

A VÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖRÉNEK
VÁLTOZÁSA A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG

VÉDELMI IGAZGATÁS, HAGYOMÁNY ÉS MEGÚJULÁS

Sorozatszerkesztő:
ISASZEGI JÁNOS

Dr. Varga Attila Ferenc ezredes–Dr. Keszely László ezredes

A VÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖRÉNEK VÁLTOZÁSA A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG



ZRÍNYI KIADÓ

© HM Zrínyi Nonprofit Kft. – Zrínyi Kiadó, 2015
© Dr. Varga Attila Ferenc ezredes, Dr. Keszely László ezredes, 2015

Minden jog fenntartva.

A könyvet vagy bármely részét a kiadó engedélye nélkül bármilyen formában vagy bármilyen eszközzel másolni, tárolni vagy közölni tilos!

A HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft. a Honvédelmi Minisztérium által alapított, annak kizárólagos tulajdonában lévő cég.

e-mail: kiado@armedia.hu
1087 Budapest, Kerepesi út 29/B

A kiadásért felel: Dr. Bozsonyi Károly ügyvezető
A Zrínyi Kiadó mb. vezetője: Dr. Isaszegi János

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
A HONVÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖRÉNEK VÁLTOZÁSA A RENDSZERVÁLTÁSIG	9
A VÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖREI AZ EZREDFORDULÓIG	25
A XXI. SZÁZAD VÉDELMI BIZOTTSÁGAINAK FELADAT- ÉS HATÁSKÖREI.....	49
A VÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖREI NAPJAINKBAN.....	79
FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE	128

BEVEZETÉS

A „Védelmi Igazgatás, Hagyomány és Megújulás” egy olyan kiadványsorozat a HM Védelmi Hivatal által gondozott szakmai kiadványok sorában, amely egy konkrét védelmi igazgatási szakkérdés, elméleti vagy gyakorlati problémakör részletekbe menő kifejtését, lehető legteljesebb bemutatását tartalmazza azal a céllal, hogy az adott téma iránt érdeklődők, vagy a témával összefüggő kérdésekkel napi szinten foglalkozó szakemberek behatóbb ismereteket, hasznos háttér-információkat szerezhessenek. A sorozat jelenlegi kiadványa – eltérően az eddig megjelent, valamely témakört szélesebb kontextusba helyezve, és több szakterület képviselői által megközelítve vizsgáló kiadványoktól – nem törekszik tárcákon, hivatalokon, szakterületeken átívelő, átfogó képnyújtására, sokkal inkább célja, hogy egy szűkebb érdeklődő kör számára ismertesse az egy-két szakértő által elvégzett, alapos kutatómunka részletes eredményeit.

Az ország védelmének megszervezése az állam olyan alapvető funkciója, amely szinte egyidős az első államok megjelenésével. Mindez már a legkorábbi időktől kezdve megkívánta az állam egyes szerveinek, intézményeinek, majd később – a modern közigazgatási rendszerek létrejöttével – a közigazgatási apparátus elemeinek a szoros együttműködését. Ezen intézményrendszerek évszázadokon át tartó, folyamatos fejlődésének lehetünk tanúi, mígnem elérünk korunk fejlett, a védelmi szféra minden elemét átfogó, korszerű védelmi igazgatási rendszereihez.

Hazánkban – természetesen a nemzeti sajátosságok és az ország mindenkori adottságainak függvényében – hasonló folyamatok játszódtak le. Ennek eredményeképpen napjainkra kialakult az ország közigazgatási rendszerének részét, egyik alrendszerét képező komplex védelmi igazgatási rendszer.

A biztonság hagyományos felfogása – amely szerint a biztonság egyenlő a katonai, katonapolitikai értelemben vett biztonsággal – egészen a múlt század végéig meghatározó elmélet volt. Ennek köszönhetően a védelmi igazgatás a honvédelem rendszerében alakult ki, annak céljait szolgálta, a szervezetrendszer e funkcióra lett kialakítva. A múlt század kilencvenes éveitől kezdve azonban drasztikusan megváltozott biztonságfelfogásunk, és napja-

inkban a biztonságot már komplex módon értelmezzük, ahol a katonai fenyegetés mellett megjelennek a biztonság egyéb – gazdasági, pénzügyi, politikai, társadalmi, környezeti stb. – dimenziói is. Ahhoz, hogy a védelmi igazgatási rendszer megőrizze hatékonyságát, alkalmazkodnia kellett a megváltozott körülményekhez, és mind funkciójában, mind struktúrájában, működésében követnie kellett e mélyreható változásokat. Ettől kezdve a védelmi igazgatás többfunkcióssá vált, a továbbra is meghatározó honvédelmi funkció mellett megjelent a katasztrófavédelmi, a polgári védelmi, a gazdasági és a lakosság-ellátási elem.

Magyarország védelmi igazgatási rendszere a vertikális dimenzióban négy, egymásra épülő, ugyanakkor egymástól jól elkülöníthető szintből áll: központi, megyei, helyi és települési szint. A jelen kiadvány a két középső szint legfontosabb elemének, a megyei és a helyi védelmi bizottság fejlődéstörténetét tekinti át a kialakulásuktól napjainkig. Időben a II. világháború utáni időszakig tekint vissza, ahol a mai értelemben vett védelmi igazgatás gyökerei az akkor működő tanácsrendszerben keresendők. A napjainkban alkalmazott védelmi bizottsági rendszer alapjait a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény fektette le a megyei és fővárosi *honvédelmi* bizottságok létrehozásával. A későbbiekben, a biztonság átfogó értelmezése kapcsán a honvédelmi funkció kiegészült a biztonság más elemeivel, és az így többfunkcióssá vált bizottságok elnevezése is *védelmi* bizottságra változott. Alaprendeltetésük mellett a testületek struktúrája is tükrözi az arra való törekvést, hogy a védelmi bizottságok képesek legyenek bármely típusú válság, illetve különleges jogrend idején hatékonyan megszervezni és koordinálni illetékességi területükön a közigazgatási szervek, valamint a válság kezelésében részt vevő más szervezetek védelmi tevékenységét.

A sorozat jelenlegi kiadványa végigkíséri a megyei (fővárosi) és helyi védelmi bizottságok feladat- és hatáskörének változását, a szabályozás kezdeti példáitól napjainkig. Ennek során a rendeltetésre, struktúrára, működésre vonatkozó általános szabályokon túl részletesen elemzi a védelmi igazgatás egyes szakterületeinek feladatrendszerét, illetve azok változását, amely jól demonstrálja a védelmi igazgatás komplexitását. A jelenlegi kiadvány fontos része a „Felhasznált jogszabályok jegyzéke”, amely a tárgygyal kapcsolatban fellelhető hatályos, illetve már hatályon kívül helyezett, de információ értékkel bíró jogszabályok katalógusát is jelenti.

A HONVÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖRÉNEK VÁLTOZÁSA A RENDSZERVÁLTÁSIG

I/ A mai értelemben vett védelmi igazgatás gyökereit a II. világháború után kialakított tanácsrendszerben kell keresnünk. A tanácsokról szóló 1954. évi X. törvény (a továbbiakban: Tt.1.) már rögzítette, hogy a tanács közreműködik az állami és társadalmi rend biztosításában, az ország védelmi képességének fejlesztésében és megszilárdításában.¹

II/ A védelmi igazgatási feladatok bizottsági formában történő irányítása, koordinálása már az árvíz- és belvízvédekezésről, valamint a helyi vízkárelhárításról szóló 10/1955. (II. 15.) MT rendeletben megjelent. Annak ellenére, hogy a jogszabály 1. §-a az árvíz- és belvízvédekezés előkészítését, valamint a tényleges védekezési feladatok végrehajtását – a vízügyi szakmai szerveken túl – az egyes városok tanácsainak végrehajtó bizottságaihoz, illetve azok szakigazgatási szerveihez telepítette², az árvíz- és belvízvédekezés műszaki és államigazgatási feladatainak összehangolása érdekében elrendelte a megyékben, a fővárosban és a megyei jogú városokban állandó jellegű árvíz- és belvízvédekezési területi bizottságok (a továbbiakban: területi bizottság) megszervezését. A területi bizottság elnöke a tanács végrehajtó bizottságának elnöke volt, tagjai voltak:

- a) a megyei, fővárosi, megyei jogú városi pártbizottság;
- b) a vízügyi igazgatóság, vagy az Országos Vízügyi Főigazgatóság;
- c) 1956. augusztus 30-tól a kormánybiztos;
- d) a belügyminiszter;
- e) a honvédelmi miniszter képviselője.³

¹ Tt.1. 6. § (3) bekezdés d) pont.

² A helyi vízkárelhárítási feladatokat a községi (városi) tanácsok végrehajtó bizottságai látták el. Lásd. uo.

³ 5. § (1) bekezdés. A kormánybiztos külön megkeresésére, a területi bizottság munkájában való részvétel érdekében

A területi bizottság feladata volt, hogy

- a) az árvízvédekezési készség, illetőleg a belvízvédekezési készenlét előtt figyelemmel kísérje
 - a. a végrehajtó bizottság szakigazgatási szerveinek feladatkörébe tartozó árvíz- és belvízvédekezési államigazgatási feladatok ellátását,
 - b. az árvíz- és belvízvédekezési beruházási, valamint fenntartási munkák kivitelezését,
 - c. a közterők kiállítására, ezek mozgósítására, továbbá a kiürítésre (visszatelepítésre) és a mentésre vonatkozóan terveiket⁴ és gondoskodjon

a) a honvédelmi miniszter a megyék székhelyén és a fővárosban teljhatalmú megbízottat nevezett ki, aki a megyékben és a fővárosban levő katonai alakulatok és anyag felett rendelkezett;

b) a belügyminiszter a felügyelete alá tartozó karhatalmi szervek irányítására ugyancsak teljhatalmú megbízottat nevezett ki, akinek feladata volt különösen a fontosabb védőművek biztonsági őrzésének, a közterők kiállításának, kiürítés esetén a közbiztonság megóvásának biztosítása. Lásd 10. § (2) bekezdés a)-b) pontok.

⁴ A 4. § (1) bekezdés szerint az alábbi feladatokat kellett végrehajtani:

- a) a gyalogos, a fogatos és a géperejű közterők kiállítása, mozgósítása és ellátásukról való gondoskodás;
- b) a kiürítés (visszatelepítés) és a mentés megszervezése a területileg illetékes vízügyi igazgatóság által rendelkezésre bocsátott műszaki tervek alapján;
- c) a kiürítés (visszatelepítés) és a mentés végrehajtása a kormánybiztos – 1956. augusztus 30-tól a megyei (fővárosi, megyei jogú városi) tanács végrehajtó bizottsága elnöke – rendelkezéseinek megfelelően;
- d) a mozgósított közterő egészségügyi ellátásáról való gondoskodás, továbbá a kiürítés (visszatelepítés) során a járványok elhárítása céljából szükséges közegészségügyi intézkedések megtétele;
- e) a működési területükön lévő minden olyan anyag, eszköz és felszerelés nyilvántartása, mozgósítása, amely árvíz- és belvízvédekezés esetén a védekezési munkához igénybe vehető;
- f) az árvíz és belvíz által okozott, valamint a védekezéssel kapcsolatosan keletkezett termény- és épületkárok megállapítása és a kárigények elbírálása.

A végrehajtó bizottságoknak a közterők kiállítására, ezek mozgósítására, továbbá a kiürítésre (visszatelepítésre) és a mentésre vonatkozóan terveket kellett készíteni az alábbiak szerint:

- a) a közterők kiállításának tervében fel kellett tüntetni az igénybevehető gyalogos, fogatos és géperejű közterők számát, továbbá név, állás, laci és távbeszélő állomás megjelölésével a végrehajtó bizottság szakigazgatási szerveinek mindazon dolgozóit, illetőleg a községi végrehajtó bizottságnak mindazon tagjait, akik a közterők felett rendelkezni jogosultak;
- b) a közterők mozgósítási tervét úgy kellett kidolgozni, hogy a rendkívüli veszély esetében biztosított legyen a munkaképes lakosságnak a védekezési munkába való szervezett bevonása. Ehhez a tervhez kellett csatolni a védekezési munkánál felhasználható és a végrehajtó bizottság működési területén fellelhető anyagoknak, eszközöknek, felszereléseknek a tárolás helyét is feltüntető nyilvántartását, kivéve a vízügyi igazgatóságok árvíz- és belvízvédekezési készletét;
- c) a kiürítési és a mentési tervben a területileg illetékes vízügyi igazgatóságok által adott műszaki adatok alapján meg kellett tervezni a kiürítés és a mentés végrehajtását, továbbá a lakosság élelmezését és elszállásolását.

A tervekben fel kell tüntetni a végrehajtáshoz szükséges karhatalmat, felszerelést és munkacsoportot.

arról, hogy azokat a végrehajtó bizottságok a vízügyi igazgatóságok részére határidőre megküldjék;⁵

- b) a tényleges védekezés tartama alatt a kormánybiztos rendelkezéseinek megfelelően az illetékes végrehajtó bizottság által
- a. „igénybevétesse” a közerőket, továbbá azokat az anyagokat, eszközöket és felszereléseket, amelyek a védekezés céljára szükségesek,
 - b. biztosítsa a közerők, anyagok, eszközök és felszerelések mozgását,
 - c. ellenőrizze a kiürítési és mentési terv végrehajtását,
 - d. ellenőrizze az árvíz és belvíz, valamint az ezekkel kapcsolatos védekezés által okozott termény- és épületkárok megállapítását és a kártérítési igények elbírálását.⁶

A területi bizottság

- a) működése felett szakmai szempontból az árvízvédekezési készülség, illetőleg a belvívvédekezési készenlét beállta előtt a vízügyi főigazgató, ezek beállta után pedig a kormánybiztos gyakorolt felügyeletet;
- b) elnöke az intézkedés jogát a végrehajtó bizottság szakigazgatási szerveinek hatáskörébe tartozó ügyekben egyszemélyes felelősséggel gyakorolta.⁷

A 10/1955. (II. 15.) MT rendelet 1956-ban annyiban módosult, hogy

- a) a területi bizottságnak árvízmentes időben legalább negyedévenként kellett üléseznie, az árvízvédekezési készülség, illetőleg a belvívvédekezési készenlét beállta után, továbbá a tényleges védekezés tartama alatt pedig annyiszor kellett ülést tartania, ahányszor azt a védekezés érdekei szükségessé tették;⁸
- b) a tényleges védekezés tartama alatt a területi bizottság
- a. a. az illetékes végrehajtó bizottság útján
 - aa. gondoskodott a közerők, anyagok, eszközök és felszerelések igénybevételeiről, valamint arról, hogy azok a védekező szerv által meghatározott mennyiségben, helyen és időben rendelkezésre álljanak,
 - ab. rendelkezett a kiürítés és mentés céljára rendelkezésre bocsátott szállítóeszközök felett,
 - b. állást foglalt – a műszaki irányítást végző vízügyi igazgató szakvéleménye alapján – a védekezés eredményes ellátására vonatkozó egyéb kérdésekben.⁹

⁵ 5. § (2) bekezdés.

⁶ 5. § (5) bekezdés.

⁷ 5. § (6)-(7) bekezdések.

⁸ Lásd az árvíz- és belvívvédekezésről, valamint a helyi vízkárelhárításról szóló 10/1955. (II. 15.) MT rendelet módosításáról szóló 25/1956. (VIII. 30.) MT rendelet 2. § (2) bekezdését.

⁹ Uo. 2. § (6) bekezdés.

Az ország árvíz- és belvízvédekezésének javítása érdekében szükséges intézkedésekről szóló 1019/1957. (II. 5.) Korm. határozat 1. pont b) alpontja a területi bizottságok működését további intézkedésig beszüntette, és a Kormány utasította a fegyveres erők és közbiztonsági ügyek miniszterét, továbbá a fővárosi, a megyei és a megyei jogú városi tanácsok végrehajtó bizottsága elnökeit, hogy a területileg illetékes vízügyi igazgatókhoz haladéktalanul jelöljenek ki összekötőket, akik az általuk képviselt szerv teljhatalmú megbízottai voltak. A vízügyi igazgató a kijelölt összekötőkre támaszkodva és azokkal szorosan együttműködve egyszemélyes felelősséggel látta el az árvíz- és belvízvédekezés műszaki vezetését.

Újabb fejleményként, az árvíz- és belvízvédekezés műszaki és államigazgatási feladatainak összehangolásáról szóló 46/1958. (VIII. 9.) Korm. rendelet a 10/1955. (II. 15.) MT rendelet 5. §-ának átfogalmazásával „felélesztette” az árvíz- és belvízvédekezési területi bizottságokat, és elrendelte, hogy minden vízügyi igazgatóság működési területén egy területi bizottságot kell szervezni.¹⁰ A területi bizottság elnöke annak a megyei (fővárosi, megyei jogú városi) tanács végrehajtó bizottságának elnöke volt, amely megyében (fővárosban, megyei jogú városban) az árvíz- és belvízvédekezés központja volt. A területi bizottság működésével kapcsolatos titkársági feladatokat a vízügyi igazgatóság látta el.¹¹ Az újjászervezett területi bizottság tagjai voltak:

- a) a vízügyi igazgatóság működési területén levő megyei (fővárosi, megyei jogú városi) tanácsok végrehajtó bizottságának elnökei vagy az általuk kijelölt elnökhelyettesek;
- b) a megyei (fővárosi, megyei jogú városi) pártbizottság;
- c) az egészségügyi miniszter;
- d) a vízügyi igazgatóság, vagy az Országos Vízügyi Főigazgatóság, illetőleg a kormánybiztos képviselője;
- e) a belügyminiszter és a honvédelmi miniszter által a (2) bekezdés alapján kijelölt összekötők.¹²

III/ A Tt.1-ben foglaltakra tekintettel, a honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvény (a továbbiakban: Hvt.1.) alapvetően a tanácsok, és azok végrehajtó bizottsága számára állapított meg (hon)védelmi igazgatási feladat- és hatáskört. A törvény ugyanakkor a rendkívüli intézkedések¹³ körében, az államigazgatás zavartalan működésének biztosítása érdekében lehetővé tette azt, hogy a ta-

¹⁰ Lásd a 10/1955. (II. 15.) MT rendelet új 5. § (1) bekezdését.

¹¹ 10/1955. (II. 15.) MT rendelet új 5. § (8) bekezdés.

¹² 10/1955. (II. 15.) MT rendelet új 5. § (5) bekezdés.

¹³ A Hvt.1. 114. §-a szerint a Hvt.1. XXI. fejezetében meghatározott rendkívüli intézkedéseket háború idején lehetett elrendelni.

nácsok, illetőleg a tanácsok végrehajtó bizottságainak hatáskörébe tartozó, valamint egyéb államigazgatási feladatok kormánybiztoshoz kerüljenek.¹⁴

A végrehajtó bizottságoknak nem csupán a fegyveres erők sorállományának, illetőleg tartalékállományának kiegészítése terén volt együttműködési feladata a katonai kiegészítő parancsnokságokkal¹⁵, hanem fontos szerepük volt a belügyminiszter által szervezett és irányított légoltalmi rendszer működtetésében is. A tanácsok végrehajtó bizottságainál működtek ugyanis a légoltalom területi államigazgatási szervei (légoltalmi törzsparancsnokságok), amelyek vezetője a tanács végrehajtó bizottságának elnöke volt, feladata pedig a légoltalom központi szervei által megállapított irányelvek alapján az államigazgatási terület, a lakóházak, valamint a tanács végrehajtó bizottsága alá rendelt üzemek légoltalmának szervezése, irányítása és ellenőrzése, továbbá a tanács végrehajtó bizottsága alá nem tartozó üzemek légoltalmának közvetlen ellenőrzése volt.¹⁶ 1964-től a „légoltalom” kifejezés helyett a „polgári védelem” kifejezés került a Hvt.1-be, az ezzel kapcsolatos feladatok szervezésének és irányításának jogköre a honvédelmi miniszterhez került át, aki ezen jogkörét a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága útján gyakorolta.¹⁷

Fentiekén túl, az illetékes tanács végrehajtó bizottsága is elrendelhetette ingatlanok ideiglenes átengedését személyeknek vagy dolgoknak elhelyezése céljából, valamint személy- vagy teherszállításra alkalmas járművek és állatok, továbbá hírközlő berendezések ideiglenes átengedését különleges gyakorlatok céljára.¹⁸

IV/ Konkrét védelmi igazgatási feladatot határozott meg a tanácsok számára a vízügyről szóló 1964. évi IV. törvény (a továbbiakban: Vt.), amely szerint az árvíz- és belvízvédekezés, valamint a helyi vízkárelhárítás külön jogszabályban meghatározott tanácsai államigazgatási teendőinek ellátása a területileg illetékes tanács végrehajtó bizottságának, illetőleg a végrehajtó bizottság illetékes szakigazgatási szervének volt a feladata.¹⁹ A teendőket a Vt. végrehajtására kiadott 32/1964. (XII. 13.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vt.Vhr.) részletezte, mindenekelőtt annak rögzítésével, hogy az árvíz és belvíz által okozott károk, valamint a védekezéssel kapcsolatban keletkezett károsodások megállapítása és a kárigények elbírálása az illetékes községi tanács végrehajtó bizottságának, a helyreállításukhoz szükséges intézkedések megtétele

¹⁴ Hvt.1. 122. § (1) bekezdés.

¹⁵ Lásd Hvt.1. 7 § (1) bekezdés, 13. § (1) bekezdés a) pont.

¹⁶ Hvt.1. 79 § (1) és (3)-(4) bekezdések.

¹⁷ Lásd a honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1964. évi I. törvényerejű rendelet 2. §-át.

¹⁸ Érdemes megemlíteni ugyanakkor, hogy az anyagi jellegű szolgáltatások teljesítését általános szabályként a Minisztertanács, háború idején – kivételesen – a Minisztertanács által kijelölt katonai parancsnokok rendelhették el. Lásd Hvt.1. 113. §.

¹⁹ Vt. 39. §.

pedig – az illetékes minisztériumok mellett – a megyei tanács szerveinek a hatáskörébe tartozott.²⁰

A Vt.Vhr. az árvíz- és belvízvédekezés tanácsi államigazgatási feladatai között sorolta fel az alábbiakat:

- a) a gyalogos, a fogatos, a géperejű és a szivattyúgépezelő közerő összeírása, nyilvántartása, mozgósítása és az ellátásukról gondoskodás;
- b) a kiürítés, mentés és a visszatelepítés megtervezése, megszervezése, a területileg illetékes vízügyi igazgatóságok által rendelkezésre bocsátott műszaki adatok alapján;
- c) a megyei tanács végrehajtó bizottságának elnöke által – az árvíz- és belvízvédekezés műszaki feladatait ellátó szervek szakvéleménye alapján – elrendelt kiürítés és visszatelepítés végrehajtása;
- d) az élet- és vagyonbiztonság, valamint a mentés érdekében szükséges intézkedések megtétele;
- e) a védekezésben résztvevők egészségügyi ellátásáról való gondoskodás, továbbá a kiürítés és visszatelepítés során a járványok elhárítása céljából szükséges egészségügyi intézkedések megtétele;
- f) minden olyan anyag, eszköz és felszerelés nyilvántartása, mozgósítása, amely árvíz- és belvízvédekezés esetén a védekezési munkára igénybe vehető volt.²¹

Az árvíz- és belvízvédekezés műszaki és tanácsi államigazgatási feladatainak összehangolását

- a) a rendkívüli készültség bekövetkeztéig a vízügyi igazgató mellé kijelölt összekötők²²;

²⁰ Vt.Vhr. 82. § (4) bekezdés.

²¹ Vt.Vhr. 84. § (1) bekezdés.

²² Az összekötőket – akik az árvízvédekezés érdekében teendő intézkedések tekintetében az általuk képviselt szerv teljhatalmú megbízottai voltak – a belügyminiszter, a honvédelmi miniszter, valamint a közlekedés- és postaügyi miniszter, továbbá a vízügyi igazgatóság működési területén levő megyei tanács végrehajtó bizottságának elnöke jelölte ki. Vt.Vhr. 86. §.

b) rendkívüli készültség tartama alatt pedig az árvíz- és belvízvédelmi területi bizottságok²³ látták el.²⁴

A helyi jelentőségű vízállásmentésen való védekezés (helyi vízkárelhárítás) – ha jogszabály másként nem rendelkezett – a községi tanács feladata volt, és ennek költségei az érdekeltekre nem voltak átháríthatók. A végrehajtó bizottság elnöke mindazonáltal a helyi vízkárelhárítás eredményes végrehajtásához – a veszély mértékétől függően – a helybeli közteret térítés nélkül is jogosult

²³ Minden vízügyi igazgatóság működési területén árvíz- és belvízvédekezési területi bizottságot kellett szervezni. A területi bizottság tagjai voltak:

a) a vízügyi igazgatóság működési területén levő megyei tanácsok végrehajtó bizottságának elnökei vagy az általuk kijelölt elnökhelyettesek; továbbá

b) a megyei pártbizottságok (1990. március 15-ig);

c) a vízügyi igazgatóság;

d) a belügyminiszter;

e) a honvédelmi miniszter;

f) a közlekedés- és postaügyi miniszter;

g) a földművelésügyi miniszter és az egészségügyi miniszter képviselője;

h) szükség esetén az Országos Vízügyi Főigazgatóság, illetőleg a kormánybiztos képviselője.

A területi bizottság elnöke annak a megyei (fővárosi) tanács végrehajtó bizottságának az elnöke, vagy a kijelölt elnökhelyettese volt, amelynek területén az árvíz-, illetőleg belvízvédekezés központja található volt. A területi bizottság működését a rendkívüli készültség beálltával, illetőleg akkor kezdte meg, ha rendkívüli árvíz- vagy belvízveszély várható volt. A területi bizottság az üléseit az árvíz- és belvízvédekezés központjában levő vízügyi szervnél tartotta, működésével kapcsolatos titkársági feladatokat a vízügyi igazgatóság látta el. A területi bizottság feladata volt, hogy – az irányító szervek rendelkezéseinek megfelelően –

a) az illetékes tanács végrehajtó bizottsága (1972 októberétől a tanácselnök) útján

– gondoskodjon a közterők, anyagok, eszközök és felszerelések igénybevételéről, valamint arról, hogy azok a védekező szervek által meghatározott mennyiségben, helyen és időben rendelkezésre álljanak,

– biztosítsa a közterők egészségügyi ellátását,

– gondoskodjon a közterők, anyagok, eszközök és felszerelések mozgósításáról,

– megtegye a kiürítés és a visszatelepítés során a járványok elhárítása céljából szükséges egészségügyi intézkedéseket,

– rendelkezzen a kiürítés, mentés és visszatelepítés céljára szolgáló szállítóeszközök felett,

– ellenőrizze a kiürítés, a mentés és a visszatelepítés végrehajtását,

b) állást foglaljon – a műszaki irányítást végző vízügyi igazgató szakvéleménye alapján – a védekezés eredményes ellátására vonatkozó egyéb kérdésekben. Lásd Vt.Vhr. 87. § (1)-(4) bekezdések.

Fenti feladatkör 1966. április 1-jétől új feladattal (új c) pont) bővült, miszerint a területi bizottságnak meg kellett szerveznie az árvíz- és belvízkárok felmérését, továbbá feladata lett, hogy kezdeményezze és összehangolja, illetőleg megtegye a kártalanítással és helyreállítással kapcsolatos intézkedéseket.

²⁴ Vt.Vhr. 85. §.

volt igénybe venni.²⁵ A helyi vízkárelhárítási feladatok ellátásának részletes szabályait a megyei tanács tanácsrendeletben állapította meg.²⁶

V/ A Tt.1-et hatályon kívül helyező, szintén a tanácsokról szóló 1971. évi I. törvény (a továbbiakban: Tt.2.) már kifejezetten a tanácsok feladatává tette, hogy tevékenységük során – amellett, hogy biztosítják az államigazgatási feladatok végrehajtását, továbbá közreműködnek az állami és társadalmi rend biztosításában – vegyenek részt a honvédelmi feladatok ellátásában is.²⁷ A törvény külön kiemelte, hogy a tanácselnök lássa el a rábízott honvédelmi feladatokat.²⁸ Ezt a Tt.2. végrehajtási rendelete annyiban pontosította, hogy a tanácselnök honvédelmi feladatai szakigazgatási feladatnak minősültek, és azokat a tanácselnök a végrehajtó bizottság érintett szakigazgatási szerveinek bevonásával látta el.²⁹

VI/ A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény (a továbbiakban: Hvt.2.) meghatározó jelentőségűnek tekinthető a védelmi bizottsági rendszer létrehozása szempontjából. A törvény – amellett, hogy első ízben határozta meg a honvédelem célját, feladatait és irányításának rendjét – a honvédelmi igazgatás területi szintjén, a Minisztertanács Honvédelmi Bizottsága³⁰ irányítása alatt álló, annak területi szerveiként működő megyei és fővárosi honvédelmi bizottságokat hozott létre.³¹ A bizottságok fontosságát mutatja, hogy háború idején a Honvédelmi Tanács területi szerveinek voltak tekintendők.

A fővárosi, megyei honvédelmi bizottság szervezetét a Minisztertanács Honvédelmi Bizottsága állapította meg, és ez a testület nevezte ki és mentette fel a bizottság elnökét, tagjait és titkárát.³²

A honvédelmi bizottságok – törvényben meghatározott – fő feladata volt, hogy illetékességi területükön ellássák a honvédelmi felkészüléssel kapcsolatban a Minisztertanács Honvédelmi Bizottsága, később a Kormány által megállapított feladatokat. E rendelkezést volt hivatott kiegészíteni a Hvt.2. végrehajtásáról szóló 6/1976. (III. 31.) MT rendelet (a továbbiakban Vhr.2.)

²⁵ Az akkor hatályos, a Munka Törvénykönyvéről szóló 1951. évi 7. törvényerejű rendelet 139 §-a alapján elemi csapás, valamint a népgazdaság, illetőleg az ország érdekét fenyegető egyéb veszély elhárítása érdekében el lehetett rendelni az állampolgárok időleges munkakötelezettségét.

²⁶ Vt.Vhr. 89 §, 90. § (1)-(2) bekezdések.

²⁷ Tt.2. 9 § (1) bekezdés d) pont.

²⁸ Tt.2. 53. § (1) bekezdés i) pont.

²⁹ A tanácsokról szóló 1971. évi I. törvény végrehajtásáról szóló 11/1971. (III. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Tt.Vhr.) 54. § (5) bekezdés.

³⁰ 1988. december 31-ig a Minisztertanács a honvédelemmel kapcsolatos egyes feladatait – az általa megállapított körben – a Minisztertanács Honvédelmi Bizottság útján látta el.

³¹ Hvt.2. 12. § (1) bekezdés.

³² A jogszabályhely szövegváltozásai (lásd Minisztertanács Honvédelmi Bizottságának megszűnése) folytán a szervezetmegállapítás joga a 1988. december 31-től a Minisztertanácsé, 1990. augusztus 13-tól a Kormányé lett. Ugyanezen időpontoktól a kinevezés és felmentés jogát a Minisztertanács elnöke, majd a miniszterelnök gyakorolta.

7. § (1) bekezdése, amely a fővárosi, megyei honvédelmi bizottság számára feladatul szabta, hogy a honvédelmi politikának az illetékességi területén történő megvalósítása érdekében szervezze, irányítsa és koordinálja a honvédelmi feladatokat. A főváros és a megye területén levő állami, szövetkezeti és társadalmi szervek honvédelmi tevékenységében a honvédelmi bizottság döntéseit érvényre kellett juttatni.

A fent említett feladatok valós tartalmáról sem a Hvt.2., sem a Vhr.2. – legálábbis a honvédelmi bizottságok vonatkozásában – további részletekkel nem szolgált. Mindazonáltal érdemes külön megemlíteni azt a rendelkezést, amely szerint háború idején a Minisztertanácstól kapott felhatalmazás alapján egyes rendkívüli intézkedéseket – az irányítása alá tartozó körben – a fővárosi és a megyei honvédelmi bizottság is elrendelhetett.³³

A honvédelmi feladatok helyi végrehajtására a fővárosi honvédelmi bizottságnak fővárosi kerületi, míg a megyei honvédelmi bizottságnak városi és városi jogú nagyközségi védelmi – és nem honvédelmi³⁴ – bizottságokat kellett létrehoznia.³⁵

Míg tehát a Hvt.2. a bizottságok fő feladataként a honvédelmi politika érvényesítését, és a – közelebbről nem meghatározott – honvédelmi feladatok szervezését jelölte meg, a törvényi szabályozás valójában a tanácsokat jelölte ki a honvédelmi (igazgatási) feladatok – mint lakosságot közvetlenül érintő államigazgatási feladatok – végrehajtójának, fő koordinátorának. A feladatokat tételesen felsoroló rendelkezésekből ugyanis egyértelműen megállapítható, hogy a Hvt.2. a honvédelmi (igazgatási) feladatok végrehajtásában a tanácsi szerveknek szánt elsődleges szerepet.³⁶

A tanácsok feladatai közül kiemelkedett azoknak a feltételeknek a biztosítása, amelyek az állampolgárok honvédelmi kötelezettségeinek teljesítéséhez szükségesek voltak. A Hvt.2. a fővárosi és a megyei tanácsok számára előírta, hogy szervezzék és irányítsák a lakosság honvédelmi nevelését, a polgári védelem ellátását, valamint a felügyeletük alá tartozó szervek honvédelmi felkészítését, továbbá, hogy vegyenek részt a honvédelmi kötelezettségek tel-

³³ A rendkívüli intézkedéseket alapvetően – a törvények által hatáskörükbe utalt kérdésekben – az Elnöki Tanács, illetőleg a Minisztertanács rendelhetett el. Lásd Hvt.2. 54. § (3)-(4) bekezdések.

³⁴ Az elnevezésbeli különbségnek itt vélhetően nincs túl sok relevanciája, tekintettel arra, hogy a helyi szintű bizottságok a „honvédelmi feladatok helyi végrehajtására” jöttek létre.

³⁵ Hvt.2. 12. § (3) bekezdés.

³⁶ Mindez egyébként összhangban állt a fentebb már hivatkozott Tt.2-ben, valamint a Tt.Vhr-ben foglaltakkal. A vonatkozó rendelkezések szerint a tanács – egyebek mellett – biztosítja az államigazgatási feladatok végrehajtását, közreműködik az állami és társadalmi rend biztosításában, továbbá részt vesz a honvédelmi feladatok ellátásában (Tt.2. 9. § (1) bekezdés d) pont). A tanácselnök pedig a végrehajtó bizottság érintett szakigazgatási szerveinek bevonásával ellátja a rábízott, szakigazgatási feladatnak minősülő honvédelmi feladatokat. (Tt.2. 53. § (1) bekezdés i) pont, valamint Tt.Vhr. 54. § (5) bekezdés).

jesítésének, a fegyveres erők és fegyveres testületek mozgósításának és kiegészítésének szervezésében és irányításában. Emellett, azt is rögzítette, hogy a helyi tanács és valamennyi tanácsai szerv az illetékességi területén lássa el a hatásköre szerint reá háruló alábbi honvédelmi feladatokat is:

- a) biztosítja egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésének feltételeit;
- b) végrehajtja a honvédelmi felkészítés és a mozgósítás területi tennivalóit;
- c) szervezi a polgári védelmet, valamint
- d) végrehajtja a lakosság védelmével és ellátásával kapcsolatos teendőket.³⁷

Fentiek kiegészítéseként a Vhr.2. a tanácsok honvédelmi igazgatási feladatai cím alatt a tanácsai szervek számára további, mai fogalmaink szerint inkább a katonai igazgatás³⁸ körébe tartozó feladat- és hatásköröket (lásd hadkötelesek nyilvántartásba vételével, orvosi vizsgálatával és kötelező gyógykezelésével kapcsolatos hatósági ügyek, hadkötelesek sorozásával, bevonultatásával összefüggő teendők, fegyveres erők és fegyveres testületek kiegészítése és mozgósítása, hadkötelezettséggel összefüggő bejelentési ügyek, a honvédelmi kötelezettségüket teljesítők és hozzátartozóik érdekvédelme és a szociális ügyekkel kapcsolatos igazgatási feladatok), valamint a polgári védelmi kötelezettség teljesítésével kapcsolatos államigazgatási feladatokat határozott meg.

A Vhr.2. korábbi változataiban – új igazgatási feladatként – a tanácsai szervek feladatai között jelent meg a honvédelmi oktatás szervezésében való közreműködés, és az ezzel kapcsolatos hatósági feladatok ellátása (lásd a honvédelmi oktatásra kötelezett fiatalok nyilvántartásba vétele, előzetes orvosi vizsgálatának megszervezése és az oktatásban való részvételre kötelezés)³⁹, továbbá a honvédelmi hozzájárulással kapcsolatos ügyek intézése is.

³⁷ Hvt.2. 14. § (1)-(2) bekezdések.

³⁸ A katonai igazgatás ma használatos definícióját a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról szóló 2013. évi XCVII. törvény 1. § f) pontja adja meg. Eszerint *katonai igazgatás*: a közigazgatási szervek jogilag szabályozott olyan tevékenysége, amely a haza fegyveres védelme feltételeinek megteremtése és megvalósítása érdekében a jogalanyok honvédelmi kötelezettségeinek és önként vállalt honvédelmi feladatainak tervezésére, valamint a kötelezettségek és a vállalt feladatok végrehajtására irányul.

³⁹ Az ifjúság honvédelmi kötelezettségek teljesítésére való felkészítése érdekében, elméleti és gyakorlati foglalkozások keretében kötelező honvédelmi oktatást írt elő. A honvédelmi oktatást oktatási intézményekben, valamint a Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) általános és szaktanfolyamain kellett folytatni. Az oktatási intézmények nappali tagozatán a tantervnek megfelelően a honvédelmi oktatásra az általános iskola 7-8. osztályában tanévenként 6 órát, a középfokú iskolában (gimnáziumban, szakközépiskolában, szakmunkásképző iskolában, szakiskolában) tanévenként évi 20 órát kellett fordítani. A felsőoktatási intézményekben a honvédelmi ismeretek tananyagát a kötelező tantárgyak keretében kellett oktatni. Mindemellett az, aki oktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat nem folytatott, annak az évnek a január 1. napjától, amelyben a 17. évet betöltötte, 60 órás tanfolyam keretében általános honvédelmi oktatásban való részvételre volt kötelezhető. Az általános honvédelmi oktatás legfeljebb 2 éven át tarthatott, s azt lehetőleg a sorkatonai szolgálatra

Látható tehát, hogy a Hvt.2. nagy jelentőséget tulajdonított a tanácsi szervezetek tevékenységének az egyes államigazgatási területek általános honvédelmi felkészítésében, az országmozgósítás területi feladatainak szervezésében és megvalósításában, úgyszintén a lakosság védelmének és ellátásának biztosításában. Mindemellett, a törvény jogalapot teremtett ahhoz, hogy a jellegzetesen tanácsi szervezésben megvalósuló honvédelmi jellegű feladatokon (mint pl. a polgári védelem irányítása) túlmenően illetékességi területükön felelős hatóságai legyenek a honvédelmi előkészületek és – adott esetben – a háborúval összefüggő feladatok megvalósításának.

VII/A '80-as évek végén létrehozott Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer (a továbbiakban: ONER) működtetésében is – kezdetekben – a megyei tanácsok és elnökei játszottak fontos szerepet. Az ONER létrehozásáról szóló 135/1989. (XII. 22.) MT rendelet (a továbbiakban: ONER.r.1.) szerint a Kormánybizottság⁴⁰ ülésén meghívottként az érintett fővárosi, illetőleg megyei tanács elnöke is részt vett. Fontos hatáskörnek tekinthető, hogy nukleáris veszélyhelyzet fennállását és annak megszűnését – halasztást nem tűrő esetben, illetékességi területén – a fővárosi, illetőleg a megyei tanács elnöke is megállapíthatta.⁴¹ A nukleáris veszélyhelyzet területi elhárításának vezetésére a fővárosi, illetőleg a megyei tanácsok – a baleset-elhárítási rendszer területi irányító szerveiként – Területi Nukleárisbaleset-elhárítási Bizottságokat hoztak létre, amelyek összetételét és működési rendjét a fővárosi, illetőleg a megyei tanácsok elnökei – a Kormánybizottság követelményei alapján – állapították meg, továbbá gondoskodtak a végrehajtásban részt vevő erők és eszközök kijelöléséről, valamint felkészítéséről.⁴² Emellett, az illetékes megyei, illetve helyi tanács elnökének feladata volt az, hogy amennyiben a Kormánybizottság elnöke az Operatív Törzset és a Műszaki Tudományos Tanácsot a nukleáris veszélyhelyzetet előidéző létesítmény közelében (színhelyén) kívánta működtetni, az ehhez a szükséges feltételeket biztosítsa.⁴³

Itt érdemes megemlíteni, hogy az ONER.r.1. 1992. február 15-től hatályos szövege szerint a fővárosi, illetőleg megyei tanácsok ezirányú feladatait már a fővárosi és a megyei honvédelmi bizottságok látták el, a tanácselnökök e

történő behívást közvetlenül megelőző években kellett végrehajtani. Lásd Vhr.2. 9-11. §-ok. Aki pedig a honvédelmi oktatással kapcsolatos bejelentési vagy megjelenési kötelezettségének nem tett eleget, az – az egyes szabálysértésekről szóló 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet 1990. március 12-ig hatályban lévő 36/A. §-a alapján – szabálysértést követett el, és 3000 forintig terjedő bírsággal volt sújtható. Lásd a honvédelmi oktatással összefüggő jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről szóló 47/1990. (III. 13.) MT rendeletet.

⁴⁰ A Nukleárisbaleset-elhárítási Kormánybizottság elnöke a honvédelmi miniszter volt, tagja között találjuk – más miniszterek és magas rangú vezetők mellett – a Magyar Néphadsereg parancsnokát is. Lásd ONER.r. 1. 3. § (2) bekezdés.

⁴¹ ONER.r.1. 4. § (1) bekezdés.

⁴² ONER.r.1. 12. §, 14. §.

⁴³ ONER.r.1. 19. §.

témával összefüggő hatáskörei pedig a köztársasági megbízottakhoz, 1994 decemberétől pedig a megyei közgyűlések elnökeihez, a fővárosban a főpolgármesterhez kerültek.

VIII/ Az 1989/1990-es évek politikai rendszerváltása, a tanácsi rendszerről az önkormányzati rendszerre történő átállás, továbbá az államigazgatási szervezet- és feladatrendszerben bekövetkezett változások a honvédelmi igazgatás rendszerét is érintették. A területi honvédelmi igazgatás átmeneti rendezéséről szóló 124/1991. (IX. 27.) Korm. rendelet a fővárosi és a megyei honvédelmi bizottságokat már a Kormány területi szerveinek titulálta, amelyek irányították a jogszabályváltozás következtében a polgármester, illetve a főpolgármester hatáskörébe került honvédelmi igazgatási feladatok végrehajtását is.⁴⁴

E körben – a Kormány döntése alapján – a honvédelmi bizottság feladata volt:

- a) az illetékességi területén működő polgármesterek, illetőleg a dekoncentrált szervek, valamint a megyei önkormányzatok irányítása alatt tevékenykedő szervek számára a védelmi tevékenység területi követelményeinek és feladatainak meghatározása;
- b) a fegyveres szervek, valamint a védelmi feladatok végrehajtására kijelölt polgári szervek számára mozgósítás esetén a szükséges ingatlanok kijelölése, az igénybevételük előkészítése. Erről a honvédelmi bizottságnak az igénybevétel elrendelésére hatáskörrel rendelkező polgármestert az előkészítő iratok megküldésével tájékoztatnia kellett;

⁴⁴ A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 7. § (2) bekezdése a polgármester köteletségévé tette, hogy törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendeletben előírt esetekben – honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófa elhárítási ügyekben – részt vegyen az országos államigazgatási feladatok helyi végrehajtásában. Emellett, a helyi önkormányzatok megalakulásával összefüggő kiegészítő és átmeneti szabályokról szóló 1990. évi LXXXIII. törvény 2. §-a úgy rendelkezett, hogy a megszűnt tanácsok végrehajtó bizottságainak szakigazgatási szervei az önkormányzat hivatalaként működjenek tovább, és lássák el azokat a feladatokat, amelyeket jogszabály alapján a korábbi szakigazgatási szervek láttak el. A tanácstestület, annak bizottsága, valamint a végrehajtó bizottság a tanács részére megállapított államigazgatási feladatok és hatáskörök a képviselőtestülethez, a tanácselnök vagy a tanácselnök-helyettes részére megállapított államigazgatási feladatok és hatáskörök a polgármesterhez, illetőleg a főpolgármesterhez vagy a megyei közgyűlés elnökéhez kerültek.

- c) a megyei közigazgatás rendkívüli állapot⁴⁵, szükségállapot⁴⁶, illetve veszélyhelyzet⁴⁷ idején történő működéséhez szükséges anyagi, műszaki feltételek megállapítása, és a létrehozatalukat célzó végrehajtó tevékenység irányítása;
- d) az illetékességi területén működő – a Hvt.2. 20. §-a szerinti – gazdálkodó szervek gazdasági kötelezettségeinek végrehajtására vonatkozó követelmények megállapítása, és a gazdasági kötelezettségek végrehajtásának irányítása;
- e) a fegyveres erők mozgósításával összefüggő közigazgatási feladatoknak a Kormány által megállapított szabályok szerinti végrehajtásának irányítása;
- f) a védelemben részt vevő szervek vezetőinek beszámoltatása a védelmi feladatok előkészületeinek végrehajtásáról;
- g) a polgármesterek, valamint a védelemben részt vevő szervek⁴⁸ védelmi felkészültségének ellenőrzése és értékelése, és ennek keretében az érintett vezetőknek a honvédelmi felkészítésben tapasztalt hiányosságok megszüntetésére kötelezése.

Mindemellett, a honvédelmi bizottságok:

- a) közvetlenül irányították a fővárosi és a megyei önkormányzatok felügyelete alá tartozó szervek honvédelmi felkészülésével kapcsolatos feladatok végrehajtását;
- b) a védelemben részt vevő szervek számára, a honvédelmi feladatok végrehajtása érdekében intézkedési terv kidolgozását írhatták elő;
- c) a védelemben részt vevő szervek vezetőinek munkatársai, továbbá a honvédelmi feladatok végrehajtására kijelölt személyek számára – felkészítésük érdekében – tanfolyamokon, továbbképzéseken való részvételt rendelhettek el. A honvédelmi feladatok végrehajtásának gyakorlása érdekében a

⁴⁵ *Rendkívüli állapot* kihirdetésére az Országgyűlés volt jogosult hadiállapot vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye (háborús veszély) esetén. Lásd A Magyar Köztársaság Alkotmánya, 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 19. § (3) bekezdés h) pont.

⁴⁶ *Szükségállapot* kihirdetésére szintén az Országgyűlés volt jogosult az alkotmányos rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények, elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén (a továbbiakban együtt: szükséghelyzet) esetén. Lásd Alkotmány 19. § (3) bekezdés i) pont.

⁴⁷ Veszélyhelyzetnek minősült az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát veszélyeztető elemi csapás, illetőleg következményeinek az elhárítása, amely esetekben a Minisztertanács (később a Kormány) köteles volt megtenni a szükséges intézkedéseket. Lásd Alkotmány 35. § (1) bekezdés i) pont.

⁴⁸ Védelemben részt vevő szervek: a dekoncentrált szervek, a megyei önkormányzat irányítása alatt tevékenykedő szervek, valamint a gazdasági vagy anyagi szolgáltatásra kötelezett szervek.

honvédelmi bizottság elnöke, a védelemben bevont szervezetek vezetőinek közreműködésével gyakorlatot vezethetett le. A gyakorlatok tervét – a végrehajtást megelőzően 90 nappal – a Kormány elnökéhez (!) kellett jóváhagyás céljából felterjeszteni;

- d) a fegyveres erők mozgósításának, illetve kiegészítésének, valamint az anyagi és gazdasági kötelezettségek elrendelésének tervezése céljából a védelemben bevont szervekről adatokat kérhettek.

A rendszerváltást követő időszakban, 1990-től 1994-ig a honvédelmi igazgatás meghatározó szereplői voltak a címzetes államtitkári rangot viselő köztársasági megbízottak, akiket az Országgyűlés által meghatározott régiókban, a fővárosban és kerületeiben való működési illetékességgel⁴⁹ – a miniszterelnök javaslatára, az Országgyűlés bizottsága által történt meghallgatás után – a köztársasági elnök nevezett ki a jogszabályban meghatározott képesítési feltételekkel rendelkezők közül.⁵⁰ Tekintettel arra, hogy a kinevezés a köztársasági elnök megbízatásának időtartamára szólt, a köztársasági megbízottak 1994-ben e tisztségükből felmentetésre kerültek⁵¹, és ezt követően ilyen feladat- és hatáskörrel köztársasági megbízottak kinevezésére nem került sor.

Működésük ideje alatt a köztársasági megbízottak alapvetően az önkormányzati működés törvényességének „őrei” voltak (lásd helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzése, a mérlegeléssel hozott önkormányzati döntések jogszerűségének vizsgálata), emellett törvényben vagy kormányrendeletben megállapított ügyekben elsőfokú hatósági jogkört gyakoroltak, és elbírálták a jogorvoslatokat minden olyan államigazgatási hatósági ügyben, amelyben első fokon a polgármester (főpolgármester) vagy a megyei jogú város kerületi hivatalának vezetője, illetőleg a jegyző járt el, és amelyben a jogorvoslati eljárásra nem valamely centrális alárendeltségű államigazgatási szerv volt jogo-

⁴⁹ Az egyes köztársasági megbízottak illetékességi területe az alábbiak szerint alakult: 1) Budapest Főváros 2) Budapest székhellyel Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Nógrád megye 3) Debrecen székhellyel Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 4) Miskolc székhellyel Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves megye 5) Szeged székhellyel Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megye 6) Pécs székhellyel Baranya, Somogy, Tolna megye 7) Veszprém székhellyel Fejér, Veszprém, Zala megye 8) Győr székhellyel Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas megye. Lásd a köztársasági megbízottak működési területét meghatározó régiókról szóló 66/1990. (VIII. 14.) OGY határozatot.

⁵⁰ Lásd a köztársasági megbízottak kinevezéséről szóló 321/1990. (XII. 29.) KE határozatot. Köztársasági megbízottá az a büntetlen előéletű, cselekvőképes magyar állampolgár volt kinevezhető, aki állam-, vagy jogtudományi, illetve állam- és jogtudományi egyetemi végzettséggel és legalább 5 éves, vagy más egyetemi végzettséggel és legalább 10 éves szakmai gyakorlattal rendelkezett. Lásd a köztársasági megbízott jogállásáról, hivataláról és egyes feladatairól szóló 1990. évi XC. törvényt, valamint a köztársasági megbízottak képesítési feltételeiről szóló 84/1990. (XI. 13.) Korm. rendeletet.

⁵¹ Lásd a köztársasági megbízottak felmentéséről szóló 105/1994. (VII. 18.) KE határozatot és a 180/1994. (X. 29.) KE határozatot.

sult.⁵² Emellett, a köztársasági megbízottak felügyeletet gyakoroltak számos szakigazgatási tevékenység felett is (pl. anyakönyvvezetők⁵³, helyi népességnyilvántartás⁵⁴) továbbá felettes szervnek voltak tekintendők a polgármester, a főpolgármester, a jegyző, a főjegyző, a képviselőtestület hivatalának ügyintézője és a megyei jogú város kerületi hivatala vezetőjének hatáskörébe utalt államigazgatási ügyben, feltéve, hogy törvény vagy kormányrendelet nem rendelkezett másként.⁵⁵

A köztársasági megbízottak – akiket feladataik ellátásában hivatal segített – törvényben vagy törvényi felhatalmazás alapján a Kormány által meghatározottak szerint egyéb államigazgatási feladatokat is elláttak. E körben érdemes megemlíteni, hogy a szabályozásban fokozatosan megjelentek a köztársasági megbízottak védelmi/honvédelmi igazgatási feladatai is. A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény 17. § (1) bekezdése például már utalt arra, hogy a köztársasági megbízott – és a polgármester, valamint a főpolgármester – polgári védelmi feladatait a Kormány rendeletben állapította meg. Ugyanezen törvény 88. § (1) bekezdése kifejezetten rögzítette, hogy a köztársasági megbízott rendelte el az árvíz- és belvízvédekezéssel, valamint a helyi vízkárelhárítással kapcsolatos – külön jogszabályban meghatározott államigazgatási feladatok körében – a kiürítést, a visszatelepítést, továbbá közreműködött az ezzel kapcsolatos egyéb feladatok végrehajtásában. Védelmi igazgatás körébe tartozó feladatot határozott meg a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 16. §-ának (2) bekezdése is, amely szerint, ha az elemi csapás vagy rendkívüli hóakadály elhárítása egységes, központi irányítást nem igényelt, a védekezés és mentés irányítása – az érdekeltek bevonásával – a polgármester vagy a főpolgármester, illetőleg a köztársasági megbízott feladata volt.⁵⁶

Témánk szempontjából külön kiemelendő, hogy kinevezésüket követően a köztársasági megbízottak lettek a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok elnökei is. A Vhr.2. 7. § (2) bekezdésében kapott felhatalmazás⁵⁷ alapján 1991-től a miniszterelnök – a honvédelmi miniszter és a belügyminiszter közös javaslatára – miniszterelnöki határozatokkal nevezte ki, illetve mentette

⁵² Ötv. 98. §

⁵³ Lásd az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a néviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet 3. § (1) bekezdését.

⁵⁴ Lásd az állami népességnyilvántartásról szóló 1986. évi 10. törvényerejű rendelet 14. § (2) bekezdését.

⁵⁵ Lásd az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. tv. 94. § (1) bekezdését.

⁵⁶ A köztársasági megbízott egyéb feladatairól és hatásköreiről bővebben lásd a köztársasági megbízott egyes feladatairól szóló 77/1992. (IV. 30.) Korm. rendeletet.

⁵⁷ „A Kormány megállapítja a fővárosi, megyei honvédelmi bizottság szervezetét; a miniszterelnök kinevezi és felmenti annak elnökét, tagjait és titkárát.”

fel a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok elnökeit, tagjait, és titkárait. A bizottságok létszáma az elnökkel, valamint a titkárral együtt egységesen 7 fő volt. A bizottságba – kezdetben többnyire vezetői szintű – tagot delegált a Köztársasági Megbízotti Hivatal, hadkiegészítő parancsnokság, a Polgári Védelem, a tűzoltóság, valamint a rendőrség területileg illetékes szerve (Budapesten a rendőrség helyett a Magyar Honvédség vezérkari főnöke delegált tagot). A bizottság elnökének, titkárának és tagjainak kinevezésével egyidőben ezen személyek korábbi tisztségre vagy tagságra kapott kinevezése, megbízása hatályát veszítette, vagyis a honvédelmi bizottság működésével, feladataival kapcsolatos teendőiket „főállásban” látták el.⁵⁸

IX/ A szervezeti átalakítások (személyi változások) érintették a – korábban már említett – Vt. rendelkezéseit is. Az 1991. július 23-tól hatályos új szabályozás szerint az árvíz- és belvízvédekezés, valamint a helyi vízkárelhárítás államigazgatási feladat- és hatásköreinek – a törvényben vagy kormányrendeletben meghatározottak szerinti – ellátása a községi tanács végrehajtó bizottságától (illetőleg a végrehajtó bizottság illetékes szakigazgatási szervétől) átkerült a köztársasági megbízotthoz, a polgármesterhez (főpolgármesterhez), valamint a jegyzőhöz.⁵⁹ Emellett, a helyi önkormányzatok és szerveik feladata lett – egyebek mellett – a helyi vízrendezés és vízkárelhárítás, valamint az árvíz- és belvízvédekezés és a helyi vízkárelhárítás államigazgatási feladatainak ellátása.⁶⁰

Ugyancsak a változásokhoz tartozik, hogy – 1992. február 15-től – az árvíz- és belvízvédekezés államigazgatási feladatai körében a köztársasági megbízott a) lett jogosult

- a. elrendelni a kiürítés és visszatelepítés végrehajtását,
- b. a rendkívüli készültség bekövetkeztéig összekötőt kijelölni az illetékes vízügyi igazgató mellé;⁶¹

b) tagja lett az árvíz- és belvíz-védekezési területi bizottságnak, sőt, a védekezést irányító vízügyi szerv működési területe szerint illetékes köztársasági megbízott a területi bizottság elnöke lett.⁶²

⁵⁸ Lásd a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok tisztségviselőinek és tagjainak kinevezéséről szóló 4/1991. (IX. 27.) ME határozatot, a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok tisztségviselőinek és tagjainak felmentéséről és kinevezéséről szóló 4/1992. (III. 30.) ME határozatot, a 13/1992. (X. 20.) ME határozatot, valamint a 3/1993. (VI. 1.) ME határozatot.

⁵⁹ Vt. új 39. §.

⁶⁰ Vt. új 41. § (5) bekezdés b) pont.

⁶¹ Vt.Vhr. 84. § (1) bekezdés c) pont, (3) bekezdés, és 86. §.

⁶² Vt.Vhr. 87. § (1) bekezdés a) pont, (2) bekezdés.

A VÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖREI AZ EZREDFORDULÓIG

I/ A megváltozott bel- és külpolitikai környezetre tekintettel az 1993. évi CX. törvény (a továbbiakban: Hvt.3.), valamint az annak végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhr.3.) újrafogalmazták a honvédelem kérdését⁶³, és új alapokra helyezték a (hon)védelmi igazgatás rendszerét, szervezeti és működési rendjét. Ezt támasztja alá egyrészt az, hogy a Hvt.3. 14. §-a a honvédelem helyi igazgatását⁶⁴ a helyi védelmi igazgatási szerv⁶⁵, valamint a megyei (fővárosi) hadkiegészítő parancsnokság hatáskörébe utalta. Másrészt, a változás látványos és kézzelfogható jele volt a megyei, fővárosi *honvédelmi* bizottságok elnevezésének *védelmi* bizottságra változtatása, feladat- és hatáskörének kiterjesztése és részletes kidolgozása.

Ami a védelmi igazgatás területi szintjét illeti, a Hvt.3. indokolása szerint a honvédelmi tevékenység irányításának hatékonysága, szakszerűsége és egységes szervezeti feltételrendszere megkívánta azt, hogy a honvédelmi felkészítéssel és az országmozgósítással kapcsolatos közigazgatási feladatok területi szintű irányítása, illetve koordinálása a fővárosi, megyei védelmi bizottságok

⁶³ A Hvt.2. 2. §-a szerint a honvédelem célja: az ország lakosságának, szerveinek, területének és gazdaságának tervszerű felkészítése, szükség esetén mozgósítása és igénybevétele a haza megvédésére. A Hvt.3. 2. §-a szerint már a honvédelem célja: idegen hatalom fegyveres támadása ellen a Magyar Köztársaság függetlensége, területi sérthetlensége, a lakosság és az anyagi javak katonai erővel való megvédése, illetőleg az államszervezet, ezen belül a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek, továbbá a nemzetgazdaság, a társadalmi szervezetek és az érintett állampolgárok erre való összehangolt felkészítése.

⁶⁴ A *helyi* igazgatás ebben az összefüggésben a *központi* igazgatás kifejezés ellenpólusának volt tekinthető, és arra utalt, hogy az igazgatási tevékenység az ország egy bizonyos területére (megye, honvédelmi körzet, város, fővárosi kerület) terjedt csak ki.

⁶⁵ Helyi védelmi igazgatási szervnek a köztársasági megbízott, a megyei, fővárosi védelmi bizottság, a helyi védelmi bizottság és a polgármester minősült. Lásd Hvt.3. 259. § c) pont. Ugyanezen rendelkezés 1994. decemberi változata szerint helyi védelmi igazgatási szervnek kellett tekinteni a megyei közgyűlés elnökét, a fővárosban a főpolgármestert, a megyei, fővárosi védelmi bizottságot, a helyi védelmi bizottságot és a polgármestert.

hatáskörébe kerüljön. Fontos fejlemény volt annak rögzítése, hogy a megyei, fővárosi védelmi bizottságok (a továbbiakban együtt: MVB) – státusuk szerint – centrális alárendeltségben működő közigazgatási szervek⁶⁶. Ezzel összefüggésben az alábbiakat kell kiemelni:

1) Az MVB-nek saját, vagyis más szervektől elkülönült szervezete volt, szervezeti és működési rendjét illetően pedig nagyfokú önállósággal rendelkezett.⁶⁷

2) Az MVB államigazgatási/közigazgatási feladatot látott el, azonban rendeltetése már nem csupán a honvédelmi felkészüléssel kapcsolatos feladatok végzése volt, hanem mindez kiegészült az országmozgósításhoz kapcsolódó feladatok végrehajtásával is. Az e körbe tartozó feladat- és hatásköröket törvénynek vagy kormányrendeletnek kellett tartalmaznia.⁶⁸

Kodifikációs szempontból figyelmet érdemel az, hogy a Hvt.3. és a Vhr.3. egyaránt meghatározott feladatokat az MVB számára, megkülönböztetve egymástól a honvédelmi igazgatási jogkörben, valamint a közigazgatási irányítási jogkörben hozott döntéseket.

A Hvt.3. 16. § (1) bekezdése szerint az MVB *honvédelmi igazgatási* jogkörben:

- a) irányította a helyi védelmi bizottságokat (a továbbiakban: HVB);
- b) irányította a főpolgármester, illetve a polgármester honvédelmi tevékenységét;⁶⁹
- c) ellátta a hatáskörébe utalt polgári védelmi feladatokat;
- d) meghatározta a honvédelemben részt vevő szervek⁷⁰ részére a honvédelmi felkészítés és az országmozgósítás követelményeit és feladatait, összehan-

⁶⁶ Hvt.3. 15. § (1) bekezdés.

⁶⁷ A Hvt.3. 15. § (6) bekezdése szerint „a védelmi bizottság (...) [s]zervezeti és működési rendjét maga állapítja meg.

⁶⁸ Hvt.3. 15. § (1) bekezdés.

⁶⁹ Pl. meghatározta a polgármesterek által létrehozandó és felkészítendő munkacsoportokkal szembeni követelményeket. Lásd Vhr.3. 18. § (2) bekezdés a) pont.

⁷⁰ A Hvt.3. 66. § (1) bekezdése szerint a honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás egyes feladatainak ellátásában – a rendvédelmi szerveken kívül – az alábbi szervek voltak kötelesek részt venni:

- a) a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek;
- b) a települési önkormányzatok irányítása alatt álló szervek;
- c) az igazságügyi szervek;
- d) az egészségügyi és gyógyszerellátást végző szervek;
- e) az oktatási, kulturális, tudományos intézmények;
- f) a műsorszóró rádió- és televízióállomások, a Magyar Távirati Iroda;
- g) a közlekedési, szállítási, távközlési, hírközlési szervek és a posta szervei;
- h) a jegybank;
- i) a közellátást, illetve a közszolgáltatást végző szervek;
- j) minden olyan szerv, amely jogszabály alapján valamely honvédelmi feladat ellátására vagy honvédelmi kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles.

golta azok helyi végrehajtását.⁷¹ Itt kell ugyanakkor megemlíteni, hogy a Hvt.3. fő vonalakban rögzítette az érintett szervek honvédelmi és országmozgósítási feladatait is. Ide tartozott:

- a. felkészülés a jogszabályban meghatározott honvédelmi feladatok teljesítésére;
- b. polgári védelmi feladatok ellátása;
- c. a honvédelmi célú működésük feltételeinek folyamatos biztosítása, beleértve az ehhez szükséges tervezési és előkészületi tevékenységet is;
- d. gondoskodás a lakosság védelméről, ellátásáról és a nélkülözhetetlen közszolgáltatások fenntartásáról;
- e. közreműködés a lakosság honvédelmi célú tájékoztatásában, szükség esetén a lakosság riasztásában;
- f. gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek teljesítése;
- g. közreműködés a rendkívüli intézkedések végrehajtásában.⁷²

Emellett, az illetékes miniszter, vagy a Kormány által honvédelmi felkészülési vagy országmozgósítási feladatok végrehajtására kijelölt szerv a rendkívüli vagy szükségállapot idején, valamint a fegyveres erők mozgósítása során reá háruló honvédelmi feladatok végrehajtásához szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása érdekében köteles volt előkészíteni, illetve kialakítani:

- a. a riasztási tervét;
 - b. a szervezeti és működési rendjét, továbbá
 - c. a Kormány, az illetékes miniszter, az MVB, illetve a HVB rendelkezése szerinti tervet.⁷³
- e) kijelölte a fegyveres erők, és a rendvédelmi szervek⁷⁴, valamint a honvédelemben részt vevő más szervek számára a mozgósítás esetén szükséges ingatlanokat, és erről értesítette a polgármestert;

⁷¹ A honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás egyes feladatainak végrehajtásában részt vevő konkrét szerveket a feladatkör szerint illetékes miniszter, ennek hiányában a Kormány volt jogosult kijelölni. Lásd Vhr.3. 35. § (1) bekezdés. A honvédelemben részt vevő szervek feladatát, hatáskörét – törvény keretei között – a Kormány, illetőleg a tevékenységi körrel érintett miniszter a honvédelmi miniszterrel egyetértésben állapította meg. Lásd Hvt.3. 67. § Ezt a rendelkezést egészítette ki a Vhr.3. 5. § (1) bekezdése, amely szerint a miniszter, illetőleg az országos hatáskörű szerv vezetője az ágazati honvédelmi feladatok megállapításával együtt kijelölte az irányítási hatáskörébe tartozó honvédelemben részt vevő szerveket és meghatározta az általuk végrehajtandó honvédelmi feladatokat.

⁷² Lásd Hvt.3. 66. § (2) bekezdés.

⁷³ Vhr.3. 35. § (1) bekezdés. A Vhr.3. 14. § (1) bekezdése ugyanis feljogosította az MVB-t annak elrendelésére, hogy a honvédelemben részt vevő kijelölt szervek a honvédelmi feladatok eredményes végrehajtása érdekében intézkedési tervet készítsenek.

⁷⁴ Rendvédelmi szervnek minősült a rendőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a büntetés-végrehajtási testület, a vám- és pénzügyőrség, a polgári védelmi szervek, valamint a

- f) megállapította a helyi gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeket;
- g) biztosította a védelmi igazgatási szervek rendkívüli vagy szükségállapot idején történő működésének feltételeit, és irányította a rendkívüli intézkedéssel hatáskörébe utalt feladatok végrehajtását;
- h) a honvédelmi felkészítés és az országmozgósítás feladatainak gyakorlása és ellenőrzése céljából a Kormány jóváhagyásával gyakorlatot vezethetett a polgármesterek, valamint a honvédelemben részt vevő szervek közreműködésével.⁷⁵

A ma hatályos jogszabályok tükrében különösen figyelemre méltó, hogy a fent említett feladatok tervezése és végrehajtása céljából az MVB a polgármestertől, a honvédelemben részt vevő szervtől, illetve az adattal rendelkező hatóságtól, vagy az adatgyűjtésre feljogosított szervtől a törvényben meghatározott személyes, valamint egyéb adatot kérhetett. Az adat más célra nem volt felhasználható. Az adattal rendelkező szerv az adatszolgáltatást köteles volt teljesíteni.⁷⁶

Az MVB *közigazgatási irányítási* jogkörben meghozott döntései közé tartozott, hogy meghatározta:

- a) a mozgósítás végrehajtásában részt vevők kiértékelésének (riasztásának), valamint a mozgósítással kapcsolatos információk továbbításának követelményeit;⁷⁷
- b) a polgármesteri hivatal köztisztviselőiből álló ideiglenes mozgósítási munkacsoport (a továbbiakban: munkacsoport) szervezetét, a munkacsoport által vezetett nyilvántartásokat és más iratokat, a mozgósítás végrehajtásával összefüggő követelményeket, valamint az abban közreműködő szervek feladatait;
- c) a polgármesterek, a jegyzők és a munkacsoportba beosztottak elméleti felkészítésének és gyakoroltatásának követelményeit;

hivatásos állami és önkormányzati tűzoltóság. A rendvédelmi szervek honvédelmi igazgatási feladata volt – jogszabályban meghatározott hatáskörükben és illetékességi területükön –:

- a) a honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás rendszerében meghatározott feladatok ellátása;
- b) a részükre kijelölt személyek és létesítmények védelme;
- c) a fegyveres erők támogatása a honvédelmi feladatok végrehajtásában;
- d) a polgári védelmi feladatok ellátásában való részvétel;
- e) a rendkívüli intézkedések végrehajtásában való közreműködés;
- f) együttműködés a helyi védelmi igazgatás szerveivel a honvédelmi és az országmozgósítási feladatok ellátásában. Lásd Hvt.3. 65. § (1)-(2) bekezdések

⁷⁵ Az MVB által vezetett gyakorlat tervét – a végrehajtást megelőzően 90 nappal – a honvédelmi miniszter útján kellett a miniszterelnöknek jóváhagyásra felterjeszteni. Vhr.3. 15. §.

⁷⁶ Hvt.3. 16. § (2) bekezdés.

⁷⁷ Lásd Vhr.3. 25-26. §-ok.

- d) a polgármesteri hivataloknál a 24 órás ügyeleti szolgálat ellátásának követelményeit;⁷⁸
- e) a polgármesterek, a jegyzők, valamint a honvédelemben részt vevő más szervezetek⁷⁹ vezetői tartózkodási helyének bejelentésével és nyilvántartásával kapcsolatos feladatokat;⁸⁰
- f) a mozgósításhoz igénybe vett polgári gépjárművek mozgásának korlátozására, valamint az ingatlanok és egyéb szolgáltatások átadásának előkészítésére vonatkozó követelményeket.⁸¹

Az MVB-nek fontos *döntési* jogköre volt a meghagyással kapcsolatban. A IV. meghagyási kategóriába tartozó szervezetek esetében ugyanis – feltéve, hogy a feladataikat a foglalkoztatott hadkötelesek nélkül megoldani nem tudták – a szükséges hadkötelesek meghagyásáról a katonai szakképzettségnek, a polgári munkakör mérlegelésének, valamint a polgármester javaslatának figyelembevételével az MVB egyedi elbírálás alapján döntött.⁸²

Az MVB-nek, valamint elnökének kiemelt szerep jutott a gazdasági, anyagi szolgáltatások biztosítása terén is. Míg az MVB az ingatlanokra vonatkozó kiutalás (kijelölés), valamint a szolgáltatások kijelölése tekintetében volt jogosult dönteni⁸³, addig az MVB elnöke már mint igénybevételi hatóság hozott határozatot. E körben a köztársasági megbízottnak jogában állt:

- a. elrendelni a közigazgatás működéséhez szükséges ingatlanok és szolgáltatások igénybevételét;
- b. megállapítani a területi jellegű szolgáltatások és a szolgáltatásra kötelezettek körét, valamint elrendelni a szolgáltatás igénybevételét;

⁷⁸ A Vhr.3. 33. §-a szerint a mozgósításra való készenlét fokozása érdekében a belügyminiszter egyetértésével az MVB elrendelhetette:

- a) a polgármesteri hivataloknál a 24 órás ügyeleti szolgálat bevezetését;
- b) a polgármesterek, a jegyzők, valamint a honvédelemben részt vevő szervezetek vezetői tartózkodási helyének folyamatos bejelentését és nyilvántartását;
- c) a mozgósítás esetén igénybevételekre kerülő polgári technikai eszközök mozgásának korlátozását, az ingatlanok, szolgáltatások átadáshoz történő előkészítését,
- d) a mozgósítás híradásának biztosításában részt vevő távközlési létesítményekben a folytonos szolgálat bevezetését.

⁷⁹ Lásd Hvt.3. 65-66. §-ok.

⁸⁰ A bejelentési kötelezettség alá eső vezetők körének, valamint a bejelentéssel és a nyilvántartással kapcsolatos részletes feladatoknak a meghatározása – a védelmi bizottság döntésének megfelelően – a hadkiegészítő parancsnokság feladata volt. Vhr.3. 14. (3) bekezdés.

⁸¹ Vhr.3. 14. § (2) bekezdés.

⁸² A döntés meghozatalakor a honvédelem érdekét kellett elsőbbségben részesíteni. Vitás esetben az MVB-nek ki kellett kérnie a vezérkari főnök véleményét. Vhr.3. 104. § (3)-(4) bekezdések.

⁸³ Vhr.3. 140. § (2) bekezdés.

- c. elrendelni a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek számára mozgósítás esetén szükséges ingatlanok, és a működésükhöz szükséges szolgáltatások igénybevételét.⁸⁴

Emellett, az MVB elnöke volt jogosult elbírálni a polgármester által első fokon hozott igénybevétellel kapcsolatos kártérítési igényt.⁸⁵

Különösen fontos jogosultsága volt az MVB elnökének rendkívüli vagy szükségállapot idején az, hogy a központi szervek által kiadott rendkívüli intézkedések végrehajtásának területi követelményeit és feladatait illetékességi területén rendeletben állapíthatta meg.⁸⁶ Ebbe a körbe tartozott az is, hogy az MVB elnöke a védelmi és a lakosságellátási érdekekre tekintettel – a belügyminiszter, a honvédelmi miniszter, a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter hozzájárulásával – a korábbi rendkívüli intézkedéssel időben vagy térben korlátozott, illetve megtiltott közúti, vasúti, vízi és légi járműforgalom tekintetében a korlátozástól, illetőleg tilalomtól eltérően is rendelkezhetett.⁸⁷

Szintén a rendkívüli intézkedések körében meghozható, fontos döntési jogosultságnak tekinthető, hogy az MVB elnöke – a központi irányító szervekkel való összeköttetés megszakadása esetén, megelőző polgári védelmi intézkedésként – intézkedhetett a honvédelmi, nemzetgazdasági és más szempontból fontos vagyontárgyak veszélyeztetett területekről történő elszállítására a biztonságba helyezésük érdekében.⁸⁸

Fentiekén túl, az MVB elnöke volt jogosult intézkedni az illetékes polgármester irányába a visszamaradó lakosság és a tovább termelő üzemek szükségleteinek kielégítéséhez szükséges visszamaradó készlet (állatállomány), egészségügyi anyagok és termelési készletek mennyiségének meghatározására.⁸⁹

3) Az MVB egyszemélyi vezetés alatt állt: az MVB elnöke a köztársasági megbízott volt.⁹⁰ Az elnök személye abból a szempontból mindenképpen figyelemre méltó, hogy – amint ez fentebb részletesen kifejtésre került – a köztársasági megbízott illetékességi területe több megyét magába foglaló régióra terjedt ki, ezzel szemben az MVB illetékessége egy konkrét megyére (fővárosra) vonatkozott. Mindebből értelemszerűen az következett, hogy egy köztársasági megbízott egyidejűleg több MVB-nek is elnöke volt.

⁸⁴ Hvt.3. 194. § (4) bekezdés. Érdeemes megemlíteni, hogy rendkívüli intézkedések körében a rendkívüli helyzet következtében szükségessé váló élet- és vagyonmentés érdekében, halasztást nem tűrő esetben az MVB elnöke a mentésre alkalmas bármely jármű, műszaki és földmunkagép igénybevételét határozattal elrendelhetette. Hvt.3. 243. §.

⁸⁵ Jóllehet a jogszabály „fellebbezés”-t említ, nyilvánvaló, hogy kártalanítási igényről volt szó. Lásd Hvt.3. 198. § (3) bekezdés.

⁸⁶ Hvt.3. 199. § (5) bekezdés.

⁸⁷ Hvt.3. 213. § (1)-(2) bekezdés.

⁸⁸ Hvt.3. 221. § (1), (3) bekezdések.

⁸⁹ Hvt.3. 221. § (2) bekezdés.

⁹⁰ Hvt.3. 15. § (4) bekezdés.

Azt is meg kell említeni ugyanakkor, hogy az MVB a különböző szakterületek képviselőiből álló testületként működött, amelyben minden tag egyenlő volt, ide értve az elnököt is, aki – jóllehet rendelkezett az MVB működésével kapcsolatban bizonyos funkcionális jogkörökkel – egyfajta primus inter pares volt, vagyis formális értelemben nem volt felette az MVB tagjainak. Mindazonáltal, az elnök fajsúlyos szerepét támasztja alá az a – békeidejű működéstől eltérő viszonyok közötti döntésképeséget biztosítani hivatott – rendelkezés, miszerint rendkívüli állapot és szükségállapot idején, valamint az Alkotmány 19/E. §-ának (1) bekezdése szerinti kormányintézkedések⁹¹ végrehajtása során az MVB teljes jogkörét az MVB elnöke (köztársasági megbízott) gyakorolta.⁹² E rendelkezés azonban nem jelentette azt, hogy az MVB-nek ilyen esetekben semmilyen feladata ne lett volna: az elnököt ugyanis az MVB – mint testület – javaslattevő, döntéselőkészítő jogkörrel támogatta, valamint közreműködött a döntések végrehajtásának fővárosi, megyei szintű irányításában.⁹³

Amint erre a fentiekben már utalás történt, szervezeti és működési kérdésekben az MVB viszonylag önállóan dönthetett, a Hvt.3. és a Vhr.3. azonban a főbb sarokpontokat rögzítette. A vonatkozó törvényi rendelkezésekből következően az MVB-nek – az elnökön kívül – volt egy konkrét, jogszabályban rögzített tagsága, valamint titkára (titkársága). Az MVB tagjai voltak:

- a) a köztársasági megbízott hivatalának, illetve területi hivatalának vezetője;⁹⁴
- b) a megyei közgyűlés elnöke;
- c) a megyei jogú város polgármestere;
- d) a fővárosban a főpolgármester;
- e) a megyei (fővárosi) hadkiegészítő parancsnok;
- f) a Kormány által meghatározott rendvédelmi szervek, illetve centrális irányítású szervek megyei (fővárosi) vezetői,⁹⁵ valamint
- g) az MVB titkára.⁹⁶

⁹¹ „Külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő *váratlan betörése* esetén a támadás elhárítására, illetőleg az ország területének a Magyar Honvédség légvédelmi és repülő készülségi erőivel való oltalmazására, az alkotmányos rend, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonsága, a közrend és a közbiztonság védelme érdekében a Kormány a köztársasági elnök által jóváhagyott védelmi terv szerint – a támadással arányos és erre felkészített erőkkel – a szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig azonnal intézkedni köteles.” Lásd Alkotmány, 19/E. § (1) bekezdés.

⁹² Hvt.3. 15. § (3) bekezdés.

⁹³ Vhr.3. 8. § (1) bekezdés.

⁹⁴ A köztársasági megbízott székhelye szerinti megyében és a fővárosban a köztársasági megbízott hivatalának vezetője, a régióhoz tartozó más megyékben a köztársasági megbízott illetékes területi hivatal vezetője volt az MVB tagja. Lásd Vhr.3. 12. §.

⁹⁵ A Vhr.3. 11. §-a szerint az MVB tagja a rendőrség, a polgári védelem, a tűzoltóság, valamint az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat fővárosi, megyei vezetője.

⁹⁶ Hvt.3. 15. § (4) bekezdés. Az MVB titkárával kapcsolatban érdemes még megjegyezni, hogy

A helyi érdekű védelmi igazgatási ügyekben a megfelelő döntések meghozatalát szolgálta az a rendelkezés, amely lehetővé tette a HVB elnöke számára, hogy a HVB feladatkörét érintő MVB-döntések meghozatalában részt vegyen.⁹⁷

Az MVB teljes jogú tagjain kívül a bizottság ülésein – kötelezően előírt meghívás alapján – részt vehetett

- a) a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Koordinációs Irodájának vezetője;
- b) a Belügyminisztérium Védelmi Irodájának vezetője;
- c) az MVB illetékességi területén működő katonai kerület parancsnoka;
- d) a határmenti megyék védelmi bizottságainál a határőr igazgatóság igazgatója;
- e) a Nemzetbiztonsági Hivatal területileg illetékes vezetője.

A fent említett vezetők – akadályoztatásuk esetén – kötelesek voltak az MVB ülésén helyettes képviselőjük részvételéről gondoskodni.⁹⁸

4) Az MVB – centrális alárendeltségéből következően – a hierarchikusan felépülő államigazgatási szervezetrendszerben a központi államigazgatási szervek (kormány, minisztériumok) irányítása alatt működött. A Kormány közvetlenül, vagy az illetékes miniszter – tehát a honvédelmi feladatok tekintetében a honvédelmi miniszter, az egyes részfeladatok szakmai irányítása tekintetében pedig a feladatkör szerint illetékes miniszter – útján irányította az MVB tevékenységét.⁹⁹ Ide tartozott az is, hogy a honvédelmi miniszternek az általános honvédelmi irányítási jogkörében törvényességi felügyeleti joga

a titkár a köztársasági megbízott kezdeményezésére a fegyveres erők, illetve a rendvédelmi szervek hivatásos állományából vezényelt, és a köztársasági megbízott által MVB-titkári tisztségre kinevezett tiszt (főtiszt), vagy a köztársasági megbízott által kinevezett köztisztviselő lehetett. Mindazonáltal, az MVB titkárának kinevezéséhez a honvédelmi miniszter előzetes hozzájárulása volt szükséges, kivéve azon személyek esetében, akiket korábban miniszterelnök nevezett ki a megyei, fővárosi honvédelmi bizottság titkárává. Lásd Vhr.3. 10. § (1) bekezdés, 178. § (6) bekezdés. Emellett, a honvédelmi miniszter határozta meg a titkári feladatok ellátásához szükséges képesítési követelményeket is. Lásd Vhr.3. 10. § (2) bekezdés. A fővárosi, megyei védelmi bizottságok titkári feladatainak ellátásához szükséges képesítési követelményekről szóló 9/1994. (V. 27.) HM rendelet alapján az MVB titkárának az a magyar állampolgár volt kinevezhető, aki:

- a) a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, illetve azzal azonos vagy magasabb szintű katonai oktatási intézményben szerzett diplomával rendelkezett, vagy
- b) polgári egyetemen szerzett diplomával rendelkezett, de a fegyveres erők vagy a rendvédelmi szervek állományában legalább 5 évig hivatásos tiszti (főtiszti) szolgálatot teljesített, vagy eredményes tartalékos parancsnoki képzésen vett részt és tartalékos tiszti (főtiszti) rendfokozata volt, továbbá 5 év közigazgatási gyakorlati idővel rendelkezett.

⁹⁷ Hvt.3. 15. § (5) bekezdés.

⁹⁸ Vhr.3. 13. § (1) bekezdés.

⁹⁹ Hvt.3. 15. § (2) bekezdés, Vhr.3. 9. § (1) bekezdés. A Hvt.3. 10. § g) pontja külön előírta a honvédelmi miniszter számára, hogy határozza meg a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek és a helyi védelmi igazgatási szervek honvédelmi igazgatási szakmai feladatát és felügyeleti tevékenységét,

volt az MVB működése felett, amely feljogosította arra, hogy az MVB jogszabálysértő határozatait megváltoztassa vagy megsemmisítse.¹⁰⁰

5) Az MVB költségvetését a felettes szerv, vagyis a Kormány biztosította. A Hvt.3. 8. § (4) bekezdése ugyanis előírta, hogy a Kormánynak az éves költségvetési tervben – a fegyveres erők fenntartásának és fejlesztésének költségeitől elkülönítve – kell terveznie a honvédelmi felkészítéssel és a gazdaságmozgósítással kapcsolatos költségeket, valamint gondoskodnia a jóváhagyott költségvetési átesoportosítások végrehajtásáról.¹⁰¹ Az MVB működési költségeit a törvény a köztársasági megbízott hivatala költségvetésében biztosította, amely szerv elvégezte az MVB pénzügyi-gazdasági ügyeinek intézését is.¹⁰² E feltételek mellett az MVB – mint részben önállóan gazdálkodó költségvetési szerv – a rendelkezésére álló anyagi eszközök felhasználása terén viszonylag nagyfokú önállóságot élvezett.

Az új elnevezésű, megváltozott szervezeti struktúrával és működési mechanizmussal rendelkező MVB megalakításának határidejét a Vhr.3. a hatálybalépését követő 2 hónapon belüli időpontra tűzte ki. Emellett a kormányrendelet előírta, hogy:

- a) az alakuló ülést a köztársasági megbízott készítse elő;
- b) az MVB az első ülésén döntsön az ügyrendjéről, valamint a HVB-k székhelyéről és jelölje ki a HVB-k illetékességi területét;
- c) az MVB a működési okmányainak kidolgozásáig a megyei, fővárosi honvédelmi bizottság hatályos ügyrendje szerint, a honvédelmi bizottságok intézkedési tervének figyelembevételével hozza meg döntéseit.¹⁰³

Az MVB mellett a HVB feladat- és hatásköre is jelentősen módosult. Jóllehet a főváros kerületeiben továbbra is működött HVB, emellett – a korábbiaktól eltérően – már csak a megyei jogú városokban, és az MVB által kijelölt városokban alakult meg HVB. Ez utóbbi illetékességi területe az MVB által – az érintett polgármesterek véleményének figyelembevételével – megállapított honvédelmi körzetekhez igazodott.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Vhr.3. 9. § (2) bekezdés.

¹⁰¹ Ezzel összefüggésben a Vhr.3. 2. §-a úgy rendelkezett, hogy a több minisztériumot, illetőleg országos hatáskörű szervet érintő kiemelt honvédelmi feladathoz, beruházáshoz, készletfejlesztéshez és a védelmi igazgatás gyakorlatainak lebonyolításához szükséges költségeket a Pénzügyminisztérium fejezetben, az országmozgósítás központi kiadásai címen kellett tervezni.

¹⁰² Hvt.3. 15. § (7) bekezdés, Vhr.3. 8. § (2) bekezdés.

¹⁰³ Vhr.3. 178. § (1) bekezdés.

¹⁰⁴ Hvt.3. 17. § (1)-(2) bekezdések. A HVB-k megalakítását alapvetően két körülmény tette szükségessé:

- a) az egy-egy megye területén található települések (és polgármesterek) nagy száma, valamint az, hogy a védelemben részt vevő számos szerv egyetlen központból nem volt irányítható;

Hasonlóan az MVB-hez, a HVB is centrális alárendeltségben működő közgazgatási szervvé vált, amely – az MVB irányítása alatt – illetékességi területén irányította és összehangolta a honvédelmi felkészítés és az országmozgósítás helyi feladatainak végrehajtását. E jogkörében, az adott honvédelmi körzetben a HVB:

- a) irányította és összehangolta a fegyveres erők mozgósításával és kiegészítésével összefüggő közgazgatási feladatok előkészítését, végrehajtását;
- b) közreműködött a helyi szervek honvédelmi feladatainak irányításában;
- c) szervezte és összehangolta a lakosság polgári védelmével és ellátásával kapcsolatos feladatokat;
- d) összehangolta a honvédelmi körzetre háruló gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek teljesítését;
- e) irányította a honvédelmi körzet honvédelmi feladataihoz szükséges tájékoztatási rendszer kialakítását és működését;
- f) közreműködött a rendkívüli intézkedésekből adódó helyi feladatok végrehajtásában.¹⁰⁵

Jóllehet a HVB az illetékességi területén levő települések polgármesterei irányába közvetlen irányítási jogosultságokkal általában nem rendelkezett, a HVB koordináló jogát támasztja alá az a rendelkezés, miszerint az illetékességi területén működő polgármestert utasíthatta más polgármesterekkel való együttműködésre.¹⁰⁶ Ugyancsak a koordináció körébe tartozik, hogy a HVB elnöke a mozgósítás elrendelésekor az MVB által meghatározott módon köteles volt továbbítani az elrendelt mozgósítási feladatot a honvédelmi körzetbe tartozó polgármesterek részére, emellett összesítette, és a hadkiegészítő parancsnoksághoz továbbította az MVB által meghatározott mozgósítási információkat.¹⁰⁷

Ugyancsak hasonlóságot mutat az MVB-vel a HVB testületi szerv jellege. A HVB elnöke ugyanakkor a megyei jogú városok, a kijelölt városok, valamint a fővárosi kerületek polgármestere lett. A HVB tagjai közé tartoztak:

- a) megyei jogú városban, a városban, a fővárosi kerületben a jegyző;
- b) a honvédelmi körzethez tartozó polgármesterek által megválasztott polgármester;¹⁰⁸

b) bizonyos honvédelmi feladatokat egy-egy település önállóan nem volt képes megoldani (pl. a fegyveres erők mozgósítása, a lakosság élelmezési, egészségügyi ellátása, mentése). Mindezekből következően célszerű volt, hogy a természetes gazdasági-közigazgatási kapcsolatok alapján kialakított, több települést összefogó honvédelmi körzetekben HVB-k kerüljenek létrehozásra.

¹⁰⁵ Hvt.3. 18. § (1)-(2) bekezdések.

¹⁰⁶ Hvt.3. 19 § (3) bekezdés.

¹⁰⁷ Vhr.3. 26. §.

¹⁰⁸ Tekintettel arra, hogy a több települést magában foglaló honvédelmi körzetben összesen kettő polgármester (lásd az elnök és egy választott polgármester) lehetett HVB-tag, a többi

- a) a Kormány által kijelölt rendvédelmi és centrális irányítású szervek honvédelmi körzet szerint illetékes vezetői;¹⁰⁹
- a) a megyei jogú városban, a városban, a fővárosi kerületben, honvédelmi körzetben működő helyi kisebbségi önkormányzat vezetője, ennek hiányában a szószóló.¹¹⁰

A HVB – hasonlóan az MVB-hez – részben önállóan gazdálkodó költségvetési szervnek minősült, a működésével kapcsolatos pénzügyi-gazdasági feladatokat ugyanakkor az adott HVB székhelye szerinti megyei jogú város, város, illetve fővárosi kerület polgármesteri hivatala látta el.¹¹¹

A HVB kiadásainak és működési költségeinek fedezetére a Hvt.3. több forrást is megjelölt. E körben szóba jöhetett:

- a) a megyei jogú város, a város, illetve a fővárosi kerület önkormányzata részére az egyes honvédelmi feladatokra biztosított költségvetési összeg;
- b) céltámogatás;
- c) a honvédelmi körzethez tartozó településekre háruló honvédelmi feladatok és a lakosság létszámának meghatározott normatív állami támogatás.¹¹²

Fentiekén túl, a Kormány az általa meghatározott kiemelt feladatok ellátására, az ezt végrehajtó HVB részére költségvetési és céltámogatást folyósíthatott a feladat jellegétől függően a Belügyminisztérium vagy a Honvédelmi Minisztérium költségvetése útján. A HVB-k törvényben meghatározott feladatokat közösen is végrehajthattak. Ebben az esetben lehetőség volt arra, hogy az érintett önkormányzatok a mindenkori normatív támogatásaik terhére a feladatot ellátó önkormányzat részére támogatást nyújtsanak.¹¹³

A költségvetési támogatások felhasználását illetően fontos megemlíteni – mégis a támogatási cél elérésének garanciáját jelentette – az a rendelkezés, miszerint a HVB a költségvetési támogatást kizárólag az adott honvédelmi körzet számára meghatározott honvédelmi feladatok végrehajtására fordíthatta.¹¹⁴

település érdekeinek érvényesítését is célozta az a rendelkezés, amely szerint a honvédelmi körzetben lévő települések – nem HVB-tag – polgármestereit a helyi védelmi bizottság munkájában tanácskozási jog illette meg. Hvt.3. 17. § (3) bekezdés.

¹⁰⁹ Vhr.3. szerint a HVB-tagja volt a rendőrségnek, a polgári védelemnek, a tűzoltóságnak és az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatnak a honvédelmi körzet szerinti illetékes vezetője is. Ha a honvédelmi körzethez az említett szervezetek több vezetője tartozott, vagy a szervek valamelyikének nem volt az adott közigazgatási területen illetékes vezetője, a HVB székhelye szerint illetékes fővárosi, megyei vezető volt jogosult dönteni a tagsági jogokat gyakorló képviselő kijelöléséről. Vhr.3. 16. § (1)-(2) bekezdések.

¹¹⁰ Hvt.3. 17. § (4) bekezdés.

¹¹¹ Vhr.3. 17. § (1) bekezdés.

¹¹² Hvt.3. 18. § (3) bekezdés.

¹¹³ Vhr.3. 17. § (3) bekezdés.

¹¹⁴ Vhr.3. 17. § (2) bekezdés.

A HVB-k megalakulásának határidejével kapcsolatban a Vhr.3. előírta, hogy alakuló ülésüket az illetékes MVB alakuló ülését követően, de legkésőbb a Vhr.3. hatálybalépésétől¹¹⁵ számított 90 napon belül meg kellett tartani. Az alakuló ülést az illetékes város polgármestere volt köteles előkészíteni. Átmeneti rendelkezésként a Vhr.3. azt is meghatározta, hogy a HVB az okmányai kidolgozásáig az illetékes városi védelmi bizottság által korábban elfogadott ügyrend és intézkedési terv alapján döntsön.¹¹⁶

II/ A nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról szóló 1041/1994. (V. 31.) Korm. határozat és mellékletei részletesen kidolgozott módszertani útmutatók révén próbáltak segítséget nyújtani a miniszterek, az országos hatáskörű szervek vezetői, valamint a területi védelmi igazgatási szervek vezetői számára. A nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről szóló útmutató a köztársasági megbízottat – a minősített időszak feladatok végrehajtásáért elsődlegesen felelős – *követelménytámasztó szerveként*¹¹⁷, az MVB-t a védelmi felkészítési tervezésben területi tervező szervként definiálta, amelyek saját hatáskörben rendelkeztek a további helyi közigazgatási szervek tervezésbe való bevonásáról. A tervezés folyamatában évente meghatározott időpontig aktualizálni kellett a területi minősített időszakos igénykielégítési terveket, az ágazati területi minősített időszakos költségvetési átesoportosítási javaslatokat, meg kellett kötni a védelmi felkészítési szerződéseket és a minősített időszakos előszerződéseket. Az 1041/1994. (V. 31.) Korm. határozat mintegy 10 éven keresztül, 2004-ig hatályban volt.¹¹⁸

III/ Az önkormányzatok 1994. évi átfogó reformja következtében a védelmi igazgatás szervezetrendszere is némiképpen megváltozott. Megszüntetésre került a köztársasági megbízotti intézmény, és az Ötv. módosításáról szóló 1994. évi LXIII. törvény 62. § (4) bekezdése általános érvénnyel úgy rendel-

¹¹⁵ 2014. január 1.

¹¹⁶ Vhr.3. 178. § (4)-(5) bekezdések.

¹¹⁷ A követelménytámasztó szervezeteknek a nemzetgazdaság minősített időszakos tervében jóváhagyott erőforrásigényeiket évente kellett pontosítaniuk. A módosított igényüket április végéig a felelős teljesítő szervnek és a Pénzügyminisztériumnak kellett megküldeniük, illetve egyeztetett adathordozón átadniuk. Az igények meghatározásánál – lehetőség szerint – konkrétan meg kellett jelölni az igényelt erőforráselem valamely szabványos azonosítóját, megnevezését, mértékegységét és a tárgyévi áron számított egységárát, valamint az egyes minősített időszakokhoz rendelt igénybevételi mennyiségeket. Az erőforráselem részletezettségét lehetőleg olyan fokon kellett meghatározni, hogy a megnevezésben szereplő erőforrásegységhez egységár és mértékegység egyértelműen hozzárendelhető legyen. Ezért pl. külön soron kellett szerepeltetni egy termék gyártását és javítását. Ez utóbbiak a humán erőforrásra és a pénzeszközökre csak értelemszerűen voltak alkalmazhatók. A követelménytámasztónak az erőforrásigényeket igénykielégítési módonként, vagy ágazati jelleg szerint csoportosítva, továbbá – lehetőség szerint – rangsorolva kellett megadnia.

¹¹⁸ Hatályon kívül helyezte az egyes kormány- és minisztertanácsi határozatok hatályon kívül helyezéséről, valamint a 2004. évi deregulációs programról szóló 1067/2004. (VII. 8.) Korm. határozat 1. számú melléklete.

kezett, hogy ahol jogszabály köztársasági megbízottat, illetve a köztársasági megbízott hivatalát, vagy annak vezetőjét említi, azon

- a) a megyei, fővárosi közigazgatási hivatal vezetőjét, illetve a megyei, fővárosi közigazgatási hivatalt,
- b) a Hvt. és a végrehajtásáról rendelkező jogszabályok tekintetében a megyei közgyűlés elnökét, a fővárosban a főpolgármestert kell érteni.

Mindennek egyenes következménye lett az, hogy az MVB elnöke a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban pedig a főpolgármester lett. Megváltozott az MVB tagsága is:

- a) a köztársasági megbízott hivatalának vezetője helyébe a megyei (fővárosi) közigazgatási hivatal vezetője lépett;
- b) a megyei közgyűlés elnöke helyébe – annak MVB-elnökké válása okán – a megyei (fővárosi) főjegyző került;
- c) a főpolgármester – annak fővárosi MVB-elnökké válása okán – kikerült az MVB-tagok felsorolásából; valamint
- d) értelemszerűen nem volt már MVB-tagnak tekinthető a köztársasági megbízott székhelye szerinti megyében és a fővárosban a köztársasági megbízott hivatalának vezetője, a régióhoz tartozó más megyékben a köztársasági megbízott illetékes területi hivatalának vezetője.

Az MVB működési költségeit a változás következtében a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester költségvetésében kellett biztosítani, és az MVB pénzügyi-gazdasági ügyintézését is immár a megyei közgyűlés elnökének, a fővárosban pedig a főpolgármesternek kellett végeznie.

Összhangban tehát az általános módosítással, a fentiekben részletesen kifejtett MVB-elnöki feladat- és hatáskörökben a megyei közgyűlés elnöke, illetve a főpolgármester jelent meg. Így például a rendkívüli intézkedések körében fentiekben részletezett rendeletalkotási jog is az MVB új elnökére szállt át.

Hasonlóképpen, 1994 decemberétől az árvizek elleni védekezéssel kapcsolatos jogszabályok rendelkezéseiben a köztársasági megbízottat felváltotta a megyei, fővárosi közigazgatási hivatal vezetője.¹¹⁹

IV/ A Hvt.3. felhatalmazása¹²⁰ alapján, a honvédelemben részt vevő szervek feladatainak és hatásköreinek tisztázása érdekében került kiadásra a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás minősített időszakai együttműködésének alapelveiről szóló 2101/1994. (X. 20.) Korm. határozat, amely a helyi védelmi igazgatási szervek vonatkozásában is elrendelte:

- a) a rögzített alapelvek alkalmazását a védelmi felkészülés időszakában az egyes szervek együttműködési feladatainak megvalósításakor;

¹¹⁹ Pl. Vt. új 39. §, Vt.Vhr. 84. §.

¹²⁰ Hvt.3. 67. §.

- b) az alapelvek figyelembe vételét a minősített időszaki tervek, elgondolások kialakításában.
- c) A kormányhatározat melléklete az alapelvek között rögzítette az alábbiakat:
- d) a Magyar Köztársaság honvédelmi alapelvei hazai területen, védelmi harc megvívásával számolnak, amelynek során a lakosságnak a hadművelleti területéről való teljes kitelepítésére általában nincs lehetőség;
- e) folyamatosan számolni kell a védelmi igazgatási és a katonai igazgatási szervek párhuzamos, egyidejű működésével a védelem időszakában és azt közvetlenül megelőzően. A hatásköri összeütközésekből adódó funkcionális zavarok elkerülése érdekében biztosítani kell, és a felkészülés időszakában ki kell dolgozni a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás együttműködésének irányelveit;
- f) a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás szervezett együttműködésének célja az országmozgósítás feladatrendszerének összehangolt megvalósítása, ennek keretében az állam- és közigazgatás működtetése, a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek tevékenységéhez szükséges feltételek biztosítása, az állampolgárok létfeltételeinek, élet- és vagyonbiztonságának, valamint a közjavaknak a védelme, a nemzetgazdaság mozgósítása;
- g) az együttműködésben a folyamatosságnak és közvetlenségnek kell érvényesülni, amely akkor valósul meg, ha az ügyeket a keletkezésükhöz legközelebbi szinten intézik.

Fentiekre tekintettel, a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás együttműködése kapcsán:

- a) valamennyi minősített időszaki helyzetben folyamatos együttműködést kell megvalósítani;
- b) számolni kell az egymás mellett működéssel, amely azzal járhat, hogy – a hatályos jogszabályok alapján – rendkívüli állapot esetén a Honvédelmi Tanács, egyéb minősített időszaki helyzetekben a köztársasági elnök, illetve a Kormány elsődlegességet állapíthat meg valamelyik igazgatás feladatai tekintetében;
- c) fontos figyelembe venni, hogy mindkét igazgatási terület jól elhatárolható feladatrendszerrel bír, így a hatáskör bármely fél részéről történő indokolatlan átvétele jelentős zavarokat okozhat az adott szervezet működésében (lásd hatáskörelvonás tilalma);
- d) az együttműködést békeidőszaki felkészülés keretében kell előkészíteni, kialakítani és gyakorolni;
- e) érvényesülnie kell az arányosság elvének, mely szerint a harctevékenységgel érintett területeken a védelmi tevékenységnek úgy kell elsődlegességet biztosítani, hogy az még biztosítsa az ott tartózkodó lakosság minimális lét- és életfeltételeit;

- f) kölcsönös tájékoztatási kötelezettségnek kell megvalósulni, vagyis a védelmi igazgatás a helyi sajátosságokról tájékoztatja a katonai igazgatást, míg a katonai igazgatás a felesleges pusztítás elkerülése érdekében, a katonai követelmények által megengedett mértékben, ajánlásokat tesz a védelmi igazgatás által célszerűen elrendelendő intézkedésekre;
- g) az együttműködés különböző módjai alapvetően a fegyveres erők alaprendeltetéséből adódó feladatainak végrehajtásából, illetve attól eltérő alkalmazásából következnek. Ez azt jelenti, hogy:
- a. a fegyveres erők alaprendeltetésük szerint a haza fegyveres védelme érdekében kerülnek alkalmazásra. Ehhez az ország erőforrásainak bizonyos fokú koncentrálása szükséges, mert a fegyveres konfliktusok kezelésének feltétele a fegyveres erők megfelelő előkészülete (pl. mozgósítás). Ebben a helyzetben a katonai igazgatás feladatai és igényei kerülnek előtérbe, és kapnak elsőbbséget egyes körzetekben, területeken;
 - b. a fegyveres erők alaprendeltetéstől eltérő feladatait békeidőszakban, illetve veszélyhelyzet és szükségállapot időszakában elsősorban a katasztrófaelhárítási feladatok jelentik. Ez esetben a fegyveres erők a védelmi igazgatással együttműködésben látják el feladataikat, a védelmi igazgatás koordinációja mellett vesznek részt a fenyegetettségi szituáció felszámolásában.
- h) a védelmi igazgatási szervek tevékenysége az adott földrajzi településhez, városhoz, megyéhez, míg a katonai igazgatási szervek tevékenysége valamely irányból érkező támadás elhárításához szükséges tevékenység eredményes végrehajtását biztosító területhez kötött.

Az említett elvek alapján a kormányhatározat melléklete meghatározta a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás feladat-végrehajtásának és együttműködésének települési, területi¹²¹, országos vezetői, valamint kormányzati szintjeit. Az egyes szintek vonatkozásában ugyanakkor azt is rögzítette, hogy:

- a) rendkívüli állapotban a legfelső szinten, a döntési hierarchia csúcsán nem válik külön a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás, mivel a Magyar Honvédség parancsnoka és vezérkari főnöke a Honvédelmi Tanács tagja, így ennek keretében közvetlenül együttműködik a miniszterekkel és az országos hatáskörű szervek vezetőivel;
- b) a feltüntetett hierarchia egymásra épülő kapcsolatrendszere a vitás kérdések eggyel magasabb szinten történő eldöntéséhez is keretet biztosít;
- c) az együttműködés és kapcsolattartás során nem elsősorban a felsorolt szervek vezetőinek kell személyesen eljárniuk, hanem képviseltethetik

¹²¹ Védelmi igazgatásban az illetékes MVB és HVB.

magukat az általuk e feladattal megbízott, és megfelelően felhatalmazott személlyel, személyekkel;

- d) az együttműködésnek lehetnek sajátos formái is, nevezetesen: ha az együttműködés nem építhető ki az adott területen, akkor a katonai igazgatás területi szintjén rendszeresítendő és felhatalmazott összekötő útján, vagy eggyel magasabb szinten kell az együttműködést koordinálni.

Mindez 1996-ban azzal egészült ki, hogy a felsorolt szervezetek átszervezése esetén a jogutódok jogosultak az együttműködésre.¹²²

V/ A fentiekben már említett ONER.r.1. 1995. júliusi módosításával az MVB hangsúlyosabb szerepet kapott a nukleáris baleset-elhárításban: mint a balesetelhárítási rendszer területi irányító szervei, a nukleáris veszélyhelyzet területi elhárításának irányítói lettek.¹²³ Ezen túlmenően, az MVB – a Kormánybizottság szakmai irányelvei alapján, az éves költségvetés tervezési rendjének megfelelően, célelőirányzatként – tervezte meg a feladat- és hatáskörébe tartozó nukleárisbaleset-elhárítás fenntartására szolgáló költségvetési támogatást.¹²⁴

A megváltozott rendelkezések között azonban található egy másik, figyelemre méltó rendelkezés is. Eszerint, az MVB összetételét és működési rendjét a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester – a Kormánybizottság követelményei alapján – állapította meg, továbbá gondoskodott a rá háruló – nyilvánvalóan nukleárisbaleset-elhárítási – területi feladatok végrehajtásáról. Mindez annak fényében szembetűnő, hogy az MVB összetételére és működési rendjére vonatkozóan a Hvt.3. és a Vhr.3. már részletes szabályokat tartalmazott¹²⁵, és az ONER.r.1. e rendelkezései az általános szabályoknak némiképp ellentmondani látszanak.

VI/ Konkrét védekezési feladatokat határozott meg az MVB-elnök számára a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Vt.2.), amelynek 17. § (4) bekezdése szerint az árvíz- és belvízvédekezés, valamint a helyi vízkárelhárítás államigazgatási feladat- és hatáskörét – a külön jogszabályban meghatározottak szerint – a megyei közgyűlés elnöke¹²⁶, illetőleg a polgármester, fővárosban a főpolgármester látta el. Ugyancsak az MVB-elnök feladata volt, hogy elrendelje az árvíz- és belvízvédekezéssel, valamint a helyi vízkárelhárítással kapcsolatos – a külön jogszabályban meghatározott állam-

¹²² Lásd a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás minősített időszaki együttműködésének alapelveiről szóló 2101/1994. (X. 20.) Korm. határozat módosításáról szóló 2227/1996. (VIII. 30.) Korm. határozatot.

¹²³ ONER.r.1. új 12. §.

¹²⁴ ONER.r.1. új 20. § (2) bekezdés.

¹²⁵ Pl. az MVB testületi szerv, amely szervezeti és működési rendjét maga állapítja meg stb.

¹²⁶ A 17. § (4) és (6) bekezdéseinek 2012. január 1-jén hatályos szövege már kifejezetten MVB-elnököt említ, ugyanakkor felelősként külön megjelöli a főpolgármestert is.

igazgatási feladatok körében – a kiürítést¹²⁷, a visszatelepítést, továbbá közreműködjön az ezzel kapcsolatos egyéb feladatok végrehajtásában.¹²⁸ Mindezen túl, a főpolgármester és a polgármester az árvíz- és belvízvédekezéssel kapcsolatos államigazgatási feladat- és hatáskörében:

- a) közreműködött az árvíz- és belvízvédekezési területi bizottság jogszabályban meghatározott feladatainak végrehajtásában;
- b) gondoskodott a közerők, továbbá a védekezéshez szükséges anyagok, eszközök és felszerelések összeírásáról, nyilvántartásáról, szükség szerinti mozgósításáról, továbbá a közerők általános ellátásáról;
- c) megtervezte a kiürítést, a mentést és a visszatelepítést, illetőleg ezek elrendelése esetén gondoskodott a végrehajtásról;
- d) gondoskodott az élet- és vagyonbiztonság, valamint a mentés érdekében szükséges egyéb intézkedések megtételéről;
- e) gondoskodott a védekezésben részt vevők egészségügyi ellátásáról, továbbá a kiürítés, a mentés és visszatelepítés során a járványok megelőzésével és elhárításával kapcsolatos intézkedésekről, a területileg illetékes népességügyi és tisztiorvosi szolgálat közreműködésével;
- f) megtette a szükséges intézkedéseket az árvíz és belvíz által okozott, valamint a védekezéssel kapcsolatban keletkezett károk helyreállítására.¹²⁹

A főpolgármester/polgármester a közműves vízellátással összefüggő államigazgatási feladat- és hatáskörében – a képviselő-testület által jóváhagyott tervnek megfelelően – elrendelte a vízfogyasztás korlátozását.¹³⁰

VII/ A vizek kártételei elleni védekezés szabályairól szóló 232/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet 7. §-a az MVB-t jelölte ki arra, hogy illetékességi területén ellássa az árvíz- és belvízvédekezési területi bizottság¹³¹ feladat- és hatáskörét. E jogkörében az MVB (és a HVB is) irányította és összehangolta a helyi védelmi igazgatási szervek¹³², valamint a honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás egyes feladatainak ellátásában részt vevő szervezetek¹³³ a védekezéssel kapcsolatos polgári védelmi és más védekezési feladatai ellátását és az arra való felkészülést. Az említetteken túl az MVB:

¹²⁷ 2005. július 26-tól, a katasztrófavédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2005. évi XCVI. törvény által bevezetett módosítás következtében a *kiürítés* kifejezést a *kitelepítés, kimenekítés* kifejezések váltották fel.

¹²⁸ Vt.2. 17. § (4), (6) bekezdések.

¹²⁹ Vt.2. 17. § (7) bekezdés.

¹³⁰ Vt.2. 17. § (8) bekezdés.

¹³¹ A bizottság elnevezése azóta „vizek kártételei elleni védekezési területi bizottság”-ra változott. Lásd a vízügyi ágazat irányításának átalakításával összefüggésben, valamint a vízkárelhárítás hatékonyságának növelése érdekében egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 527/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet 6. § (8) bekezdését.

¹³² Lásd Hvt.3. 259 § (1) bekezdés c) pont.

¹³³ Hvt.3. 66. §.

- a) veszélyhelyzet vagy szükségállapot esetén segítette az MVB elnökét a védekezés külön jogszabályban meghatározott államigazgatási feladatainak ellátásában;
- b) javaslattevő, döntéselőkészítő jogkörben közreműködött a védekezés területi szintű összehangolásában;
- c) az illetékes vízügyi államigazgatási szerv vezetőjének javaslatára döntött az árvízvédelem céljait szolgáló gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek tervezéséről és igénybeviteléről;
- d) a saját szervezeti, működési szabályai és tervei alapján, a saját munkaszervezetének bevonásával gondoskodott a védekezés területi szintű összehangolásáról.¹³⁴

Az MVB árvíz- és belvízvédekezéssel kapcsolatos operatív működését a vízügyi igazgató javaslatára az MVB elnöke rendelte el és szüntette meg.¹³⁵

Fentiekén túlmenően, a 232/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet 21. § (2) bekezdése módosította a Vhr.3. MVB-tagságra vonatkozó rendelkezését, így árvíz- és belvízvédekezés esetén¹³⁶ az MVB tagjává vált az illetékes vízügyi igazgatóság vezetője is.¹³⁷

VIII/ Szintén érintette az MVB és HVB feladat- és hatáskörét a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény (Pv.tv.), amely túl azon, hogy meghatározta a *katasztrófa*¹³⁸ és a *veszélyhelyzet*¹³⁹ fogalmát, valamint a polgári

¹³⁴ 7. § (2)-(5) bekezdések.

¹³⁵ 7. § (8) bekezdés.

¹³⁶ Az MVB-tagság „esetköre” 2014. január 1-jétől „vizek kártételei elleni védekezéssel kapcsolatos ügyek”-re módosult. Lásd 527/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet 6. § (10) bekezdését.

¹³⁷ E „tematikus tagság”-ot a 232/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet 7. § (6) bekezdése is megerősítette, kimondva azt, hogy a területileg illetékes vízügyi igazgató az árvíz- és belvízvédelemmel kapcsolatos ügyek esetén volt az MVB tagja. Amennyiben a kialakult védelmi helyzet több megyét érintett, az illetékes vízügyi igazgatóság volt köteles gondoskodni arról, hogy az egyes védelmi bizottságokban legyen intézkedésre jogosult képviselője. (Lásd 7. § (7) bekezdés). A 7. § (6) bekezdés 2004. január 1-jétől hatályos szövege szerint az MVB *tematikus tagja* a környezetvédelmi és vízügyi igazgató (KÖVIZIG), 2012. január 1-jétől a vízügyi igazgatóság (VÍZIG) igazgatója lett.

¹³⁸ A Pv.tv. 2. § (1) bekezdés f) pontja szerint a *katasztrófa* olyan történés, amely számos ember életét vagy egészségét, a lakosság jelentős dologi értékeit, alapvető ellátását, avagy a környezetet veszélyezteti vagy károsítja olyan mértékben, hogy elhárítására és leküzdésére hatóságok, intézmények és szervezetek együttműködése szükséges.

¹³⁹ A Pv.tv. 2. § (2) bekezdés szerint *veszélyhelyzet* az Alkotmány 19§ (3) bekezdés i) pontja szerinti szükséghelyzetet el nem érő mértékű, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát vagy a környezetet veszélyeztető természeti csapás, illetőleg ipari baleset okozta állapot, amelyet különösen a következő események válhatnak ki:

a) súlyos, több embernél halálos lefolyású tömeges megbetegedést előidéző kórokozó megjelenése, amely kórokozót ürítő embertől, kórokozót tartalmazó holttesttől, kórokozóval szennyezett élelmiszerből, vízből, talajból, tárgyról, anyagról, levegőből, állatból vagy állati tetemből származik;

védelem irányításáért és a polgári védelmi feladatok végrehajtásáért felelős miniszterként a belügyminisztert nevezte meg, azt is rögzítette, hogy az MVB elnöke már nemcsak rendkívüli állapot, szükségállapot, és váratlan támadás, hanem veszélyhelyzet és katasztrófa esetén is gyakorolja az MVB teljes jogkörét.¹⁴⁰

Emellett, a P.v.t.v. 8. § (1) bekezdése egyértelművé tette, hogy az MVB és a HVB az illetékességi területén irányítja és összehangolja a helyi védelmi igazgatási szervek (Lásd Hvt.3. 259. § (1) bekezdés c) pont), valamint a honvédelemben részt vevő, de rendvédelmi szervnek nem minősülő más szervek polgári védelmi feladatainak ellátását és az arra való felkészülést.

A P.v.t.v. az MVB-elnök polgárvédelmi feladataival kapcsolatban előírta, hogy az MVB illetékességi területén irányítsa és szervezze a polgári védelmi feladatok végrehajtását. E jogkörében:

- a) elrendelte a belügyminiszter intézkedése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – a polgári védelmi szervezetek alkalmazását;¹⁴¹
- b) szervezte a közigazgatási szervek, a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek, a társadalmi szervezetek, valamint a polgári védelmi szervezetek együttműködését;
- c) felelős volt a riasztás, tájékoztatás előkészítéséért és végrehajtásáért;

b) ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni vizek haváriaszerű szennyezése;

c) kedvezőtlen meteorológiai viszonyok következtében fellépő légszennyezettségi állapot, amelynek során bármely légszennyező anyag koncentrációja a 30 perces levegőminőségi határértéket a megengedett esetszámon felül meghaladja;

d) a környezet veszélyes hulladékkal való közvetlen és súlyos szennyezése;

e) az atomenergia alkalmazását szolgáló létesítményben, berendezésben radioaktív anyaggal végzett tevékenység során vagy nukleáris űrobjektum becsapódását követően a biztonságot kedvezőtlenül befolyásoló és a lakosság nem tervezett sugárterhelését előidéző esemény;

f) ipari létesítményben, továbbá szénhidrogén-kitermelés során vagy veszélyes anyag tárolása és szállítása közben bekövetkező baleset, amikor a szabadba kerülő mérgező anyag az emberi életet vagy egészséget, továbbá a környezetet tömeges méretekben és súlyosan veszélyezteti;

g) árvízvédekezés során, ha az előrejelzések szerint az áradó víz az addig észlelt legmagasabb vízállást megközelíti és további jelentős áradás várható, vagy elháríthatatlan jégtorlasz keletkezett, illetőleg, ha töltésszakadás veszélye fenyeget;

h) háromnál több napon keresztül tartó folyamatos, intenzív hóesés;

i) régióin belül egyidejűleg járhatatlan vasútvonal, főút, valamint legalább öt mellékút;

j) belvízvédekezés során, ha a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet és további elöntések várhatók.

¹⁴⁰ P.v.t.v. 8. § (2) bekezdés.

¹⁴¹ Érdemes megemlíteni, hogy a P.v.t.v. 29 § (2) bekezdése szerint – mások mellett – az MVB-elnök is jogosult volt az ideiglenes polgári védelmi szolgálat azonnali teljesítésének elrendelésére.

- d) összehangolta a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését;
- e) felelős volt a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek megalakításáért;
- f) felelős volt a vezetési rendszer fenntartásáért, működőképességének biztosításáért.¹⁴²

Fentiekén túl a P.v.t.v. a főpolgármester számára feladatul szabta azt, hogy:

- a) működtesse a főváros riasztási rendszerét;
- b) szervezze és irányítsa a főváros lakosságának óvóhelyi védelmét, gondoskodjon a fővárosi önkormányzat tulajdonában levő polgári védelmi objektumok, közterületi és lakóházi óvóhelyek fenntartásáról, a metró kijelölt szakaszaiban az óvóhelyi védelem biztosításáról;
- c) hatósági határozattal rendelje el a fővárosi önkormányzat tulajdonában vagy irányítása alatt álló polgári szervek polgári védelmi kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetének létrehozását.¹⁴³

IX/ A P.v.t.v.-ben kapott felhatalmazás¹⁴⁴ alapján került kiadásra a mentésben való részvétel szabályairól, a polgári védelmi szakhatósági jogköréről és a miniszterek polgári védelmi feladatairól szóló 196/1996. (XII. 22.) Korm. rendelet, amely az MVB ezirányú feladatait is szabályozta. A jogszabály – egyebek mellett – rögzítette, hogy a mentést¹⁴⁵ területi szinten a megyei közgyűlés elnöke – az MVB közreműködésével – irányította, ennek keretében:

- a) meghatározta a mentés területi feladatait, és ellenőrzi azok végrehajtását;
- b) intézkedéseiről folyamatosan tájékoztatta a belügyminisztert;
- c) végrehajtotta a belügyminiszter által meghatározott mentési feladatokat;
- d) irányította, illetőleg koordinálta a mentésben részt vevő szervek tevékenységét;
- e) felügyelte a település polgármesterének a mentés irányítása során kiadott intézkedéseit;
- f) kezdeményezhette más megyék, illetőleg a főváros polgári védelmi szervezeteinek alkalmazását, továbbá a fegyveres erők segítségnyújtását;
- g) illetékességi területén működő közigazgatási szervek részére a mentéssel összefüggő feladatot határozhatott meg;

¹⁴² P.v.t.v. 9. § (1) bekezdés.

¹⁴³ P.v.t.v. 9. § (2) bekezdés.

¹⁴⁴ P.v.t.v. 42. § (1) bekezdés b), d), és e) pontok.

¹⁴⁵ A 196/1996. (XII. 22.) Korm. rendelet 1. § a) pont értelmében *mentésnek* minősült a rendkívüli állapot, szükségállapot idején, valamint az Alkotmányban foglalt, továbbá a P.v.t.v.-ben meghatározott veszélyhelyzetben a személyek és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, valamint a kulturális és más jelentős értékek védelmére irányuló intézkedés és feladatrendszemben végzett polgári védelmi tevékenység.

- h) felelős volt a területi polgári védelmi szervezetek alkalmazhatóságáért, továbbá a mentésben való részvételéért;¹⁴⁶
- i) a mentéssel összefüggő döntések előkészítésére védelmi bizottsági munkacsoportot hozott létre.¹⁴⁷

X/ Ugyancsak a P.v.t.v. adott felhatalmazást az óvóhelyi védelem, az egyéni védőeszköz-ellátás, a lakosság riasztása, valamint a kitelepítés és befogadás általános szabályairól szóló 60/1997. (IV. 18.) Korm. rendelet megalkotására, amely szabályozta, hogy:

- a) a megyei (fővárosi) önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanban és az általa fenntartott intézményben életvédelmi létesítményt az MVB elnökének kellett kijelölnie;¹⁴⁸
- b) katasztrófariasztás elrendelésére
 - a. megyei (fővárosi) szintű veszélyeztetettség esetén az MVB elnöke a megyei (fővárosi) polgári védelmi parancsnokság útján a belügyminiszter utólagos tájékoztatásával,
 - b. település veszélyeztetettsége esetén a polgármester az MVB elnökének utólagos tájékoztatásával volt jogosult;¹⁴⁹
- c) a légi-, illetve a katasztrófariadó elrendelését követően – ha az addig még nem történt meg – az MVB elnöke és a polgármester elrendelte a polgári védelmi szolgálatot, és gondoskodott a lakosság megfelelő tájékoztatásáról, valamint megtette a szükséges intézkedéseket a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelmére;¹⁵⁰
- d) amennyiben a polgármester a kitelepítés szükségességéről az MVB elnökét tájékoztatta, vagy halasztást nem tűrő esetben azt már el is rendelte, az MVB elnöke – a belügyminiszter egyidejű tájékoztatása mellett – megtette a szükséges intézkedéseket a kitelepítés és befogadás végrehajtására. Ennek érdekében:
 - a. a veszélyeztetett területen kívül fekvő települések polgármestereinél, illetve – ha a lakosságot csak a megyehatáron kívül lehet biztonságosan elhelyezni – az érintett MVB elnökénél kezdeményezte a befogadás előkészítését;
 - b. összehangolta a polgári védelmi szervezetek és a kitelepítésben részt vevő más szervek tevékenységét;
 - c. elrendelhetette a területi jellegű gazdasági és anyagi szolgáltatások igénybevételét;¹⁵¹

¹⁴⁶ 196/1996. (XII. 22.) Korm. r. 4. §.

¹⁴⁷ 196/1996. (XII. 22.) Korm. r. 7. § c) pont.

¹⁴⁸ 60/1997. (IV. 18.) Korm. r. 6.§ (2) bekezdés.

¹⁴⁹ 60/1997. (IV. 18.) Korm. r. 14.§ b)-c) pontok.

¹⁵⁰ 60/1997. (IV. 18.) Korm. r. 19.§.

¹⁵¹ 60/1997. (IV. 18.) Korm. r. 23-24. §-ok.

e) a területileg illetékes MVB elnöke kijelölte a megfelelő települést a befo-gadásra.¹⁵²

XI/ 1998 januárjában új alapokra került az ONER működése. Az ONER.r.1-et hatályon kívül helyező, az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerről szóló 248/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (a továbbiakban: ONER.r.2.) által bevezetett egyik fontos változás, hogy a jogszabály a Nukleárisbaleset-elhárítási Kormánybizottság elnökeként a belügyi tárca vezetőjét jelölte meg, a korábbi elnök honvédelmi miniszter pedig a Kormánybizottság elnökhelyettese lett.¹⁵³ Az új szabályozás ugyanakkor – meghívottként – továbbra is biztosította a nukleáris veszélyhelyzet területe szerint érintett MVB-elnök számára a Kormánybizottság ülésein való részvételt¹⁵⁴, és fenntartotta annak lehetőségét, hogy halasztást nem tűrő esetben az MVB elnöke állapítsa meg nukleáris veszélyhelyzet fennállását és annak megszűnését.¹⁵⁵ Az ONER.r.2. átvette a korábbi szabályozásból azt a rendelkezést is, amely szerint a nukleáris veszélyhelyzet területi elhárításának irányítását az MVB, mint a baleset-elhárítási rendszer területi irányító szervei látják el.¹⁵⁶

Fentiekén túl azonban az MVB és elnöke vonatkozásában számos új rendelkezést is bevezetett az ONER.r.2. Mindenekelőtt, a 14. § megszüntette az ONER.r.1. – fentiekben kifogásolt – ellentmondásos rendelkezését az MVB szervezetével és működésével kapcsolatban, és úgy fogalmazott, hogy az MVB – a Kormánybizottság útmutatója alapján – a nukleáris veszélyhelyzetre tekintettel a szervezeti és működési szabályzatait kiegészíti.¹⁵⁷ Emellett, a nukleáris veszélyhelyzet felmérésére, hatásainak figyelemmel kísérésére, csökkentésére és elhárítására az MVB-elnököknek illetékességi területükön, a felügyeletük, illetve irányításuk alá tartozó szerveket és szervezeteket kellett kijelölni.¹⁵⁸ A nukleáris baleset-megelőzés és elhárítás keretében az MVB feladata lett:

- a) a főváros és a megyék nukleáris veszélyeztetettségének értékelése és az abból következő feladatok meghatározása;
- b) az MVB nukleáris veszélyhelyzeti speciális szerveinek létrehozása, valamint a végrehajtásban részt vevő erők és eszközök kijelölése a Kormánybizottságban érintett központi szervekkel egyeztetve;
- c) a baleset-elhárítási és intézkedési terv kimunkálása és annak naprakészen tartása;

¹⁵² Ez a feladat a 60/1997. (IV. 18.) Korm. r. 30. § bevezető részéből következett.

¹⁵³ ONER.r.2. 3. § (2) bekezdés.

¹⁵⁴ ONER.r.2. 3. § (4) bekezdés.

¹⁵⁵ ONER.r.2. 4. § (1) bekezdés.

¹⁵⁶ ONER.r.2. 12. §.

¹⁵⁷ ONER.r.2. 14. § (1) bekezdés.

¹⁵⁸ ONER.r.2. 13. § (1) bekezdés.

- d) nukleáris veszélyhelyzet esetén a baleset-elhárítási és intézkedési terv szerint működő szervek, szervezetek felkészítése;
- e) az alárendelt szervek munkájának segítése szakmai anyagok kiadásával;
- f) nukleáris veszélyhelyzetben az elhárítási feladatok végrehajtása;
- g) a naptári év végéig az éves munka értékelése és a következő év feladatainak megtervezése a Kormánybizottság – Titkárság útján történő – tájékoztatása mellett;
- h) a nukleárisbaleset-elhárításra biztosított pénzeszközök rendeltetésszerű felhasználása, arról a Kormánybizottság felkérésére tájékoztatás adása;
- i) a fővárosi és megyei szintű lakossági tájékoztatás személyi, szervezeti és technikai feltételeinek biztosítása.¹⁵⁹

Az említett feladatok végrehajtásának pénzügyi forrását illetően az ONER.r.2. úgy rendelkezett, hogy az MVB-nek a nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos feladatait a védelmi igazgatásra normatív támogatásként biztosított állami költségvetési forrásból kellett finanszírozni.¹⁶⁰

XII/ A zártcélú távközlő hálózatokról szóló 50/1998. (III. 27.) Korm. rendelet újabb fontos feladatot írt elő az MVB és elnökei számára. A jogszabály szerint a helyi közigazgatási, mozgósítási feladatokat szolgáló „M” zártcélú távközlő hálózatok (összeköttetések) előkészítését és finanszírozását a hálózatgazdáknak¹⁶¹ a Hvt.3-ban, illetve a Vhr.3-ban meghatározottak szerint, a helyi védelmi igazgatás szintjén, az MVB koordinálásával kellett megoldaniuk.¹⁶²

A zártcélú távközlő hálózatokkal kapcsolatban az MVB feladata volt, hogy:

- a) a Hvt.3. és a Vhr.3. szerint lássa el a távközlés honvédelmi felkészítésével kapcsolatos feladatait (a tevékenységükhöz szükséges adatokat a hírközlési hatóság területi szerveitől kapták);
- b) központi szervek felkérésére vegyen részt nyilvántartási részfeladatok megoldásában, az országos jellegű távközlés-felkészítési feladatok területeikre eső részének megvalósításában;
- c) végezze a fegyveres erők mozgósításához, a területi közigazgatás összehangolt működéséhez szükséges megyei (helyi) szintű összeköttetések előkészítését, biztosítását, gyakoroltatását, intézze az esetleges kártalanítási ügyeket.

¹⁵⁹ ONER.r.2. 14. § (3) bekezdés.

¹⁶⁰ ONER.r.2. 23. § (3) bekezdés. A rendelkezés csak 1999. január 1-jén lépett hatályba.

¹⁶¹ Hálózatgazdák voltak a zártcélú távközlő hálózat használatára jogosult szervezeteket felügyelő miniszterek és a legfőbb ügyész (a nekik alárendelt szervezetek vonatkozásában). A hálózatgazda tulajdonosi jogokat gyakorolt mindazon távközlési eszközök felett, amelyeket nem bérelt, emellett feladata volt az országos kiterjedésű „M” zártcélú távközlő hálózat tervezéséről, előkészítéséről, rendeltetésszerű használatra alkalmas állapotban tartásáról, ellenőrzéséről, gyakoroltatásáról, finanszírozásáról való gondoskodás.

¹⁶² 50/1998. (III. 27.) Korm. rendelet, 22. § (2) bekezdés.

A kormányzati, honvédelmi és rendvédelmi távközlési feladatok megyei szintű koordinálásáért az MVB elnöke volt felelős.¹⁶³ A hírközlési hatóság területi szervei számára pedig a kormányrendelet előírta, hogy a távközlés védelmi célú igénybevételevel összefüggő feladatok ellátásában működjenek együtt a védelmi igazgatás helyi (megyei) szerveivel.¹⁶⁴

Az 50/1998. (III. 27.) Korm. rendelet 3. számú mellékletében¹⁶⁵, „A felkészítés rendje” fejezet 22. pontja szerint az MVB határozta meg a területi (helyi) távközlési rendszerek átállítása terén szükséges intézkedéseket, részben a központi feladatok végrehajtása, részben a területi igazgatás vezetési szükségleteinek kielégítése érdekében.

Fentiekén túl, a kormányrendelet módosította a Vhr.3. mozgósítással kapcsolatos rendelkezéseit is. A mozgósítás híradásának biztosításával kapcsolatos új szabályozás¹⁶⁶ alapján az ilyen tevékenységben részt vevő távközlési létesítményekben a folytonos szolgálat elrendelésére az MVB elnöke volt jogosult, de kizárólag helyi viszonylatban, és csak a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter egyetértésével.

XIII/ A védelmi bizottságok rendszerét érintő, 1999. évi jogszabály-módosítások közül kiemelendő a védelmi stratégiai és biztonságpolitikai hatáskörök gyakorlásával kapcsolatos egyes kormányrendeletek módosításáról, illetőleg hatályon kívül helyezéséről szóló 167/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet. Ennek értelmében a több minisztériumot, illetőleg országos hatáskörű szervezet érintő kiemelt honvédelmi feladathoz, beruházáshoz, készletfejlesztéshez és a honvédelmi igazgatás gyakorlatainak lebonyolításához a költségeket – az érintett miniszter javaslata alapján – a Pénzügyminisztérium fejezetben, az országmozgósítás központi kiadásai címen kellett tervezni.¹⁶⁷ Ugyanakkor, a gazdasági miniszter feladatává vált, hogy tervezze, szervezze és koordinálja a minisztériumok és a védelmi bizottságok gazdaságmozgósítási tevékenységét.¹⁶⁸

¹⁶³ 50/1998. (III. 27.) Korm. rendelet, 25. § (9) bekezdés.

¹⁶⁴ 50/1998. (III. 27.) Korm. rendelet, 17. § (3) bekezdés.

¹⁶⁵ „A távközlés felkészítésének rendje, az átállítás és a minősített időszaki alkalmazás szempontjai”.

¹⁶⁶ Vhr.3. 33. § (2) bekezdés.

¹⁶⁷ Vhr.3. 2. §.

¹⁶⁸ Vhr.3. 7. §.

A XXI. SZÁZAD VÉDELMI BIZOTTSÁGAINAK FELADAT- ÉS HATÁSKÖREI

I/ 2000. január 1-jén lépett hatályba a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény (Kat.1.), amely lényegesen kiszélesítette az MVB és HVB feladat- és hatáskörét azáltal, hogy bevonta a szervezetet a védekezési feladatokra való felkészülésbe, a védekezés végrehajtásába, illetve annak irányításába.

Az új szabályozása alapján az MVB és HVB az illetékességi területén – a területileg illetékes katasztrófavédelmi szerv közreműködésével – összehangolta a honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás egyes feladatainak ellátásában részt vevő szervek¹⁶⁹ katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátását és az arra való felkészülést.¹⁷⁰ Ugyanakkor, az MVB feladata lett, hogy az illetékességi területükön irányítsa és összehangolja a HVB, valamint a polgármesterek katasztrófavédelmi feladatait.¹⁷¹

A Kat.1. egyértelműen különválasztotta a felkészülési és a védekezési feladatokat oly módon, hogy míg az előbbiekkal kapcsolatos hatásköröket az MVB-hez, az utóbbiakat kifejezetten az MVB-elnökhöz telepítette. Az MVB feladatává tette, hogy a felkészülés érdekében:

- a) összehangolja a katasztrófavédelemben érintett szervek jogszabályokban és szakmai irányelvekben meghatározott felkészülési feladatait;
- b) irányítsa a polgármester védelmi felkészülési tevékenységét;
- c) irányítsa a hatáskörébe tartozó katasztrófavédelmi tervező tevékenységet;
- d) szervezze a települések (fővárosi kerületek) közötti kölcsönös segítségnyújtást, értesítést, riasztást és tájékoztatást;
- e) gondoskodjon más megyékkel és a fővárossal történő együttműködés, kölcsönös segélynyújtás feltételeinek biztosításáról;

¹⁶⁹ Lásd Hvt.3. 66. § (1) bekezdés.

¹⁷⁰ Kat.1. 15. § (1)-(2) bekezdések.

¹⁷¹ Kat.1. 16. § (1) bekezdés.

- f) szervezze a közigazgatási szervek, a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek és a társadalmi szervezetek területi szintű együttműködését;
- g) szervezze a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek riasztásának és tájékoztatásának előkészítését és végrehajtását;¹⁷²
- h) hozza létre a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezeteket;
- i) intézkedjen a védekezéshez szükséges vezetési rendszer fenntartására, gondoskodjon működőképességének biztosításáról.¹⁷³

A védekezés megyei szintű irányításához szükséges hatáskörök egyértelműen az MVB-elnök kezében összpontosultak. Az MVB-elnök feladata volt, hogy az MVB közreműködésével:

- a) szervezze a Kormány által meghatározott területi védekezési feladatok végrehajtását;
- b) irányítsa a védekezést, és kezdeményezze a Kormány hatáskörébe tartozó intézkedések megtételét;
- c) magához vonhatta a védekezés irányítását, ha a saját vagy az érintett polgármester helyzetértékelése szerint a katasztrófa elleni védekezés a helyi védelmi bizottság lehetőségét meghaladja, de erről haladéktalanul értesítenie kellett a Kormányzati Koordinációs Bizottságot;
- d) halasztást nem tűrő esetben, a helyben szokásos módon, átmeneti jelleggel elrendelhetette az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges mértékben a veszélyeztetett területekről az állampolgárok kimenekítését, de erről haladéktalanul értesítenie kellett a Kormányt;
- e) folyamatosan értékelje a kialakult helyzetet, a védekezés helyzetét, és erről tájékoztassa a Kormányzati Koordinációs Bizottságot, valamint a közvéleményt;
- f) rendelje el a belügyminiszter intézkedése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – a polgári védelmi szervezetek¹⁷⁴ alkalmazását;

¹⁷² A nukleáris és radiológiai veszélyhelyzet esetén végzett lakossági tájékoztatás rendjéről szóló 165/2003. (X. 18.) Korm. rendelet 7. § (1) bekezdése az MVB-t az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer (ONER) önálló lakossági tájékoztatás végzésére jogosult szerveként említi, amely nukleáris és radiológiai veszélyhelyzetben az önálló lakossági tájékoztatással egyidejűleg köteles volt a KKB Nukleárisbaleset-elhárítási Védekezési Munkabizottság Lakossági Tájékoztatási Munkacsoportját, a megelőzés időszakában a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot is tájékoztatni.

¹⁷³ Kat.1. 16. § (2) bekezdés.

¹⁷⁴ A Kat.1. felhatalmazta az MVB-elnököt, hogy a polgári védelmi kötelezettség teljesítése, a polgári védelmi feladatok tervezése és végrehajtása érdekében az adattal rendelkező szervtől vagy hatóságtól a munkavállalóról személyes adatot, a foglalkozására, illetőleg a szakképzettségére vonatkozó adatot, illetőleg egyéb, a szerv vagy a hatóság technikai eszközeire vonatkozó adatot kérjen. Lásd Kat.1. 21. § (1) bekezdés.

g) összehangolja a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését.¹⁷⁵

Ha a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg több szerv együttműködésére volt szükség, a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezető illetékességi területén az MVB vagy a HVB elnöke volt jogosult kijelölni.¹⁷⁶

Az MVB és HVB elnöke a katasztrófavédelmi szakmai feladatait a Kat.1-ben meghatározott rendvédelmi szervek¹⁷⁷ közreműködésével, a polgári védelmi feladataikat a megyei közgyűlés hivatala, a főpolgármesteri hivatal, a polgármesteri hivatal, a védelmi bizottság munkacsoportjai és az illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek közreműködésével volt kötelesek ellátni.¹⁷⁸

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény végrehajtásáról szóló 179/1999. (XII. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kat.Vhr.1.) tovább bővítette az MVB és elnöke katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladat- és hatáskörét. Az MVB számára például lehetővé tette, hogy a KKB-nál javaslatot tegyen valamely megye vagy a főváros katasztrófa sújtotta területté nyilvánítására, amennyiben a katasztrófa a megyét vagy Budapest fővárost súlyosan érintette. A döntést a KKB javaslatára végül a Kormány hozta meg.¹⁷⁹ E témakörben az MVB elnöke is lehetőséget kapott arra, hogy javaslatot tegyen a KKB-nál a katasztrófa által érintett terület katasztrófa sújtotta területté nyilvánításának kezdeményezésére, amennyiben:

- a) a bekövetkezett katasztrófa a megye területének túlnyomó többségét érintette;
- b) a bekövetkezett katasztrófa egy hétnél hosszabb időn át veszélyeztette a lakosság élet- és vagyonbiztonságát, illetve továbbterjedése más területeket is veszélyeztetett.¹⁸⁰

Az MVB-elnökök számára a Kat.Vhr.1. egyaránt elrendelt felkészülési, védekezés-irányítási, valamint helyreállítással összefüggő feladatokat. Mindenekelőtt, a Kat.Vhr.1. általános érvénnyel rögzítette, hogy az MVB elnöke – az MVB döntésének megfelelően – irányítja, tervezi és szervezi a katasztrófavédelmi feladatokra való felkészülést. Ezen túlmenően, még a felkészülés és a

¹⁷⁵ Kat.1. 17. §.

¹⁷⁶ Kat.1. 18. §.

¹⁷⁷ A Kat.1. 25. § (1) bekezdése szerint a katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő rendvédelmi szervek a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a polgári védelem és az állami tűzoltóság országos szervei, azok területi szervei (megyei igazgatóságok), illetve megyei parancsnokságai.

¹⁷⁸ Kat.1. 20. § (2) bekezdés, 22. § (2) bekezdés.

¹⁷⁹ Kat.Vhr.1. 15. § (1) bekezdés.

¹⁸⁰ A kérdésben a döntést a Kormány hozta meg. Lásd Kat.Vhr.1. 15. § (2) bekezdés.

megelőzés időszakában az MVB elnökének feladata lett, hogy – ugyancsak az MVB döntésének megfelelően –:

- a) kialakítsa az MVB tagjaiból a megyei szintű katasztrófavédelmi munkaszervezetet;
- b) biztosítsa a katasztrófavédelemben érintett és hatáskörébe tartozó megyei és helyi szervezetek felkészítését, alkalmazhatóságát, részükre a felkészülés érdekében feladatot határozzon meg;
- c) biztosítsa a társadalmi és a karitatív szervezetek részvételét a felkészülés feladataiban;
- d) irányítsa az MVB által szervezett, a katasztrófavédelemben érintett szervezetek gyakorlatait, ellenőrizze a felkészülés hatékonyságát;
- e) gondoskodjon a lakosság és a polgári szervek riasztásához, tájékoztatásához szükséges eszközök működtetéséről;
- f) tűzze az MVB ülésének napirendjére a védekezésben részt vevő szervek felkészültségéről szóló beszámolót;
- g) az éves feladattervben határozza meg a polgármesterek felkészítésével kapcsolatos feladatokat;
- h) dolgoztassa ki a területi szintű együttműködés terveit a megyei szintű közigazgatási szervek, fegyveres erők, rendvédelmi szervek megyében (fővárosban) lévő végrehajtó szervezetei és a társadalmi szervezetek megyei szervei között;
- i) kezdeményezze kölcsönös segítségnyújtási tervek kidolgozását más megyékkel és a fővárossal kötött megállapodások alapján;
- j) gyakoroljon egyetértési jogot a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára vonatkozó – a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv által tett – javaslatok felett;
- k) terjessze fel a belügyminiszter részére az illetékességi területén lévő települések polgármestereinek a települések polgári védelmi besorolására¹⁸¹ vonatkozó javaslatait.¹⁸²

¹⁸¹ Megemlítendő, hogy a települések polgári védelmi besorolásának szabályait korábban a Hvt.3. 8. § (1) bekezdés c) pontja („a Kormány az ország védelmi felkészültségének biztosítása céljából meghatározza a polgári védelmi felkészítés feladatait”) alapján kiadott, a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményekről szóló 114/1995. (IX. 27.) Korm. rendelet már rögzítette. A besorolást első alkalommal elrendelő szabályozás szerint a besorolásra a települési önkormányzat polgármestere tett javaslatot, amelyet megküldött az MVB részére (a besorolási javaslat változása esetén a megküldési határidő minden év október 31. volt). Az MVB egyetértése esetén a javaslatot felterjesztette belügyminiszterhez (változás esetén minden év november 30-ig). A települések besorolását – legalábbis az 1996. szeptember 4-ig hatályos szöveg szerint – a belügyminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértésben, rendeletben állapította meg.

¹⁸² Kat.Vhr.1. 13. § (1)-(2) bekezdések.

A felkészítési feladatokon túlmenően az MVB elnöke a védekezés időszakában:

- a) meghatározta a védekezés területi feladatait, ellenőrizte azok végrehajtását, illetve elrendelte a területi polgári védelmi erők bevonását;
- b) kijelölte a védekezés koordinálásáért felelős szervezetet, személyt;
- c) hatáskörét meghaladó esetekben kezdeményezte a KKB döntését;¹⁸³
- d) a KKB útján kezdeményezte a fegyveres erők védekezésbe történő bevonását;
- e) koordinálta a védekezésben részt vevő polgármesterek (helyi védelmi bizottságok) tevékenységét;
- f) ellenőrizte a védekezési feladatok kapcsán kiadott intézkedések végrehajtását;
- g) együttműködött más területek védelmi bizottságaival;
- h) kezdeményezte a megye, illetőleg a megye meghatározott részének a katasztrófa sújtotta területté nyilvánítását.¹⁸⁴

A helyreállítás időszakában az MVB elnökének joga és kötelessége volt, hogy az MVB döntésének megfelelően:

- a) meghatározza a helyreállítás fontossági sorrendjét és ütemét;
- b) irányítsa a helyreállítási munkákat;
- c) koordinálja a helyreállításhoz szükséges anyagok, eszközök beszerzését;
- d) intézkedjen a lakosság ellátásának biztosítására a normál életkörülmények helyreállításáig;
- e) a centrális irányítású közigazgatási szervekkel együttműködve meghatározza az illetékességi területén működő közigazgatási szervek helyreállítással kapcsolatos feladatait;
- f) koordinálja a humanitárius segélyek elosztását;
- g) ellenőrizze a helyreállítási munkálatokat.¹⁸⁵

A döntések hatékonysága, valamint a végrehajtás biztosítása szempontjából fontos szabálynak minősíthető az a rendelkezés, amely szerint az MVB elnöke

¹⁸³ A Kat.Vhr.1. 2. § (2) bekezdése szerint az érintett MVB-elnök tanácskozási joggal részt vett a KKB ülésein. 2009 május 1-jétől ez a részvétel egy kicsit másképp nyert rögzítést: az új 2. § 2) bekezdés o) pont szerint a KKB ülésén állandó jelleggel, tanácskozási joggal részt vett az az MVB-elnök, akit a KKB napirendjén szereplő kérdés érintett. Az állandó részvételi jog biztosítása és az érintettség, mint kritérium némiképp ellentmondani látszik egymásnak.

¹⁸⁴ Kat.Vhr.1. 13. § (3) bekezdés.

¹⁸⁵ Kat.Vhr.1. 13. § (4) bekezdés.

a polgári védelmi feladatok irányítása és végrehajtása során az Ötv.-ben biztosított államigazgatási jogkörben¹⁸⁶ járt el.¹⁸⁷

Költségvetési és gazdálkodási szempontból nem elhanyagolható körülmény, hogy a Kat.1. a védelmi bizottságok katasztrófavédelmi felkészülésének és katasztrófák elleni védekezésének költségviselőjeként az államot nevesítette.¹⁸⁸ Az MVB és a polgármesterek részére meghatározott, katasztrófavédelmi feladatokkal kapcsolatos költségeket a Belügyminisztérium költségvetési fejezetében, az önkormányzatok részére biztosított források terhére kellett tervezni.¹⁸⁹ A katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása során a központi pénzügyi források területi és a helyi felhasználása a Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálatok (TÁKISZ) útján történt.¹⁹⁰ A védekezés során felmerülő költségek jogszerű felhasználásáért mindazonáltal megyei szinten az MVB elnöke volt a felelős.¹⁹¹

II/ A Kat.1. hatályba lépésével, és ezzel egyidejűleg új katasztrófavédelmi fogalomrendszer bevezetésével a Hvt.3-nak az MVB-re vonatkozó része is értelemszerűen módosult. Ezek közül kiemelendő, hogy azok a minősített időszakok, amikor az MVB elnöke az MVB teljes jogkörét gyakorolhatta (lásd rendkívüli állapot és szükségállapot), kiegészültek a Kat.1. szerinti veszély-

¹⁸⁶ Az államigazgatási *hatósági* jogkört az Ötv. 1994. évi módosítása telepítette a megyei közgyűlés elnökéhez (a főpolgármester már az Ötv. 1990-es hatályba lépésétől rendelkezett ezzel a hatáskörrel). Az új szabályozás szerint törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendelet kivételesen – a polgármester és a főpolgármester mellett – a megyei közgyűlés elnökét is államigazgatási hatósági hatáskörrel ruházhatta fel. Ilyen törvényi vagy kormányrendeleti szintű felhatalmazás alapján az MVB elnöke (megyei közgyűlés elnöke, főpolgármester) már hatékonyan részt vehetett a honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófa-elhárítási ügyekkel összefüggő, országos államigazgatási feladatok helyi irányításában és végrehajtásában. Fontos garanciális szabálynak tekinthető még az, hogy amennyiben a megyei közgyűlés elnöke, vagy a főpolgármester saját államigazgatási feladatkörében, illetve az államigazgatási hatósági hatáskörben járt el, a képviselő-testület nem utasíthatta, döntését nem bírálhatta felül. (Ötv. 7. §.) A változtatás indoka alapvetően az államigazgatási feladatoknak a megyei önkormányzathoz telepíthetősége volt. Ugyanakkor, a módosítás révén az is lehetővé vált, hogy honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófa elhárítási ügyekben az országos államigazgatási teendők helyi végrehajtásában – törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendeletben előírt esetekben – a polgármester mellett a megyei közgyűlés elnöke (MVB-elnök) is feladat- és hatáskört kaphasson.

¹⁸⁷ Kat.1. 22. § (1) bekezdés. Jóllehet a szöveg *államigazgatási jogkört* említett, feltételezhető, hogy államigazgatási feladatokkal összefüggő *hatósági jogkör*ről volt szó (erre utalt egyébként az Ötv. hivatkozott rendelkezése is).

¹⁸⁸ Kat.1. 46. §.

¹⁸⁹ Kat.Vhr.1. 17. § (2) bekezdés k) pont.

¹⁹⁰ Kat.Vhr.1. 13. § (5) bekezdés. 2003. június 30-tól e feladatot a Magyar Államkinestár Területi Igazgatóságai látták el.

¹⁹¹ Kat.Vhr.1. 16. § (5) bekezdés.

helyzet¹⁹², katasztrófaveszély¹⁹³, illetve bekövetkezett katasztrófa¹⁹⁴ időszakával.¹⁹⁵ Hasonlóképpen, az MVB elnöke részéről a rendkívüli intézkedések körébe tartozó rendeletalkotás esetei között megjelent a veszélyhelyzet időszak is.¹⁹⁶

Ugyancsak a Kat.1. által bevezetett módosításokhoz tartozik, hogy az egyes honvédelmi és országmozgósítási feladatok ellátásában közreműködő, a Hvt.3. szerinti „rendvédelmi szerv”-ek között megjelent az újonnan létrehozott BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és annak területi, helyi szervei, valamint a hivatásos önkormányzati tűzoltóság is.¹⁹⁷ E változás következtében az MVB tagsága is módosult, jóllehet a vonatkozó jogszabály¹⁹⁸ valójában nem változott.

III/ A Kat.1. és végrehajtási rendelete az ONER-ben is változást hozott. Egyrészről, a 2000. április 1-jén hatályba lépett jogszabály-módosítás a nukleáris-baleset-elhárítási rendszer irányítását – továbbra is Kormánybizottság megjelöléssel, de – a külön jogszabályban meghatározott Kormányzati Koordinációs Bizottság kezébe helyezte.¹⁹⁹ Másrészről úgy rendelkezett, hogy a védekezési munkabizottság működésének megkezdéséig, a nukleáris veszélyhelyzet következményeinek halasztást nem tűrő elhárítására vonatkozó döntéseket a balesetet szenvedett létesítmény vezetőjétől (külföldön történt baleset esetén

¹⁹² A veszélyhelyzet definíciójával kapcsolatban a Kat.1. a Ptv. 2. § (2) bekezdésében szereplő meghatározásra utalt vissza.

¹⁹³ A Kat.1. 3. § k) pontja szerint a *katasztrófaveszély* olyan folyamat vagy állapot (pl. természeti, biológiai eredetű, tűz okozta), amely közvetlenül és súlyosan veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot, ha okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével.

¹⁹⁴ A Kat.1. 3. § e) pontja szerint *katasztrófának* minősült a szükséghelyzet vagy a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetőleg a minősített helyzetek kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet (pl. természeti, biológiai eredetű, tűz okozta), amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételel igényli.

¹⁹⁵ Hvt.3. 15. § (3) bekezdés.

¹⁹⁶ Hvt.3. 199. § (6) bekezdés. Mindez annyiban figyelemre méltó, hogy a Kat.1., illetve a Ptv. veszélyhelyzet definíciója mellett az akkor hatályban levő Alkotmány 35. § (1) bekezdés i) pontja továbbra is tartalmazott már egy veszélyhelyzet fogalmat (lásd állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát veszélyeztető elemi csapás, illetőleg következményeinek az elhárítása), a Hvt. hivatkozott rendelkezése azonban nem jelölte meg, hogy melyik definíciót kell alapul venni.

¹⁹⁷ Hvt.3. 65. § (1) bekezdés.

¹⁹⁸ Lásd Hvt.3. 15. § (4) bekezdés f) pont.

¹⁹⁹ ONER.r.2. új 3. § (1) bekezdés.

az Országos Atomenergia Hivataltól) kapott tájékoztatás és javaslat alapján az MVB elnöke, illetve az illetékes polgármester is meghozhatta.²⁰⁰

IV/ A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 2/2001. (I. 17.) Korm. rendelet 18. § (5) bekezdése a települési veszélyelhárítási terv részének minősülő külső védelmi terv²⁰¹ jóváhagyásának jogát testálta az MVB-elnökre.²⁰²

V/ Témánk szempontjából fontos változást jelentett a Vhr.3. 2001. decemberi módosítása²⁰³, amely több szempontból is változást hozott az MVB szervezetében és működésében.

Az MVB feletti szakirányítással összefüggésben szétválasztásra került a honvédelmi, illetve a katasztrófavédelmi irányítási jogkörben történő törvényességi felügyeletgyakorlás: míg az első területen a honvédelmi miniszter, a másikon a belügyminiszter volt jogosult intézkedni. A Vhr.3. immár mindkét miniszter számára biztosította annak lehetőségét, hogy – hatáskörük szerint – megváltoztassák, vagy megsemmisítsék az MVB jogszabálysértő határozatát.²⁰⁴

Az MVB titkárának kinevezési procedúrája annyiban módosult, hogy – a korábbi szabályozástól eltérően – immár nem az MVB elnöke kezdeményezte az általa MVB-titkárnak kinevezendő személy vezénylését. Ugyanakkor, az MVB titkárának kinevezéséhez már nemcsak a honvédelmi miniszter, hanem a belügyminiszter előzetes hozzájárulására is szükség volt, és ugyanezen miniszterek feladata volt együttes rendeletben meghatározni az MVB-titkári feladatok ellátásához szükséges képesítési követelményeket.²⁰⁵

Változott az MVB tagságának – Vhr.3-ban meghatározott – köre is. A Hvt.3-ban meghatározottakon túl ugyanis az MVB-ben a rendőrség, a katasztrófavédelem, és az ÁNTSZ fővárosi, illetve megyei vezetője, valamint a területileg illetékes vízügyi igazgatóság vezetője kapott helyett. A polgári védelem (Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság igazgatója) és a tűzoltóság (Fővárosi Tűz-

²⁰⁰ ONER.r.2. új 7. § (3) bekezdés.

²⁰¹ A veszélyes tevékenység megkezdésének engedélyezéséhez benyújtott vagy már működő veszélyes üzem üzemeltetője által a hatósághoz eljuttatott biztonsági jelentés elfogadását követő 6 hónapon belül, a BM OKF területi szervének és az illetékes polgármesternek egyaránt együttműködve, a kormányrendeletben meghatározott tartalmi követelményeknek megfelelő külső védelmi tervet kellett készíteni. Lásd 18. § (1) bekezdés.

²⁰² A rendelkezést fenntartotta a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet 20. § (5) bekezdése, sőt – legalábbis 2012. április 15-ig – az e jogszabály helyébe lépő, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet 23. § (6) bekezdése is. Ezt követően a kormányrendelet már teljesen figyelmen kívül hagyta az MVB-ket.

²⁰³ Lásd a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet módosításáról szóló 275/2001. (XII. 21.) Korm. rendeletet.

²⁰⁴ Vhr.3. 9 § (2) bekezdés.

²⁰⁵ Vhr.3. 10. §.

oltó-parancsnokság parancsnoka) már csak a fővárosi védelmi bizottságban képviseltette magát.²⁰⁶

A tagság mellett változott az MVB üléseire tanácskozási joggal kötelezően meghívandók listája is: a – csak elnevezésében módosult – HM Védelmi Hivatal és BM Védelmi Hivatal vezetőin túl meg kellett hívni a Honvéd Vezérkar főnöke által együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnokát²⁰⁷, valamint az MVB illetékességi területén működő – egyébként nem MVB-tag – rendvédelmi szervek vezetőit is.²⁰⁸

VI/ A nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet a központi államigazgatási szervek mellett a védelmi igazgatás területi szervei számára is fontos feladat- és hatásköröket állapított meg. Mindenekelőtt, e kormányrendelet területi ellátási illetékességgel rendelkező felelős teljesítő szervként, a lakosság ellátása tekintetében pedig követelménytámasztó szervként jelölte meg az MVB-elnököt.²⁰⁹ A jogszabály emellett azt is rögzítette, hogy a gazdaságmozgósítási helyzetek kezelésére való felkészülés érdekében a helyi védelmi igazgatási szervek²¹⁰ – egyebek mellett – gazdaságfelkészítési tevékenységet folytattak, amely magában foglalta:

- a) a gazdaságfelkészítési tervezést, amelynek során a tervező szervek²¹¹ védelemgazdasági alaptervet készítettek;
- b) a gazdaságfelkészítési feladatok ellátását;
- c) jogszabály-előkészítő tevékenységet;
- d) a külön jogszabályban meghatározott – gazdaságmozgósítási célú – intézkedési tervek elkészítését.²¹²

A védelemgazdasági alapterv elkészítésének²¹³ és rendszeres felülvizsgálatainak folyamatát a központi tervező szerv koordinálta. Az ágazati tervező

²⁰⁶ Vhr.3. 11. §.

²⁰⁷ Korábban a védelmi bizottság illetékességi területén működő katonai kerület parancsnoka volt a meghívandó.

²⁰⁸ Vhr.3. 13. § (1) bekezdés.

²⁰⁹ 2. § a) és k) pontok.

²¹⁰ A Hvt.3. 259 § c) pontja szerint helyi védelmi igazgatási szervnek minősült a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester, az MVB, a HVB és a polgármester.

²¹¹ *Területi tervező szervek* az MVB és az ágazati tervező szervek területi szervei, *helyi tervező szervek* a HVB és a polgármester. Lásd 5. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c)-d) pontok.

²¹² 4. § (1) bekezdés.

²¹³ Az 5. (3) bekezdés szerint a védelemgazdasági alapterv elkészítésének folyamata magában foglalta:

- a) a követelménytámasztó szervek által a nemzetgazdaságtól igényelt, a békeidőszaki alapfeladataik ellátásához megállapított békeszükséglethez vagy átlagos békefelhasználáshoz képest számított többlet erőforrás-igény felmérését;
- b) a nemzetgazdaság gazdaságmozgósítási helyzetben való működéséhez, valamint a követelménytámasztó szervek a) pont szerinti többlet erőforrás-igényének biztosításához szükséges ágazati és import igények felmérését;

szervek az irányításuk vagy felügyeletük alá tartozó országos és területi szervezetek részére, az MVB pedig a HVB részére határozta meg a védelemgazdasági alapterv elkészítéséhez szükséges tervezési feladatokat. Ugyanakkor, a gazdaságfelkészítési tervezés területi feladatait már a területi tervező szervezetek végezték: közülük az MVB titkársága – gazdaságmozgósítási szakreferens alkalmazása mellett – az MVB elnökének irányításával. A gazdaságfelkészítési tervezés helyi feladatait – az MVB elnökének irányításával – a helyi tervező szervezetek végezték.²¹⁴

A védelemgazdasági alaptervet, valamint – az abban foglaltak és a speciális minősített időszakai és egyéb gazdaságmozgósítási jogszabályi rendelkezések érvényesülését elősegítő, gazdaságmozgósítási célú – intézkedési tervet a területi és a helyi tervező szervezetnél az illetékes MVB elnökének kellett jóváhagyni.²¹⁵

A szolgáltatókat gazdaságmozgósítási feladat teljesítésére területi hatáskörben az MVB elnöke, helyi hatáskörben – a polgármester javaslatára – az illetékes MVB elnöke jelölte ki. A szolgáltatókat a kijelölésükről és a számukra meghatározott általános feladatról az illetékes MVB határozatban értesítette. A szolgáltatók kijelölését és részükre az általános gazdaságmozgósítási feladat meghatározását évente egyszer – a meghagyásba bevont szervezetek jegyzékének pontosításával megegyező, külön jogszabályban meghatározott határidővel – felül kellett vizsgálni. A kijelölt szolgáltatók az illetékes miniszter vagy az MVB iránymutatása szerint – a honvédelmi és országmozgósítási feladataik végrehajtása keretében – végezték a külön jogszabályban meghatározott tevékenységeket.²¹⁶

c) a lakosság minősített időszakai és egyéb gazdaságmozgósítási helyzetben való ellátása szükségletének tervezését;

d) az a)-c) pontok szerinti igények kielégítésére vonatkozó tervek elkészítését;

e) a gazdaságfelkészítés békeidőszaki egyszeri és folyamatos ráfordításainak költségvetési tervezését;

f) a minősített időszakai és egyéb gazdaságmozgósítási helyzetben felmerült igények kielégítéséhez a pénzügyi fedezet tervezését, az ehhez szükséges költségvetési átcsoportosítási javaslatok elkészítését;

g) a nemzetgazdaság gazdaságmozgósítási teljesítőképességének ellenőrző vizsgálatát;

h) a gazdaságfelkészítési szerződések és a gazdaságmozgósítási előszerződések megkötését, valamint a gazdaságmozgósítási szerződések előkészítését;

i) a védelmi célú tartalékok összetételének, forrásának és minőségmegővő cseréjének tervezését;

j) a kijelölt szolgáltatók gazdaságmozgósítási feladatai végrehajtásához szükséges erőforrás-igény kielégítésének tervezését;

k) a statisztikai tényadatok gyűjtését a nemzetgazdaság békeidőszaki folyamatairól.

²¹⁴ 5. § (6)-(7) bekezdések.

²¹⁵ 5. § (9) bekezdés.

²¹⁶ 6. § (1)-(3), (5) bekezdések.

A gazdaságfelkészítési feladat ellátására az MVB elnöke – mint megrendelő – a kijelölt szolgáltatóval gazdaságfelkészítési szerződést kötött, amelynek teljesítése során felmerülő kiegészítő költségek tervezésekor külön jogszabályok alapján kellett eljárni. Jelentős könnyítés volt ugyanakkor, hogy a szolgáltatók MVB általi kijelölésénél, valamint a gazdaságmozgósítási előszerződések, a gazdaságmozgósítási szerződések, a kapacitás-fenntartási és -fejlesztési szerződések, valamint a védelmi célú állami tartalékok kezelésére (beszerzés, tárolás, minőségmegővő csere) vonatkozó szerződések megkötésénél a külön jogszabályban meghatározott közbeszerzési eljárást nem kellett alkalmazni.²¹⁷

VII/ 2003. november végétől további új feladatesoport jelent meg az MVB felelősségi körében. A befogadó nemzeti támogatás egyes kérdéseiről szóló 176/2003. (X. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: BNT Korm.r.1.) rögzítette, hogy a helyi védelmi igazgatási szervek felelősek a befogadó nemzeti támogatás (a továbbiakban: BNT) területi és helyi feladatainak²¹⁸ megtervezéséért és végrehajtásának megszervezéséért.²¹⁹ Ennek keretében az MVB feladata volt, hogy:

- a) összehangolja a BNT területi szintű feladatait;
- b) irányítsa a HVB és a polgármester BNT-vel kapcsolatos tevékenységét;
- c) részt vegyen a BNT-vel összefüggő adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésében, melynek során összesítette és továbbította a területi szintű összesített adatokat;
- d) kijelölje a BNT végrehajtásához szükséges erőforrásokat és szolgáltatásokat, valamint a szolgáltatásra kötelezetteket;
- e) összeállítsa az MVB BNT-re vonatkozó tervét;²²⁰
- f) a hatáskörébe tartozó feladatokat illetően koordinálja a közigazgatási szervek, a fegyveres erők és rendvédelmi szervek, valamint a küldő államok fegyveres erői területi szintű együttműködését;
- g) a védelmi felkészítés és az országmozgósítás feladatrendszerén belül végzze a HVB és a polgármester felkészítését.²²¹

²¹⁷ 9. §, 10. § (5) bekezdés.

²¹⁸ A BNT feladatrendszere magában foglalta:

- a) a BNT nyújtásában érintett szervek tervezési, koordinációs, irányítási és végrehajtási tevékenységét;
- b) a BNT végrehajtása érdekében megkötött megállapodásokból származó kötelezettségeket;
- c) a BNT-vel kapcsolatos tervek és jegyzékek kidolgozását;
- d) a polgári munkaerő, az anyagi javak, az ingatlanok és ingó dolgok, valamint gazdasági és anyagi szolgáltatások biztosítását. Lásd BNT Korm.r.1. 3. §.

²¹⁹ BNT Korm.r.1. 9. § (1) bekezdés.

²²⁰ A BNT-re vonatkozó terveket és tervezési jegyzékeket a védelmi igazgatás intézkedési tervrendszere részének kellett tekinteni. Lásd BNT Korm.r.1. 11. § (1) bekezdés

²²¹ BNT Korm.r.1. 9. § (2) bekezdés.

A HVB feladatává vált, hogy az illetékességi területén:

- a) összehangolja a honvédelmi körzet BNT-vel kapcsolatos feladatait és irányítsa a polgármesterek ezzel kapcsolatos tevékenységét;
- b) részt vegyen a BNT-vel összefüggő adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésében, melynek során összesíti és az MVB részére továbbítja a HVB összesített adatait;
- c) részt vegyen a BNT végrehajtásához erőforrások és szolgáltatások, továbbá a szolgáltatásra kötelezettek kijelölésének előkészítésében;
- d) összeállítsa a honvédelmi körzet BNT-re vonatkozó tervezési jegyzékét;
- e) a hatáskörébe tartozó feladatokat illetően koordinálja a közigazgatási szervek, a fegyveres erők és rendvédelmi szervek, valamint a küldő államok fegyveres és más erői honvédelmi körzet szintű együttműködését.²²²

VIII/ Úgyancsak 2003-ban kapott lehetőséget a területileg illetékes MVB elnöke arra, hogy – Honvédelmi Minisztérium illetékes szerveivel történő előzetes egyeztetést követően – javaslatot tegyen a Kormányzati Koordinációs Bizottság elnöke, illetve a katasztrófa típusa szerint illetékes helyettese részére (a honvédelmi miniszter egyidejű tájékoztatása mellett) a Többnemzeti Műszaki Zászlóalj²²³ egészének vagy részeinek Magyarországon való igénybevételére, illetve tevékenysége megszüntetésére.²²⁴ A zászlóalj alkalmazása esetén a feladat-végrehajtásához szükséges együttműködést az MVB elnöke volt köteles megszervezni a megyei katasztrófavédelmi igazgató javaslata alapján, amelyhez a katasztrófavédelmi szervek híradó-technikai eszközeit is fel kellett használni.²²⁵

²²² BNT Korm.r.l. 9. § (3) bekezdés.

²²³ Az ún. „Tisza Zászlóalj” létrehozásáról szóló nemzetközi megállapodást a Magyar Köztársaság Kormánya, Románia Kormánya, a Szlovák Köztársaság Kormánya és Ukrajna Kormánya között a Többnemzeti Műszaki Zászlóalj létrehozásáról szóló, Budapesten, 2002. január 18-án aláírt megállapodás kihirdetéséről szóló 44/2003. (IV. 3.) Korm. rendelet hirdette ki. A megállapodás szerint a zászlóalj alaprendeltetése a Tisza vízgyűjtő területén bekövetkezett katasztrófa (árvíz vagy más, előre nem látott ökológiai események miatt bekövetkezett rendkívüli kiterjedésű esemény, mely életeket, egészségi állapotot és vagyontárgyakat veszélyeztet, illetve azokra közvetlen fenyegetést jelent) esetén a helyi lakosságnak történő segítségnyújtás és a károk megszüntetésében való részvétel.

²²⁴ Lásd a Többnemzeti Műszaki Zászlóalj és a katasztrófavédelemben érintett más állami szervek kölcsönös tájékoztatási, egyeztetési és együttműködési rendjéről szóló 45/2003. (IV. 3.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdését. Érdekes ugyanakkor, hogy árvízi katasztrófa esetén a KKB illetékes elnökhelyettese tehetett javaslatot a KKB elnökének a zászlóalj Magyarországon való igénybevételére, illetve tevékenysége megszüntetésére a területileg illetékes MVB-elnök és a honvédelmi miniszter egyidejű tájékoztatása mellett. Lásd 1. § (2) bekezdés.

²²⁵ 45/2003. (IV. 3.) Korm. rendelet 3. §.

IX/ Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvényben (a továbbiakban: Eht.) kapott felhatalmazás²²⁶ alapján megalkotott, az elektronikus hírközlés veszélyhelyzeti és minősített időszak felkészítésének rendszeréről, az államigazgatási szervek feladatairól, működésük feltételeinek biztosításáról szóló 100/2004. (IV. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Ehr.) az elektronikus hírközlés veszélyhelyzeti és minősített időszak feladatokra történő felkészítéséért felelős területi kormányzati szervnek minősítette az MVB-t²²⁷, és feladatul szabta, hogy:

- a) gazdaságmozgósítási hatáskörének megfelelően, a központi feladatok végrehajtása, illetőleg a területi igazgatás vezetési szükségleteinek kielégítése érdekében határozza meg a területi elektronikus hírközlési rendszerek átállítása terén szükséges intézkedéseket;²²⁸
- b) az elektronikus hírközlés minősített időszak átállításával összefüggő feladatok megoldása érdekében hozzon létre az elektronikus hírközlés védelmi és országmozgósítási célú felhasználását biztosító csoportokat, amelyek a Honvédelmi Tanács felügyelete alatt e célra létrehozott, a katonai, belügyi és nemzetbiztonsági felső vezetés meghatározott szerveivel együttműködő csoportok irányítása alatt álltak;²²⁹
- c) az elektronikus hírközlő hálózatok tervezése, létrehozása, fejlesztése és működtetése során úgy járjon el, hogy a hálózatok megbízhatósága, rugalmassága és védettsége növekedjen, a védelmi igénybevétel szempontjából hozzáférhetőek legyenek, valamint megfelelően szolgálják a lakosság gyors tájékoztatását és riasztását;²³⁰
- d) a védelmi felkészítés feladatait még békeidőben végezze el, és biztosítsa a már elért állapot folyamatos fenntartását, naprakészségét, a tervek és tevékenységek időszakonkénti gyakorlását.²³¹

X/ Konkrét katasztrófavédelmi felkészülési feladatokat határozott meg az MVB számára a 2005. évi katasztrófavédelmi feladatokról szóló 1048/2005. (V. 19.) Korm. határozat. A Kormány ugyanis elrendelte, hogy – az érintett tárcák és országos hatáskörű szervek mellett – a kijelölt MVB²³² a szükséges

²²⁶ Az Eht. 182. § (2) bekezdés b) pontjában a Kormány felhatalmazást kapott arra, hogy rendeletben állapítsa meg az elektronikus hírközlés veszélyhelyzeti és minősített időszak felkészítésének rendszerét, az államigazgatási szervek feladatait, működésük feltételeinek biztosítását.

²²⁷ Ehr. 1. § (1) bekezdés, 2. § e) pont.

²²⁸ Ehr. 29. §.

²²⁹ A feladat az Ehr. mellékletének 9. pontjából következett.

²³⁰ Ehr. 4. § (1) bekezdés.

²³¹ Ehr. 4. § (2) bekezdés.

²³² Békés, Csongrád és Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottságok.

mértékben vegyen részt a „CONVEX-3 (2005)” és az „INEX 03 (2005)” megnevezésű nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatokon.²³³

XI/ Új szakaszt nyitott a védelmi igazgatásban és a védelmi bizottságok történetében a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény (a továbbiakban: Hvt.4.). Már a vonatkozó rendelkezéseket összefoglaló alfejezet címe is pontosította azt, hogy a honvédelem helyi (tehát nem központi) igazgatása a területi és helyi igazgatási szerveknek, valamint a hadkiegészítő parancsnokságoknak a feladatkörébe tartozik. A jogszabály a korábbiaktól eltérően külön kiemelte, hogy a honvédelem területi és helyi igazgatási szervei a közigazgatás részei, amelyek a honvédelem hatékonyságának érdekében összefogják a társadalom erőit, továbbá biztosítják a területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi feladatok végrehajtását. E feladatok végrehajtását területi és helyi szinten az MVB és a HVB irányította.²³⁴

Az Alkotmány 2005. január 1-jétől hatályos módosítása alapján a *megelőző védelmi helyzet*²³⁵ új elemként került be azon esetek közé, amikor az MVB elnöke a bizottság teljes jogkörét gyakorolja, ezzel egyidejűleg a Hvt.4. már nem említette e körben a katasztrófaveszélyt, illetve a bekövetkezett katasztrófa esetét.²³⁶

Az MVB tagsága nem változott, csupán a korábban kormányrendeletben említett tagok felsorolása nyert törvényi szabályozást, így a Hvt.4. már valamennyi tagot nevesítette.²³⁷ Emellett, a Hvt.4. utalt arra is, hogy az MVB üléseire tanácskozási joggal meghívottak köréről külön jogszabály rendelkezik.

Az új szabályozás pontosította az MVB működéséhez szükséges pénzügyi források körét annyiban, hogy átvette a korábban csak a HVB-nél alkalmazott formulát. Eszerint, az MVB működési költségeinek fedezetét a megyei, fővárosi önkormányzat részére az egyes honvédelmi feladatokra biztosított költségvetési összegből, céltámogatásból, illetve az illetékességi területhez tartozó településekre háruló honvédelmi feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott normatív állami támogatásból kellett biztosítani.²³⁸

Az MVB honvédelmi vonatkozású feladat- és hatáskörében lényeges változás nem következett be. Az eltérés annyiban összegezhető, hogy kikerült a felada-

²³³ Érdekes körülmény, hogy a Kormányhatározat 2009-ig hatályban volt, hatályon kívül helyezésére a 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozattal került sor.

²³⁴ Hvt.4. 54. §.

²³⁵ Az Alkotmány 19. § (3) bekezdés n) pontja alapján az Országgyűlés külső fegyveres támadás veszélye esetén vagy szövetségi kötelezettség teljesítése érdekében meghatározott időre kihirdeti (meghosszabbítja) a megelőző védelmi helyzetet, és felhatalmazza a Kormányt a szükséges intézkedések megtételére.

²³⁶ Tekintettel arra, hogy a Kat.1. 58. § b) pontja korábban már hatályon kívül helyezte a P.v.tv-nek az erre a témára vonatkozó 8. § (2) bekezdését, a testületi jogkörben történő MVB elnöki joggyakorlás a honvédelmi vonatkozású minősített időszakokra korlátozódott.

²³⁷ Hvt.4. 55. § (4) bekezdés.

²³⁸ Hvt.4. 55. § (8) bekezdés.

tok közül (és magából a Hvt.4-ből is) az országmozgósításra történő hivatkozás²³⁹, valamint a honvédelemben részt vevő szervek²⁴⁰ megnevezése helyett *közreműködő* szervek²⁴¹ megjelölés került a jogszabályba.

Az új szabályozás a HVB vonatkozásában is bevezetett néhány változtatást. A HVB illetékességi területének MVB általi kijelölésekor már nemcsak az érintett polgármesterek véleményét kellett figyelembe venni, hanem a kistérségi igazgatás²⁴² rendszerére is tekintettel kellett lenni.²⁴³

Törlésre került a HVB-tagok közül a helyi kisebbségi önkormányzat vezetője (ennek hiányában a szószóló), ugyanakkor a rendvédelmi szervek és a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek honvédelmi körzet szerint illetékes vezetői megjelentek a Hvt.4. felsorolásában, így már nem kormányrendeletben történt kijelölés alapján, hanem a törvény erejénél fogva lettek tagok.²⁴⁴

A HVB feladatai közül a Hvt.4. kivette a mozgósítással/országmozgósítással kapcsolatos teendőket, ugyanakkor a lakosság polgári védelmével és ellátásával kapcsolatos feladatok szervezését és összehangolását kifejezetten csak a béke, a megelőző védelmi helyzet és a rendkívüli állapot idejére írta elő.²⁴⁵

A gazdasági és anyagi szolgáltatások MVB-elnökök által történő elrendelésével összefüggésben a Hvt.4. egy apró, ám nem lényegtelen módosítást eszközölt: az ingatlanok és a szolgáltatások mellé beemelte az ingó dolgok igény-

²³⁹ Erre tekintettel érdekes, hogy több jogszabály még a jelen kötet megírásának napján hatályos változatában is tartalmazza az *országmozgósítás* kifejezést. Példaként lásd a földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 2012. évi XLVI. törvény 6. § (15) bekezdésének – 2013. december 31-től hatályos – szövegét, vagy az egyes nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső jogviszonyokról és a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggő lényeges adatokról, valamint a lényeges adatok bejelentésének rendjéről szóló 303/2013. (VII. 31.) Korm. rendelet 4. melléklet 51. pontját.

²⁴⁰ Lásd Hvt.3. 65-68. §-ok.

²⁴¹ Lásd Hvt.4. 42-45. §-ok.

²⁴² A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2004. szeptember 1-jén hatályos 5. § h) pontja szerint *kistérség* a települések között létező funkcionális kapcsolatrendszerek összessége alapján lehatárolható területfejlesztési-statisztikai egység. A kistérségek területe teljes mértékben és ismétlésmentesen lefedte az ország területét és illeszkedett a területfejlesztési-statisztikai régió, a megye, valamint más kistérség határaihoz. Minden település közigazgatási területe csak egy kistérségbe tartozott. A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. törvény 1. § (1) bekezdése szerint a kistérségben működő települési önkormányzatok – kivéve a fővárost és azt a kistérséget, amelyben egy település alkot egy kistérséget – képviselő-testületei a kistérségi együttműködés hosszú távú biztosítására írásbeli megállapodással többcélú kistérségi társulást alakíthattak. A többcélú kistérségi társulás részt vehetett a kistérség területének összehangolt fejlesztésében (különösen: fejlesztési tervek, programok, pályázatok készítésében, megvalósításában) és a településfejlesztés összehangolásában, vállalhatta a kistérségi közszolgáltatások biztosítását, fejlesztését és szervezését, valamint intézmények fenntartását.

²⁴³ Hvt.4. 57. § (2) bekezdés.

²⁴⁴ Hvt.4. 57. § (4) bekezdés.

²⁴⁵ Hvt.4. 58. § (2) bekezdés.

bevetelésnek elrendelhetőségét is.²⁴⁶ Emellett, az is rögzítésre került, hogy az MVB elnöke az egyedileg meghatározott szolgáltatás teljesítését a szolgáltatásra kötelezett részére határozatban írta elő.²⁴⁷

A Hvt.4. egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006. (IV.3.) Korm. rendelet²⁴⁸ (a továbbiakban: Vhr.4.) egyik figyelemre méltó újítása, hogy definiálta a védelmi igazgatást.²⁴⁹ A 2. § e) pontja szerint védelmi igazgatás: „a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer. Az állam komplex védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység, amely magában foglalja az Alkotmányban szabályozott minősített időszakokra és az azokat kiváltható helyzetekre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét.”

²⁴⁶ Hvt.4. 37. § (4) bekezdés a) pont. A korábbi szabályozás az ingókra hivatkozást nem tartalmazta (lásd Hvt.3. 194. § (4) bekezdés).

²⁴⁷ Hvt.4. 38. § (1) bekezdés.

²⁴⁸ A Vhr.4-el kapcsolatban mindenképpen meg kell említeni, hogy a Hvt.4. hatályba lépését (2005. január 1.) követő másfél év elteltével (2006. június 1-jén) lépett csak hatályba.

²⁴⁹ A Hvt.3. és a Vhr.3. egyaránt használta már a védelmi igazgatás kifejezést (lásd védelmi igazgatás szervei, védelmi igazgatás működése, védelmi igazgatási gyakorlatok), de definíció megalkotására a honvédelmi jogszabályokban nem került sor. Mindez annak fényében figyelemre méltó, hogy a posta veszélyeztetettségi és minősített időszakos felkészítésének rendszeréről, feladatairól, működési feltételeiről szóló 241/2004. (VIII. 16.) Korm. rendelet már hatályba lépésétől kezdve tartalmazott ilyen fogalmat. Az említett kormányrendelet 2. § 5. pontja szerint védelmi igazgatás „a védelmi felkészítést és országmozgósítást szervező, az Alkotmány 19. §-a (3) bekezdésének h) és i) pontja, a 19/E. §-ának (1) bekezdése, valamint a 35. §-a (1) bekezdésének i) pontja szerinti időszakokban a központi, a területi és a helyi irányítást végző centralizált közigazgatási szervezet- és feladatrendszer. A 4. pontban felsorolt szervek azon tevékenysége, amely a védelmi igazgatási szervek, a védelemben részt vevő polgári és a fegyveres szervezetek, valamint a lakosság minősített időszakos kötelezettségeinek tervezését, szervezését és végrehajtásának irányítását valósítja meg.” Ezt a definíciót a 2006. június 1-jén hatályba lépett Vhr.4. 61. § (4) bekezdés e) pontja hatályon kívül helyezte. Ugyancsak érdemes megemlíteni, hogy a 241/2004. (VIII. 16.) Korm. rendelet megjelölte azt is, hogy mely szervek tartoznak a védelmi igazgatási szerv körébe. A 2. § 4. pontja szerint ide tartoztak:

- a) központi szervek: a Kormány, a Miniszterelnöki Hivatal, a minisztériumok és országos hatáskörű szervek;
- b) területi szervek: az országos hatáskörű szervek irányítása alá tartozó dekoncentrált szervek, területi államigazgatási és önkormányzati szervek, valamint a Hvt.4. 15. §-ában meghatározott MVB;
- c) helyi szervek: a Hvt.4. 17. §-ában meghatározott HVB és a polgármester;
- d) a Hvt.4. 21. §-ának (1) bekezdésében meghatározott fegyveres erők és a 65. §-ának (1) bekezdésében meghatározott rendvédelmi szervek.

Érdekes fejlemény, hogy a Vhr.4. nem vette át, csupán módosította a 241/2004. (VIII. 16.) Korm. rendeletben szereplő felsorolást.

A Vhr.4. a védelmi bizottságok szervezet- és feladatrendszerében nem eredményezett számottevő változásokat. Az MVB feletti irányítási jogkörök gyakorlásával kapcsolatban részletesen kifejtette, hogy a honvédelmi miniszter – a HM Védelmi Hivatal közreműködésével – a honvédelmi irányítás jogkörében, a belügyminiszter – a Belügyminisztérium Védelmi Hivatal közreműködésével – a katasztrófavédelmi irányítás jogkörében felügyeletet gyakorolt az MVB felett.²⁵⁰

Ugyancsak az irányítás jogkörébe tartozik az az új rendelkezés, miszerint a Kormány a honvédelmi felkészítés éves kormányzati feladattervében határozta meg a honvédelmi feladatok végrehajtása ellenőrzésének rendjét és kijelölte az ellenőrzéssel érintett szervezeteket. A honvédelmi feladatok megvalósítására létrehozott, kijelölt centrális alárendeltségű közigazgatási szerveknél, valamint a területi és helyi védelmi igazgatási szerveknél az ellenőrzés során vizsgálni és értékelni kellett különösen:

- a) a honvédelmi érdekű szervezeti és működési rendet;
- b) a honvédelmi felkészítés intézkedési tervrendszerét;
- c) a nemzetgazdaság erőforrásai védelmi célú felkészítésének tervezését;
- d) a honvédelmi felkészítés tárgyában hozott döntések jogszerűségét;
- e) a vezetési feltételek meglétét;
- f) a hatályos titokvédelmi és ügyviteli szabályozók előírásainak érvényesülését;
- g) a honvédelmi felkészülés terén végzett időszaki munkát.²⁵¹

Az MVB titkárának kinevezéséhez továbbra is szükség volt a honvédelmi miniszter és a belügyminiszter előzetes hozzájárulására. Ha azonban a kinevezendő személy más miniszter irányítása alatt álló rendvédelmi szerv állományába tartozott, akkor e miniszter hozzájárulását kellett beszerezni.²⁵²

Látványosan megváltozott ugyanakkor az MVB-ülésekre tanácskozási joggal kötelezően meghívandók köre. A Vhr.4. szerint – a korábbi szabályozásban már említettekén kívül – meg kellett hívni:

- a) gazdaságfelkészítési tárgyú napirend esetén a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium képviselőjét;
- b) az MVB elnökének helyettesítésére kijelölt alelnököt, illetve főpolgármester-helyettest;
- c) a Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területileg illetékes vezetőjét;

²⁵⁰ Vhr.4. 52. § (1) bekezdés.

²⁵¹ Vhr.4. 53. §.

²⁵² Vhr.4. 54. § (2) bekezdés.

- d) az MVB elnökének döntésétől függően azon honvédelemben közreműködő szerv vezetőjét, amelynek feladat- és hatáskörét az MVB napirendjén szereplő, vagy napirenden kívül megvitatni kívánt kérdés érinti;
- e) vagy a fent felsorolt vezetők által kijelölt képviselőt.

A kormányrendelet ugyanakkor már nem írta elő a határőr igazgatóság vezetőjének kötelező meghívását a határmenti megyék védelmi bizottságainak üléseire.²⁵³

Amennyiben az MVB illetékességi területén több azonos hatáskörű rendvédelmi szerv is működött, a honvédelmi feladatok koordinálásáért felelős szervezet az országos parancsnok (vezető) volt köteles kijelölni.²⁵⁴

A Vhr.4. külön az MVB-elnök számára is előírt néhány új feladatot. Ezek közé tartozott például a gazdasági anyagi szolgáltatások körében:

- a) egyszeri adatszolgáltatási kötelezettség előírása az igénybevétel tervezése érdekében a szolgáltatásra kötelezett részére;²⁵⁵
- b) rendszeres adatszolgáltatási kötelezettség előírása az igénybevételre kijelölt ingatlan, szolgáltatás tulajdonosa, birtokosa, az azzal rendelkezni jogosult részére, a kijelölés időtartamára.²⁵⁶

A hadkötelezettség fennállásának időszakában a hadkiegészítő parancsnokság vezetőjének tájékoztatása alapján az MVB elnöke köteles volt közreműködni a hadkötelesek sorozásában, az ehhez szükséges feltételek biztosításában.²⁵⁷

A HVB-t illetően a Vhr.4. rendkívül szűkszavúan fogalmazott. Csupán a gazdálkodásra vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatban érdemes annyit megjegyezni, hogy a Vhr.4. már nem említette külön a kiemelt feladatok ellátására nyújtható kormányzati támogatást, valamint a HVB-k általi közös feladatvégrehajtást, és annak közös finanszírozhatóságát.²⁵⁸

XII/ A Hvt.4. 2006. évi (2007. január 1-jén hatályba lépett) módosítása révén némi – de lényegét nem érintő – módosítás történt az MVB tagjainak felsorolásában: a megyei (fővárosi) közigazgatási hivatal vezetője helyett a közigazgatási hivatal vezetőjét,²⁵⁹ az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat megyei (fővárosi) intézete vezetője helyett az egészségügyi államigazgatási szerv képviselőjét kellett MVB-tagnak tekinteni.²⁶⁰ 2007. július

²⁵³ Vhr.4. 55. § (1) bekezdés.

²⁵⁴ Vhr.4. 55. § (3) bekezdés.

²⁵⁵ Vhr.4. 14. §.

²⁵⁶ Vhr.4. 15. § (6) bekezdés.

²⁵⁷ Vhr.4. 38. § (1) bekezdés a) pont.

²⁵⁸ Vhr.4. 57. § (1) bekezdés. A korábbi rendelkezést a Vhr.3. 17. § (3) bekezdése tartalmazta.

²⁵⁹ A Hvt.4. 55. § (4) bekezdés a) pontját a kormányzati szerkezetalkítással összefüggő törvénymódosításokról szóló 2006. évi CIX. törvény 7. § (2) bekezdés l) pontja módosította.

²⁶⁰ A Hvt.4. 55. § (4) bekezdés g) pontját a 2006. évi CIX. törvény 107. § (4) bekezdés f) pontja módosította.

1-jei hatályba lépéssel szintén az MVB tagságában történt szövegpontosítás: a területileg illetékes vízügyi igazgatóság vezetője helyett az illetékes vízügyi igazgatási szerv képviselője lett az MVB tagja.²⁶¹

2007. július 1-jétől az MVB feletti felügyelet gyakorlásával kapcsolatos szabályban a *belügyminiszter* helyett *önkormányzati és területfejlesztési miniszter*, a *BM Védelmi Hivatal* helyett „*az önkormányzati és területfejlesztési miniszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervezeti egység*” jelent meg.²⁶² Ugyanilyen tartalmú megjelölésbeli változások következtek be az MVB-titkár kinevezésével kapcsolatos előzetes hozzájárulási jog gyakorlásával összefüggésben²⁶³, továbbá az MVB-ülésekre kötelezően meghívandók megjelölésében.²⁶⁴ Ez utóbbi témakörrel kapcsolatban további – de lényegyet nem érintő – változást jelentett a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területileg illetékes vezetője helyett a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területileg illetékes vezetőjének feltüntetése.²⁶⁵

XIII/ A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény 2009. január 1-jétől hatályba lépett módosulása következtében a „közigazgatási hivatal” megnevezés helyett a „Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve” megjelölést kellett alkalmazni. Erre tekintettel az MVB tagjainak a Hvt.4-ben szereplő felsorolásában is megfelelő módosítás következett be.²⁶⁶

Az MVB feladataiban 2009-ben csupán annyi változott, hogy a gazdasági-anyagi szolgáltatás körében az igénynek megfelelő ingatlanok, szolgáltatások kijelöléséről az MVB-nek – a hadkiegészítő parancsnokság vezetője útján – tájékoztatnia kellett a megyei közgyűlés elnökét vagy a főpolgármestert²⁶⁷ is (az igénybevevőn, az ingatlan fekvése, illetve a szolgáltatásra kötelezett székhelye/telephelye/fióktelepe szerint illetékes polgármesteren, az ingatlan, szolgáltatás tulajdonosán/birtokosán, azzal rendelkezni jogosulton túl).²⁶⁸ Emellett, a megyei közgyűlés elnökének, fővárosban a főpolgármesternek a gazdasági-anyagi szolgáltatásra kötelezettet immár hivatalból kellett rendsze-

²⁶¹ A Hvt.4. 55. § (4) bekezdés h) pontját az egyes jogszabályok és jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről szóló 2007. évi LXXXII. törvény 13. § (1) bekezdés 58. pontja módosította.

²⁶² Vhr.4. 52.§ (1) bekezdés.

²⁶³ Vhr.4. 54. § (2) bekezdés.

²⁶⁴ Vhr.4. 55. § (1) bekezdés b) pont.

²⁶⁵ Vhr.4. 55. § (1) bekezdés f) pont.

²⁶⁶ Lásd Hvt.4. 55. § (4) bekezdése a) pont.

²⁶⁷ Mindez annyiban figyelemre méltó, hogy a megyei közgyűlés elnöke, fővárosban a főpolgármester az MVB elnöke volt.

²⁶⁸ Vhr.4. 15. § (5) bekezdés.

res adatszolgáltatásra köteleznie.²⁶⁹ Az új rendelkezés már nem írta elő, hogy az igénybevételről szóló döntést hány példányban kell elkészíteni.²⁷⁰

2009. március 1-jétől a MVB felett a katasztrófavédelmi irányítási jogkörbe tartozó felügyeletgyakorlás ellátásában a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervezeti egység vett részt, és a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter volt jogosult megváltoztatni, illetőleg megsemmisíteni a jogszabálysértő MVB határozatot.²⁷¹ Az új megnevezés miatt módosult a védelmi bizottság titkárának kinevezéséhez, felmentéséhez szükséges előzetes hozzájárulást előíró rendelkezés²⁷², valamint az MVB-ülésekre kötelezően meghívandók köre²⁷³.

XIV/ Fontos együttműködési, illetve döntési feladat- és hatásköröket állapított meg az MVB és elnöke számára a meghagyással kapcsolatos eljárás és a meghagyásba bevont szervek besorolásának szabályairól szóló 68/2009. (IV. 2.) Korm. rendelet. A jogszabály alapján az MVB:

- a) meghagyásba²⁷⁴ bevont szervként a honvédelmi feladat ellátásában – jogszabály, hatósági határozat vagy szerződés alapján – közreműködő szervet jelölt ki;
- b) a meghagyásba bevont szerv megszűnése, vagy honvédelmi feladatainak megszűnése esetén döntött ezen szerv meghagyásba történő bevonásának megszüntetéséről;
- c) a meghagyással kapcsolatos határozatának egy-egy példányát megküldte a honvédelemért felelős miniszternek, a Magyar Honvédség központi adatfeldolgozó szervének, valamint a meghagyásba bevont szerv székhelye szerinti település, fővárosi kerület polgármesterének is;²⁷⁵
- d) ellenőrizte, hogy az általa meghagyásba bevont szerv
 - a. a meghagyás előkészítésével kapcsolatos feladatait a meghatározott szabályok szerint ellátta-e,
 - b. meghagyásba történő bevonásának a jogszabályi feltételei fennállnak-e,²⁷⁶

²⁶⁹ Vhr4. 15. § (6) bekezdés.

²⁷⁰ A korábbi szabályozás 5 példány elkészítését írta elő. Lásd Vhr4. 18. § (2) bekezdés.

²⁷¹ Vhr4. 52. § (1) bekezdés.

²⁷² A Vhr4. 54. § (2) bekezdésébe „a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter” megjelölés került.

²⁷³ A Vhr4. 55. § (1) bekezdés b) pontjába „a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervezeti egység vezetője” szövegrész került.

²⁷⁴ Az 1. § c) pont szerint *meghagyás* a munkakörhöz kapcsolódóan és névre szólóan végrehajtott olyan eljárás, amely során a 68/2009. (IV. 2.) Korm. rendelet 1. mellékletében meghatározott, valamint a meghagyásba bevont szerv által kijelölt személyek a meghagyási névjegyzékbe kerülnek, és akiket ez alapján a hadkiegészítő parancsnokság behívásra ideiglenesen nem tervezhető kategóriába sorol.

²⁷⁵ 2. § (1)-(2), (4) bekezdések.

²⁷⁶ 5. § (1)-(2) bekezdések, 10. § (4) bekezdés.

- c. esetben a meghagyási névjegyzéken szereplő hadkötelesek meghagyása a jogszabályok szerint történt-e;²⁷⁷
- e) döntött a meghagyásba történő bevonás megszüntetéséről, ha az ellenőrzés során megállapította, hogy az általa meghagyásba bevont szerv meghagyásba történő bevonásának jogszabályi feltételei nem állnak fenn.²⁷⁸

A 68/2009. (IV. 2.) Korm. rendelet 1. melléklete önálló kategóriába (III. kategória) sorolta az MVB által egyedileg, határozattal kijelölt meghagyásba bevont szervezetet.

XV/ A katasztrófavédelmi felkészülés és megelőzés 2009. évi feladatairól szóló 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozat konkrét közreműködési kötelezettséget írt elő az MVB számára az önkormányzati miniszter – mint KKB-elnök – által a katasztrófavédelmi feladatok és a katasztrófavédelmi felkészülés, megelőzés éves feladattervében foglaltak végrehajtásáról készítendő jelentés kidolgozásában.²⁷⁹ A 2009. évi feladatterv részeként az érintett MVB-elnökök kötelesek voltak felülvizsgálni az ár- és belvízzel veszélyeztetett települések vízkár-elhárítási terveit, pótolni a hiányzó terveket, továbbá a felülvizsgálat eredményéről jelentést készíteni a KKB elnöke részére.²⁸⁰ Emellett, valamenynyí ágazat katasztrófavédelmi reagálóképességének erősítése érdekében az MVB-elnöknek vizsgálnia kellett:

- a) az értesítési-riasztási, a jelentési-tájékoztatási rendet;
- b) a reagálóképesség szervezeti, személyi és technikai feltételeit;
- c) a reagáláshoz szükséges tervek, adatbázisok naprakészségét.²⁸¹

Fentiekén túl, a Kormány azt is elrendelte, hogy meg kell erősíteni az MVB titkársági feladatainak ellátásával összefüggésben a katasztrófavédelmi szakmai hátteret, és ki kell dolgozni az ezzel kapcsolatos szervezeti, személyi feltételeket tartalmazó tervet.²⁸²

A 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozatot hatályon kívül helyező, a katasztrófavédelmi felkészülés és megelőzés egyes kérdéseiről szóló 1111/2010. (V. 6.) Korm. határozat a katasztrófavédelmi irányítási jogkörben végrehajtott

²⁷⁷ 10.§ (1)-(2) bekezdések.

²⁷⁸ 5. § (7) bekezdés.

²⁷⁹ 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozat 1. pont b) alpont.

²⁸⁰ 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozat, melléklet, A katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés és a megelőzés érdekében tervezett feladatok fejezet, 4. pont.

²⁸¹ 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozat, melléklet, A katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés és a megelőzés érdekében tervezett feladatok fejezet, 11. pont.

²⁸² 1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozat, melléklet, A katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés és a megelőzés érdekében tervezett feladatok fejezet, 12. pont.

felügyeleti ellenőrzés²⁸³ lefolytatásán túl csupán két gyakorlat²⁸⁴ végrehajtásában való részvételt rendelt el az érintett MVB számára.²⁸⁵

XVI/ A védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1055/2010. (III. 5.) Korm. határozatban a Kormány – a jogszabályokban rögzített állandó feladatok mellett – további, 2010. évben végrehajtandó feladatokat határozott meg az MVB-k és az MVB-elnökök számára. A kormányhatározat 1. mellékletében foglalt feladatterv szerint az MVB-elnököknek részt kellett venniük az alábbi feladatok végrehajtásában:

- a) A NATO Válságreakálási Rendszerével összhangban álló nemzeti intézkedési rendszer kialakítása körében
 - a. a Vhr.4. 50. § (2) bekezdése alapján ki kellett dolgozni a NATO Válságreakálási Rendszerével összhangban álló nemzeti intézkedési rendszer ágazati feladatainak részletes szabályairól szóló normatív miniszteri utasításokat és azok végrehajtását biztosító intézkedési terveket,
 - b. a Vhr. 50. § (1) bekezdése alapján végre kellett hajtani a NATO Válságreakálási Kézikönyvvel összhangban álló nemzeti intézkedések tervezeteinek éves aktualizálását;²⁸⁶
- b) a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról szóló 2080/2008. (VI. 30.) Korm. határozat 4. pontja alapján el kellett végezni a honvédelem szempontjából fontos kritikus infrastruktúrák kijelölését. Ezzel összefüggésben fel kellett mérni és meg kellett határozni a védelemhez szükséges igényeket és azok jellegét, továbbá meg kellett kezdeni a védelmi igényeket kielégítő kapacitások tervezését, összehangolását;²⁸⁷
- c) honvédelmi irányítási jogkörben felügyeleti ellenőrzést kellett lefolytatni a Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Somogy, Nógrád, Tolna Megyei Védelmi Bizottságoknál.²⁸⁸

XVII/ A befogadó nemzeti támogatás részletes kormányzati feladatairól szóló 55/2010. (III. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: BNT Korm.r.2.) némiképp átalakította az MVB és HVB BNT-re vonatkozó feladat- és hatáskörét. Jóllehet a BNT-vel kapcsolatos alapvető feladatrendszer a korábbi szabályozáshoz²⁸⁹ képest nem változott, a kormányrendelet a BNT területi és helyi feladatainak

²⁸³ Az ellenőrzés a Szabolcs-Szatmár-Bereg és a Nógrád Megyei Védelmi Bizottságokat érintette.

²⁸⁴ Az egyik az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer központi és ágazatai szervei, a Bács-Kiskun, Fejér és Tolna Megyei Védelmi Bizottságok, valamint a Paksi Atomerőmű Zrt. közös gyakorlata volt, a másik az Országos Atomenergia Hivatal, a Győr-Moson-Sopron, a Komárom-Esztergom, a Nógrád, valamint a Pest Megyei Védelmi Bizottságok közös nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlata volt.

²⁸⁵ A 1111/2010. (V. 6.) Korm. határozat 2010. december 31-ig volt hatályban.

²⁸⁶ Feladatterv 1. pont.

²⁸⁷ Feladatterv 3. pont.

²⁸⁸ Feladatterv 8. pont.

²⁸⁹ 176/2003. (X. 28.) Korm. rendelet (BNT Korm.r.1.).

megtervezése és végrehajtása kapcsán csupán annyit állapított meg, hogy az MVB és HVB:

- a) összehangolta a BNT területi és helyi szintű feladatait;
- b) meghatározta az irányítása, vagy felügyelete alá tartozó szervek, személyek befogadó nemzeti támogatással kapcsolatos feladatait;
- c) összeállította a területi és helyi befogadó nemzeti támogatásra vonatkozó intézkedési terveket.²⁹⁰

A BNT-vel kapcsolatos igények gazdasági és anyagi szolgáltatás elrendelésével történő biztosításának tervezése érdekében – adatszolgáltatás céljából – az MVB és HVB megkereséssel fordulhatott a hadkiegészítő parancsnokságokhoz.²⁹¹

XVIII/ Az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről szóló 167/2010. (V. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: ONER.r.3.) – jóllehet nem eredményezett alapvető változást – fontos mérföldkő volt az MVB nukleárisbaleset-elhárítással kapcsolatos feladat- és hatáskörének alakulásában. A 12. § (1) bekezdése egyértelművé tette, hogy a nukleáris veszélyhelyzet területi megelőzési-, felkészítési-, következménykezelési feladatainak végrehajtását az ONER működtetésében részt vevő központi szervek irányításával az MVB vezeti. E körben az MVB volt jogosult arra is, hogy a területi nukleárisbaleset-elhárítási rendszer irányítási, működési rendjét megállapítsa.²⁹²

A Nukleárisbaleset-elhárítási Védekezési Munkabizottság működésének megkezdéséig a balesetet szenvedett létesítmény vezetőjétől – a külföldön történt nukleárisbaleset esetén a KKB Veszélyhelyzeti Központon keresztül az Országos Atomenergia Hivataltól – kapott tájékoztatás és javaslat alapján:

- a) az MVB elnöke a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetőjével²⁹³ (fővárosban a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság vezetőjével) történő egyeztetést követően a KKB elnökének;
- b) a HVB elnöke, a polgármester a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetőjével történő egyeztetést követően az MVB elnökének²⁹⁴ tájékoztatása mellett, illetékességi területén elrendelte a megyei, fővárosi, települési nukleárisbaleset-elhárítási intézkedési tervben²⁹⁵ meghatározott óvintézk-

²⁹⁰ BNT Korm.r.2. 9. §. A BNT-re vonatkozó terveket a védelmi igazgatás intézkedési tervrendszerre részeként kellett elkészíteni. (Lásd 11. § (1) bekezdés).

²⁹¹ 16. § (1) bekezdés.

²⁹² ONER.r.3. 12. § (1)-(2) bekezdések. 2012. január 1-jétől a területi Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer irányítási, működési rendjét az MVB a saját SZMSZ-ében volt kötelesek megállapítani. Lásd új 12. § (2) bekezdés.

²⁹³ A 2012. január 1-jétől hatályos szöveg az MVB katasztrófavédelmi elnökhelyettesét említette.

²⁹⁴ A HVB elnök ezen döntéséről az MVB elnöke köteles volt soron kívül tájékoztatni a KKB elnökét. Lásd ONER.r.3. 12. § (4) bekezdés.

²⁹⁵ A 2012. január 1-jétől hatályos szöveg már a „veszély-elhárítási tervben” megfogalmazás használja.

kedések végrehajtását, meghozta a nukleáris veszélyhelyzet következményeinek halasztást nem tűrő elhárítására vonatkozó döntéseket.²⁹⁶

A korábbi szabályozásban (lásd ONER.r.2.) foglaltakhoz képest az MVB számára új, vagy megváltozott feladatként jelentkezett:

- a) a nukleárisbaleset-elhárítással foglalkozó sajátos szervezet és a riasztási feladatok ellátására alkalmas kapcsolattartási pont működtetése;
- b) az alárendelt szervek munkájának koordinálása;²⁹⁷
- c) a KKB tájékoztatása a nukleárisbaleset-elhárításra biztosított pénzeszközök felhasználásáról;²⁹⁸
- d) naptári évenként a feladatok teljesítésének értékelése és a következő év feladatainak meghatározása, azokról a KKB Titkársága útján a KKB tájékoztatása;²⁹⁹
- e) közreműködés a fővárosi és megyei szintű lakossági tájékoztatás személyi, szervezeti és technikai feltételeinek biztosításában;³⁰⁰
- f) a saját és az irányítása alá tartozó szervek, szervezetek nukleárisveszélyhelyzeti feladatainak ellátására való felkészültség rendszeres értékelése.³⁰¹

XIX/ A Hvt.4. szövegében a honvédelemben közreműködő szervekre vonatkozó rendelkezések 2010. április 1-jétől hatályba lépett kiegészítésével minősített adatvédelmi szempontból lényeges változás következett be: a honvédelmi felkészülés egyes feladatainak ellátásában részt vevő szervek³⁰² vezetői joga-

²⁹⁶ ONER.r.3. 12. § (3) bekezdés.

²⁹⁷ Az ONER.r.2. még csak segítségi kötelezettséget írt elő.

²⁹⁸ Az ONER.r.2. még az MVB hatáskörébe utalta a nukleárisbaleset-elhárításra biztosított pénzeszközök rendeltetésszerű felhasználását, és arról csak a Kormánybizottság felkérésére esetén kellett tájékoztatást adnia.

²⁹⁹ A 2012. január 1-jétől hatályos szöveg szerint a tájékoztatást a BM OKF útján a KKB számára kellett megtenni.

³⁰⁰ A változás annyi, hogy a tájékoztatás feltételeinek biztosítása nem kizárólag az MVB feladata volt, hanem csupán közreműködött abban.

³⁰¹ ONER.r.3. 13. §.

³⁰² A 2010. április 1-jén hatályos szöveg szerint ezek az alábbiak voltak:

- a) a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek;
- b) a települési önkormányzatok irányítása alatt álló szervek;
- c) a bírósági és ügyészi szervezet;
- d) az igazságügyi szervek;
- e) az egészségügyi szolgáltatók és gyógyszerellátást végző szervek;
- f) az oktatási, kulturális, tudományos intézmények;
- g) a műsorszóró rádió- és televízióállomások, a nemzeti hírügynökség;
- h) a közlekedési, szállítási, elektronikus hírközlési, informatikai szervek és a posta szervei;
- i) a jegybank;
- j) a közellátást, illetve a közüzemi szolgáltatást végző szervek; továbbá
- k) minden olyan szerv, amely jogszabály alapján honvédelmi feladat ellátására vagy honvédelmi kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles. Lásd Hvt.4. 43. § (1) bekezdés.

sultságot kaptak arra, hogy ezzel kapcsolatos feladataik ellátása során a minősített adat védelméről szóló törvény szerinti minősítést állapítsanak meg.³⁰³

A Hvt.4. 2010. szeptember 1-jétől hatályos 55. § (4) bekezdés a) pontja az MVB tagját ismét „közigazgatási hivatal vezetője”-ként nevesíti³⁰⁴, ami 2011. január 1-jétől visszamódosult „a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szervének a vezetője” megjelölésre.³⁰⁵

XX/ A 2010. október 4-én bekövetkezett ún. vörösiszap-katasztrófával új fejezetet kezdődött a katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos szabályok kidolgozásában. A katasztrófa közvetlen következményeként, a Kormány a Hvt.4. 149. § (3) bekezdés a) pontja alapján, a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről szóló 245/2010. (X. 6.) Korm. rendeletben Győr-Moson-Sopron, Veszprém, valamint Vas megye közigazgatási területére 2010. október 6-án 15.00 órai hatállyal kihirdette a P.v.t.v. 2. § (2) bekezdés f) pontja szerinti veszélyhelyzetet, és a veszélyhelyzettel érintett területeken több rendkívüli intézkedés bevezetését is elrendelte. Az érintett MVB-knek és elnökeiknek a bevezetett rendkívüli intézkedések³⁰⁶ végrehajtására számos tovább intézkedést kellett elrendelniük.

³⁰³ A módosítást a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 36. §-a vezette be.

³⁰⁴ A módosítást a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 81. § d) pontja – az Ötv. módosítására tekintettel – vezette be.

³⁰⁵ A módosítást a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXXVI. törvény 84. §-a vezette be.

³⁰⁶ A Kormány elrendelte, illetve lehetővé tette:

a) azt, hogy a települési önkormányzat képviselő-testületének, illetőleg a fővárosi, megyei közgyűlésnek a feladat- és hatáskörét – a helyi önkormányzatokról szóló törvény 10. §-a (1) bekezdésének k) pontjában foglaltak kivételével – a polgármester gyakorolja (Hvt.4. 159. § (2) bekezdés);

b) a polgármester és a jegyző a rendkívüli intézkedésekből adódó feladatainak a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester utasításai szerinti ellátását (Hvt.4. 159. § (3) bekezdés);

c) a közúti, vasúti, vízi és légi járművek forgalmának a nap meghatározott tartamára, illetőleg meghatározott területére (útvonalra) korlátozását, illetve az ország egész területén vagy meghatározott részén történő ideiglenes megtiltását (Hvt.4. 165. § (1) bekezdés);

d) annak elrendelését, hogy az ország meghatározott területét a lakosságnak a szükséges időtartamra el kelljen hagynia (kitelepítés), egyben ki kellett jelölni a lakosság új tartózkodási helyét (Hvt.4. 168. §);

e) az ország meghatározott területén való tartózkodás korlátozását, illetve engedélyhez kötését (Hvt.4. 169. § a) pont);

f) annak elrendelését, hogy az ország meghatározott területére utazni, azon átutazni vagy onnan kiutazni csak engedéllyel szabad (Hvt.4. 169. § b) pont);

g) a veszélyeztetett területekről – a megelőző polgári védelmi intézkedés keretében – a honvédelmi, nemzetgazdasági és más szempontból fontos vagyontárgyak elszállításának elrendelését biztonságba helyezésük végett (kiürítés) (Hvt.4. 173. § (1) bekezdés);

A kihirdetett veszélyhelyzetet a Kormány az Országgyűlés felhatalmazásai³⁰⁷ alapján 2010. december 31-ig³⁰⁸, majd 2011. március 31-ig³⁰⁹, illetve Veszprém megyében 2011. június 30-ig meghosszabbította.³¹⁰

A vörösiszap-katasztrófa – mint a „Magyarországon eddig bekövetkezett legnagyobb ökológiai katasztrófa” – által okozott károk enyhítésére, valamint a károsultak „széles körű nemzeti és nemzetközi összefogással való megsegítése érdekében” a Kormány a Magyar Kármentő Alapról szóló 252/2010. (X. 21.) Korm. rendeletben – a Kármentő Alap kezelése érdekében – Kármentő Bizottságot hozott létre. A Kármentesítő Bizottság elnöke a Veszprém megyei védelmi bizottság elnöke volt, aki egyben ellátta a Kármentesítő Alap képviselőtét is.³¹¹

h) a visszamaradó lakosság és a tovább termelő üzemek szükségleteinek kielégítésére a megfelelő visszamaradó készlet (állatállomány), egészségügyi anyagok és termelési készletek biztosítását. A visszamaradó készletek nagyságát a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester intézkedésének megfelelően a polgármester volt jogosult meghatározni (Hvt4. 173. § (2) bekezdés);

i) vagyontárgyak elszállításának elrendelését

- a. polgári védelmi indokból a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter,
- b. egyéb fontos okból az illetékes ágazati miniszter,
- c. a központi irányító szervekkel való összeköttetés megszakadása esetén a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester, döntésének megfelelően (Hvt4. 173. § (3) bekezdés a)-c) pontok);

j) a vagyontárgyak elszállítását elrendelő személy által befogadási területek és az elszállítási irányok (útvonalak) meghatározását (Hvt4. 173. § (4) bekezdés);

k) rendeletben az államháztartásra vonatkozó szabályoktól eltérő rendelkezések megállapítását, illetve rendelet alapján a költségvetési fejezetek között átesoportosítás végrehajtását, egyes kiadási előirányzatok felfüggesztését, a költségvetési törvényben nem szereplő kiadások teljesíthetőségét, és rendkívüli fizetési kötelezettség előírását (Hvt4. 186. §);

l) az élet- és vagyonmentés érdekében a mentésre alkalmas bármely jármű, műszaki és földmunkagép igénybevételének elrendelését. Halasztást nem tűrő esetben az igénybevett határozattal elrendelhetette a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester, a polgármester vagy az illetékes katonai szervezet parancsnoka. (Hvt4. 195. §).

³⁰⁷ Lásd a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításának engedélyezéséről szóló 98/2010. (X. 19.) OGY határozat 1. pontját, a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításának engedélyezéséről szóló 124/2010. (XII. 22.) OGY határozat 1. pontját, valamint a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításának engedélyezéséről szóló 13/2011. (III. 9.) OGY határozat 1. pont a) alpontját.

³⁰⁸ Lásd a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról szóló 251/2010. (X. 19.) Korm. rendelet 1. §-át.

³⁰⁹ Lásd a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról, továbbá a károsultak támogatásával összefüggő egyéb szabályokról szóló 304/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. §-át.

³¹⁰ Lásd a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról szóló 25/2011. (III. 10.) Korm. rendelet 1. §-át.

³¹¹ 252/2010. (X. 21.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdés a) pont, valamint 4. §. A Kármentesítő Bizottság elnökének és elnök-helyettesének a Kármentesítő Alap forrásait biztosító számla felett önálló utalványozási joga volt. Lásd 13. §.

A Kármentesítő Bizottság feladata volt, hogy döntsön az adományok felhasználásáról, a támogatás formájáról, és mértékéről.³¹² A Kármentesítő Bizottság döntéseit, a Kármentesítő Alap gazdálkodását, a támogatások felhasználását háromtagú felügyelő bizottság ellenőrizte, amelynek tagjait a Veszprém megyei védelmi bizottság választotta meg.³¹³ A Kármentesítő Alappal kapcsolatos döntések előkészítését, a Kármentesítő Alap által nyújtott támogatások forrásaira vonatkozó felhasználási terv készítését és a Kármentesítő Alappal kapcsolatos további adminisztratív tevékenységet a Veszprém megyei védelmi bizottság titkársága végezte.³¹⁴

XXI/ A kormányzati célú hálózatokról szóló 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet új alapokra helyezte a központosított, kormányzati célú, illetve az elkülönült hírközlési tevékenység végzésének szabályait, és megszüntette az MVB-nek a zártcélú távközlő hálózatokkal kapcsolatos feladat- és hatásköreit. Az új szabályozás ugyanakkor:

- a) rögzítette, hogy a védelmi igazgatás szervei igénybe vehetik a kormányzati célú hálózatot, és kormányzati célú hálózathoz csatlakozhatnak;³¹⁵
- b) a kormányzati célú hírközlési szolgáltató számára előírta, hogy kapcsolatot tartson a védelmi igazgatás szervezetével;³¹⁶
- c) rögzítette, hogy a K-600/KTIR Hírközlési és Informatikai Rendszer³¹⁷ a Honvédelmi Tanács és a Kormány speciális működési feltételeinek, valamint a Magyar Köztársaság védelmi igazgatási szervei által folytatott döntés-előkészítés és döntéshozatal informatikai támogatását biztosító, kormányzati célú hálózatnak minősülő hírközlési és informatikai rendszer, amelyet a kormányzati célú hírközlési szolgáltató működtet a miniszter szakmai irányításával és a honvédelmi igazgatás kormányzati, szakmai feladatait ellátó szerv által meghatározott fejlesztési és működési követelményrendszer alapján. A honvédelmi és a védelmi igazgatás rendszerét képező szervezetek – mint felhasználók – jogosultak voltak a K-600/KTIR szolgáltatások igénybevételére;³¹⁸

³¹² 252/2010. (X. 21.) Korm. rendelet 6. §. A Kármentesítő Alapból a katasztrófával érintett Kolontár, Deveser és Somlóvásárhely helyi önkormányzatai igényelhettek támogatást. Lásd 10. § (1) bekezdés.

³¹³ 252/2010. (X. 21.) Korm. rendelet 7. § (1)-(2) bekezdések.

³¹⁴ 252/2010. (X. 21.) Korm. rendelet 8. §.

³¹⁵ 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet 4. § a) pont.

³¹⁶ 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet 6. § (2) bekezdés c) pont. Érdekes módon a 18. § c) pont szó szerint megismételte ezt a rendelkezést.

³¹⁷ A Vhr.5. 1. d) pontja *infokommunikációs rendszer*ként szintén tartalmazta ezt a definíciót.

³¹⁸ 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet 27. §.

d) EDR³¹⁹ felhasználóként jelölte meg az MVB elnökét és titkárát.³²⁰

XXI/ A honvédelmi igazgatás feladatrendszere szempontjából fontos változást hozott a Hvt.4. értelmező rendelkezéseinek 2011. január 1-jétől hatályba lépett kiegészítése. A 204. § (1) bekezdés új n) pontja szerint honvédelmi érdek alatt kellett érteni az ország biztonságát, katonai védelmi képességét meghatározó módon befolyásoló körülmények összességét, ideértve különösen:

- a) az alkotmányos rend védelméhez, a szövetségi kötelezettségek teljesítéséhez;
- b) a függetlenség elleni támadó szándékú törekvések, a szuverenitást és területi integritást sértő vagy veszélyeztető törekvések elhárításához fűződő érdekeket.³²¹

A Vhr. 4. 2011. január 1-jén hatályba lépett módosítása az MVB-titkár kinevezésének szabályát érintette annyiban, hogy a szóba jöhető személyeket jelölő szervezetek körében a rendvédelmi szervek megjelölésén túl a Nemzeti Adó- és Vámhivatal külön megemlítésre került.³²²

XXII/ A védelmi bizottságok számára konkrét, 2011-ben végrehajtandó feladatokat határozott meg a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1105/2011. (IV. 22.) Korm. határozat, valamint az annak 1. mellékletét képező feladatterv. A Kormány által elrendelt – többnyire közreműködési – feladatok az alábbiak voltak:

- a) a NATO Válságreakálási Rendszerével összefüggő feladatok körében, részt kellett venni a Hvt.4. 50. § (1) bekezdés j) pontja, valamint 207. § (1) bekezdés a) pontja alapján elkészítendő, a NATO Válságreakálási Rendszerének nemzeti alkalmazásáról szóló kormány-előterjesztés kidolgozásában;³²³

³¹⁹ A 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet 11. § 1. pontjában található definíció szerint az EDR: a Schengeni Megállapodás Schengenenben, 1990. június 19-én aláírt Végrehajtási Egyezményének 132., illetve 44. cikkében meghatározott követelményeket kielégítő digitális, nyálábolt (trónkólt), kormányzati célú rádióhálózat, az egységes digitális rádiótávközlő rendszer. (A definíciót az egyes kormányzati célú hálózatokkal összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 169/2013. (V. 29.) Korm. rendelet 2013. június 30-i hatállyal törölte).

³²⁰ 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet 3. melléklet 11. pont.

³²¹ Érdekes, hogy a honvédelmi tárgyú jogszabályok már egészen korán tartalmaztak utalást a *honvédelmi érdekre* (lásd a honvédelemről szóló 1939 évi II. törvénycikk, majd az azt követő honvédelmi törvények szinte kivétel nélkül), e kifejezés definiálásával azonban a jogalkotás egészen 2011. elejéig adós maradt.

³²² Vhr.4. 54. § (1) bekezdés. Mindez annyiban figyelemre méltó, hogy a Vhr.4. 2. § b) pontja az *igénybevető* fogalom definiálásakor a rendvédelmi szerveket, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vám-szerveit és nyomozhatóságainak szerveit együttesen *rendvédelmi szervekként* határozta meg.

³²³ Feladatterv 1. pont.

- b) a civil–katonai együttműködéssel összefüggő feladatok keretében, az „átfogó megközelítés” koncepció alapján ki kellett dolgozni a civil és katonai képességek együttes, koordinált alkalmazásáról szóló koncepciót;³²⁴
- c) ki kellett dolgozni a honvédelmi igazgatás rendszerének átalakításáról, korszerűsítéséről szóló koncepciót;³²⁵
- d) a nemzetgazdaságra háruló honvédelmi feladatok során
 - a. véglegesíteni kellett a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és biztonságos működése átfogó koncepcióját, valamint
 - b. ki kellett dolgozni a gazdaságfelkészítés és mozgósítás feladatai végrehajtását szabályozó új kormányrendeletet;³²⁶
- e) végre kellett hajtani az MVB-k kötelező tervrendszerének, valamint pénzügyi támogatási rendszerének átfogó felülvizsgálatát;³²⁷
- f) fel kellett készülni a tartalékos rendszerrel összefüggő védelmi igazgatási feladatok végrehajtására, együttműködve a Magyar Honvédség katonai igazgatási szerveivel;³²⁸
- g) honvédelmi irányítási jogkörben felügyeleti ellenőrzést kellett lefolytatni Pest, Komárom-Esztergom, Veszprém Megyei Védelmi Bizottságoknál;³²⁹
- h) a Kormány számára szóló jelentés összeállításához tájékoztatót kellett küldeni a honvédelemért felelős miniszter részére a 2011. évi feladatterv végrehajtásáról, a jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról, továbbá javaslatokat kellett küldeni a védelmi felkészítés 2012. évi feladattervéhez a védelmi felkészítés költségvetési igényei megjelölésével.³³⁰

³²⁴ Feladatterv 2. pont.

³²⁵ Feladatterv 3. pont.

³²⁶ Feladatterv 9. pont.

³²⁷ Feladatterv 10. pont.

³²⁸ Feladatterv 14. pont.

³²⁹ Feladatterv 15. pont.

³³⁰ Feladatterv 16. pont.

A VÉDELMI BIZOTTSÁGOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖREI NAPJAINKBAN

I/ A 2012. január 1-jei dátum mérföldkő volt a védelmi bizottságokra vonatkozó szabályozás fejlődésében. Az ún. profiltisztítás jegyében – különálló sarkalatos törvényekben, valamint az azokat végrehajtó kormányrendeletekben – egyértelműbbé vált a védelmi igazgatás két fontos ágának, a honvédelmi igazgatásnak és a katasztrófavédelmi igazgatásnak a szétválasztása.

Ennek megfelelően, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló a 2011. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Hvt.5.), valamint annak végrehajtási rendelete (a továbbiakban: Vhr.5.)³³¹ a korábbi szabályozási alapokon ugyan, de lényegesen új szemléletben szabályozta a védelmi bizottságok szervezetét és működését. Fontos azonban kihangsúlyozni, hogy – az ágazati szabályozások letisztítása ellenére – a Hvt.5. és végrehajtási rendelete továbbra is megmaradt a védelmi bizottságokra vonatkozó bázisszabálynak, amely kiindulási alapot jelentett a más ágazatok által a védelmi bizottságokra vonatkozóan kidolgozott kodifikáció számára.³³²

Mindenekelőtt, a Hvt.5-ben pontosításra került, hogy a honvédelem területi és helyi igazgatása – a katonai igazgatás területi szervei mellett – a honvédelem területi és helyi igazgatási szerveinek a feladatkörébe tartozik.³³³ Az új szöveg szerint a honvédelem területi és helyi igazgatási szerveinek már nem volt feladata az, hogy a honvédelem hatékonyságának érdekében összefogják

³³¹ A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet.

³³² Továbbra is a Hvt.5. és a Vhr.5. szabályozta a védelmi bizottságok szervezetének (lásd elnök, tagok, kötelezően meghívottak, titkár kijelölése) működésének (lásd SZMSZ önálló megalkotására felhatalmazás) legfontosabb keretszabályait.

³³³ Hvt.5. 24. § (1) bekezdés. A szabály korábban csak a honvédelem helyi igazgatásáról tett említést.

a társadalom erőit, „csupán” biztosítaniuk kellett a területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi feladatok végrehajtását.³³⁴

A centrális alárendeltségre hivatkozás helyett rögzítésre került, hogy az MVB a Kormány irányítása alatt működő közigazgatási szerv. Ugyanakkor, az MVB feletti kormányzati irányítás tekintetében a Hvt.5. már csak a honvédelmi feladatok végrehajtásának honvédelemért felelős miniszter útján történő irányítását rögzítette.³³⁵ Az irányítási jogkörgyakorlás egyik konkrét megjelenési formáját jelentette egyébiránt az, hogy a Vhr.5. a honvédelmi miniszter hatáskörébe utalta az MVB honvédelmi igazgatással kapcsolatos ellenőrzési rendjének jóváhagyását.³³⁶

Fentiek ellenére a Hvt.5. egyértelművé tette, hogy a védelmi bizottságok nem csupán honvédelmi felkészítési, hanem katasztrófavédelmi feladatokat is ellátnak.³³⁷

Az új szabályozás szerint az MVB elnöke a kormány megbízott³³⁸ lett, aki a honvédelmi igazgatási feladatok vonatkozásában hatósági jogkört kapott.³³⁹ Ugyanakkor, a Hvt.5. már nem adott rendeletalkotási jogot az MVB-elnöknek, jóllehet az még a Hvt.4-ben is biztosított volt a megyei közgyűlés elnöke, illetve a főpolgármester számára a központi szinten bevezetett rendkívüli intézkedések végrehajtásával kapcsolatos területi követelmények és feladatok meghatározása céljából.³⁴⁰

A honvédelmi és a katasztrófavédelmi szakmai érdekek érvényesülését biztosította az a rendelkezés, amely szerint az MVB elnökhelyettese a honvédelmi feladatok tekintetében a honvédség állományába tartozó tényleges állományú katona, a katasztrófák elleni védekezés tekintetében pedig a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője lett.³⁴¹ A törvé-

³³⁴ Hvt.5. 24. § (2) bekezdés.

³³⁵ Hvt.5. 25. § (1) bekezdés. A katasztrófavédelmi irányítás kérdései a katasztrófavédelmi ágazati szabályozásba kerültek.

³³⁶ Vhr.5. 2. § (2) bekezdés j) pont.

³³⁷ Hvt.5. 25. § (1) bekezdés.

³³⁸ A kormány megbízott a fővárosi és megyei kormányhivatal – mint a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve – vezetője volt, akit a közigazgatás-szervezésért felelős miniszter javaslatára a miniszterelnök nevezett ki és mentett fel. A kormány megbízott felett – a kinevezés és a felmentés kivételével – a munkáltatói jogokat a közigazgatás-szervezésért felelős miniszter gyakorolta. Kormány megbízottá olyan büntetlen előéletű személy volt kinevezhető, aki az országgyűlési képviselők választásán választható volt. Fontos megemlíteni, hogy a kormány megbízott megbízatása – leszámítva a megbízatás megszűnésének egyéb, általános eseteit – alapvetően a miniszterelnök megbízatásához kötődött. Lásd a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXVI. törvény 10. § (1)-(4) bekezdéseit. Érdemes ugyanakkor visszautalni arra, hogy a kormány megbízott korábban, a Hvt.4. 2010-től hatályos szövege szerint már az MVB tagjának számított.

³³⁹ Hvt.5. 25. § (2), (4) bekezdések.

³⁴⁰ Hvt.4. 150. § (2) bekezdés.

³⁴¹ Hvt.5. 25. § (4) bekezdés.

nyí szabályozást a Vhr.5. annyiban pontosította, hogy a HM Védelmi Hivatal (a továbbiakban: HM VH) vezetőjét, vagy az általa kijelölt személyt nevezte meg az MVB honvédelmi elnökhelyetteseként, és egyértelművé tette, hogy ezen személy szavazati joggal vesz részt az MVB ülésein.³⁴²

A honvédelmi szakmai szempontok érvényesítését illetően fontos garanciális szabálynak tekinthető az az új rendelkezés, amely a honvédelmi elnökhelyettes egyetértéséhez kötötte a honvédelmi típusú különleges jogrendi időszakokban (lásd rendkívüli állapot, megelőző védelmi helyzet, szükségállapot, váratlan támadás) bevezetett intézkedések végrehajtásaként az eredetileg MVB-t megillető teljes jogkör MVB-elnök általi gyakorlását.³⁴³

A Hvt.5. alapján az MVB tagjai³⁴⁴ lettek:

- a) a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester;
- b) a megyei jogú város polgármestere;
- c) a katonai igazgatás területi szervének vezetője, képviselője;
- d) a megyei, fővárosi rendőrfőkapitány;
- e) az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője;
- f) a vízügyi igazgatási szerv képviselője;
- g) az MVB titkára.³⁴⁵

2012. július 6-tól az MVB tagja lett a fővárosi és megyei kormányhivatal főigazgatója is.³⁴⁶

A fent felsorolt tagokon kívül az MVB-ülések állandó meghívottja lett tanácskozási joggal az Országos Mentőszolgálat képviselője. Mindezekén túl, az MVB elnöke az ülésre tanácskozási joggal más személyeket is meghívhatott. Megmaradt az a korábbi rendelkezés, miszerint a HVB feladatkörét érintő döntésben részt vesz a HVB elnöke is.³⁴⁷

Ugyancsak megmaradt az MVB testületi jellege, továbbá a szervezet és működés tekintetében az önszabályozás lehetősége, azonban a Hvt.5. előírta, hogy a szervezeti és működési rend elfogadását megelőzően be kell szerezni a

³⁴² Vhr.5. 23. § (4) bekezdés.

³⁴³ Hvt.5. 25. § (3) bekezdés.

³⁴⁴ A Hvt.5. 2012. július 6-tól hatályos 25. § (4) bekezdése egyértelművé tette, hogy az elnök és a két szakmai elnökhelyettes is tagja az MVB-nek.

³⁴⁵ Hvt.5. 25. § (4) bekezdés.

³⁴⁶ Hvt.5. 25. § (4) bekezdés új c) pont. A kiegészítés indokát az adta, hogy az MVB-elnököt funkcionális (tehát nem szakmai) kérdésekben helyettesítő személyként legpraktikusabb megoldás a kormányhivatal főigazgatója volt, aki viszont e jogkörét nehezen tudta volna ellátni akkor, ha nem tagja az MVB-nek. A helyettesítés ily módon történő megoldására egyébiránt kellő alapot nyújtott a korábban már hivatkozott 2010. évi CXXVI. törvény 12. § (2) bekezdése, amely szerint a kormány megbízottat távolléte vagy akadályoztatása esetén a főigazgató helyettesíti.

³⁴⁷ Hvt.5. 25. § (5) bekezdés.

honvédelemért felelős miniszter, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter előzetes hozzájárulását is.³⁴⁸

Az MVB működési költségeinek fedezete immár nem a megyei, fővárosi önkormányzatnál, hanem a kormányhivatalnál jelent meg, a költségvetési támogatás jogcímei azonban a korábbi szabályozáshoz képest változatlanok maradtak.³⁴⁹

A honvédelmi igazgatási jogkörben gyakorolt MVB-feladat- és hatáskörökben annyi szövegpontosítás történt, hogy a Hvt.5. kifejezetten a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokat jelölte meg, a honvédelmi felkészítés követelményeinek és feladatainak meghatározásával kapcsolatban pedig az egyedi határozat formát írta elő.³⁵⁰ E tárgykörrel összefüggésben érdemes azt is megemlíteni, hogy a Vhr.5. az MVB tagjait is kötelezte a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokra történő felkészítésen való részvételre, és előírta, hogy a képzést a központi felkészítés keretében, négyévente legalább egyszer végre kell hajtani.³⁵¹ Ugyanakkor, a polgármester, a megyei/fővárosi főjegyző, a jegyző, a polgármester által kijelölt közbiztonsági referens felkészítését ebben a témában az MVB szervezésében, annak felkészítési programja szerint kellett végrehajtani. A képzési feladat végrehajtásában az MVB-nek, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv illetékes szervének, valamint a HM VH-nak együtt kellett működnie.³⁵²

Fentiekén túl, a Vhr.5. az MVB feladatául szabta, hogy intézkedjen a honvédelemben közreműködő szervek irányába a honvédelmi feladatok végrehajtásához szükséges intézkedési tervek elkészítésére, továbbá illetékességi területén határozza meg a honvédelemben közreműködő szervek által készítendő terveket és azok tartalmi követelményeit.³⁵³

Adatvédelmi szempontból fontos fejlemény, hogy megszűnt az MVB azon joga, hogy a honvédelmi igazgatási feladatainak tervezése és végrehajtása, illetve ilyen jellegű hatásköreinek gyakorlása érdekében a polgármestertől, a honvédelemben közreműködő szervtől, illetve az adattal rendelkező hatóságtól vagy az adatgyűjtésre feljogosított szervtől személyes, valamint egyéb adatot kérjen.

Az MVB-elnök feladat-végrehajtását közvetlenül támogató szervek megjelölésében a főpolgármesteri hivatalt, illetve a megyei önkormányzati hivatalt a kormányhivatal váltotta fel, és immár ez utóbbi szerv személyi állománya lett

³⁴⁸ Hvt.5. 25. § (6) bekezdés.

³⁴⁹ Hvt.5. 25. § (7) bekezdés.

³⁵⁰ Hvt.5. 26. § (1) bekezdés.

³⁵¹ Vhr.5. 20. §.

³⁵² Vhr.5. 20. § (5)-(6) bekezdések.

³⁵³ Vhr.5. 22. § (1) bekezdés a) pont, és (2) bekezdés.

– szükség esetén, munkaidő-korlátozás nélkül – rendkívüli munkavégzésre kötelezhető.³⁵⁴

A HVB illetékességi területének MVB általi kijelölésével kapcsolatban az új szabály szerint már nem kellett figyelembe venni a kistérségi igazgatás rendszerét.³⁵⁵

A HVB összetételét illetően fontos változás volt, hogy – hasonlóan az MVB-hez – megjelentek a szakmai elnökhelyettesek: a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy, a honvédelmi feladatok tekintetében a honvédség állományából szükség esetén vezényelt tényleges állományú katona.³⁵⁶

A HVB tagságával kapcsolatban is változott a szabályozás, tekintettel arra, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy szakmai elnökhelyettes lett, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv képviselője – legalábbis a HVB-tagságot illetően – kikerült a rendvédelmi szervek felsorolásából. Emellett, a Hvt. vonatkozó rendelkezésében már említettekén túl, HVB-taggá vált a kormányhivatal képviselője is.³⁵⁷

A Hvt.5. – jóllehet ez az MVB hatásköreiből egyértelműen kiderült – *expressis verbis* rögzítette, hogy a HVB az MVB irányítása alatt működik.

A HVB feladat- és hatáskörét illetően említést érdemlő változás, hogy a rendkívüli intézkedések végrehajtásában való közreműködés esetkörénél konkrétan megjelent a különleges jogrendre utalás.³⁵⁸ Emellett, a lakosság polgári védelmével és ellátásával kapcsolatos feladatok szervezésének és összehangolásának időszaka már nem korlátozódott csupán a béke, a megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idejére, hanem kibővült a szükségállapot és váratlan támadás eseteivel is.³⁵⁹

A korábbi szabályozástól eltérően rögzítésre került a HVB testületi szerv jellege, valamint a szervezeti és működési rend önálló szabályozhatósága, továbbá az, hogy ez utóbbi jog gyakorlásához az irányítást gyakorló MVB előzetes hozzájárulása szükséges.³⁶⁰

³⁵⁴ Hvt.5. 26. § (2) bekezdés.

³⁵⁵ Hvt.5. 27. § (2) bekezdés.

³⁵⁶ Hvt.5. 27. § (4) bekezdés. A honvédelmi tárca vezetésének döntése értelmében a HVB honvédelmi elnökhelyettesi feladatait önkéntes tartalékos katonának kell ellátnia. Az a körülmény, hogy az önkéntes tartalékos csak a behívását követően teljesít tényleges szolgálatot, és válik ezáltal – e szolgálatteljesítés idejére – a honvédség tényleges állományának tagjává (lásd Hvt.5. 40. § (1) bekezdés, 41. § (5) bekezdés), szükségessé tette a behívással kapcsolatos, jogszabályban rögzített határidők felülvizsgálatát, a tartalékos rendszer aktivizálásának rugalmasabbá tételét.

³⁵⁷ Hvt.5. 27. § (4) bekezdés c) pont.

³⁵⁸ Hvt.5. 28. § (2) bekezdés e) pont.

³⁵⁹ Hvt.5. 28. § (2) bekezdés f) pont.

³⁶⁰ Hvt.5. 28. § (4) bekezdés.

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Vhr.5. a védelmi igazgatás fogalomtárát új definícióval gazdagította, és – egy régóta fennálló, komoly hiátust megszüntetve³⁶¹ – bevezette a *honvédelmi igazgatás* fogalmát. A meghatározás szerint e körbe a védelmi igazgatás részét képező azon feladat- és szervezetrendszer tartozott, amelynek keretében az ország védelmére létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek, továbbá a honvédelemben közreműködő más szervek ellátják a Hvt.5. 1. § (3) bekezdésében meghatározott személyi kör³⁶² honvédelemre való felkészítésével, az országvédelemmel, és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos feladatokat.³⁶³

Rendszer- és felfogásbeli változást jelez a Vhr.5. 23. § (1) bekezdése, amely szerint az MVB elnökét már nem az MVB, hanem a kormányhivatal segítette javaslattevő, döntés-előkészítő jogkörrel, és ez a szervezet működött közre a döntések végrehajtásában is.³⁶⁴ Az új szabályozás ugyanakkor megszüntette az MVB (részben) önálló gazdálkodó tevékenységét, és a testület gazdasági ügyeinek intézését teljes egészében a kormányhivatal hatáskörébe utalta.³⁶⁵

Jóllehet a korábbi jogszabályok konkrét rendelkezéseiből ki lehetett következtetni, a Vhr.5. mégis kifejezetten rögzítette az MVB – erre irányuló megkeresés alapján történő – együttműködési kötelezettségét az illetékességi területén működő katonai igazgatási szervekkel.³⁶⁶

Az MVB feletti felügyelet gyakorlására vonatkozó szabályozásban is a profil-tisztítás figyelhető meg: a Vhr.5. 24. §-a már nem tért ki a katasztrófavédelmi irányítás jogkörében gyakorolt felügyelet kérdésére, hanem csupán a honvédelmi feladatok vonatkozásában rögzítette a miniszteri felügyeleti jogkör HM VH útján történő végrehajtását. További változás, hogy az MVB határozatok

³⁶¹ A Vhr.5. hatályba lépését megelőző időszakban – egységesen elfogadott értelmezés hiányában – a honvédelmi igazgatást sokszor azonosították a védelmi igazgatással, vagy éppen a honvédelmi igazgatás részét képező katonai igazgatással. Jóllehet a szakirodalomban talá-
lunk törekvéseket a honvédelmi igazgatás mibenlétének meghatározására, a jogi szabályozás adós maradt egy korrekt, a védelmi igazgatás más szakterületeitől való megkülönböztetésre alkalmas „honvédelmi igazgatás” definícióval. A fogalomalkotás szükségét támasztotta alá még az is, hogy a Hvt.5. külön fejezetet szentelt a „honvédelem területi és helyi igazgatása” kérdéseinek (lásd 17. fejezet), valamint a „honvédelmi igazgatás körében alkalmazható rendkívüli intézkedések”-nek (lásd 43. fejezet), nem utolsó sorban pedig maga a Vhr.5. is több helyen használja a „honvédelmi igazgatás” kifejezést.

³⁶² „A honvédelemre való felkészülésben és a honvédelmi feladatok végrehajtásában e törvényben meghatározott keretek között a törvény alapján létrehozott jogalanyok és minden Magyarországon tartózkodó ember a szolgáltatások, az állampolgárok pedig a személyes szolgálat teljesítésével vesznek részt.”

³⁶³ Vhr.5. 1. § b) pont.

³⁶⁴ Az új szabályozás háttérében nyilvánvalóan az elnök „kétsapkás” státusa (egyszemélyben MVB-elnök és kormányhivatal vezető is), továbbá a kormányhivatalnak az államigazgatási feladatok széles körére kiterjedő hatásköre, és nagy létszámú személyi állománya áll, amely eredményesen vehető igénybe a döntések előkészítésekor és végrehajtásakor.

³⁶⁵ Vhr.5. 23. § (2) bekezdés.

³⁶⁶ Vhr.5. 23. § (3) bekezdés.

felülvizsgálata körében a honvédelmi miniszter már nem csupán megsemmisíthette az MVB jogszabálysértő döntését, hanem szükség esetén új eljárásra is utasíthatta a bizottságot.³⁶⁷

A Vhr.5. a honvédelmi feladatok végrehajtásának ellenőrzése tekintetében is bevezetett néhány pontosítást. Egyrészt a HM VH főigazgatója által kijelölt bizottság lett jogosult az ellenőrzések lebonyolítására, másrészt az ellenőrzés tárgyköreit kiegészítette az MVB felkészültségének, a gyakorlatok és felkészítések végrehajtásának, az MVB gazdálkodása jogszerűségének és célszerűségének, valamint a támogató infokommunikációs rendszer alkalmazásának ellenőrzésével.³⁶⁸

Az MVB-elnök feladat- és hatásköreiben is új elemek jelentek meg. A Vhr.5. 26.§-a szerint az MVB elnöke:

- a) felelt a megyei, fővárosi szintű honvédelmi feladatok összehangolásáért;
- b) gondoskodott az MVB munkaszervezetének (titkárság) működési feltételeiről; továbbá
- c) gondoskodott az MVB infokommunikációs rendszere és egyéb, katasztrófavédelmi célú elektronikus hírközlési kommunikációs rendszere működőképességének folyamatos biztosításáról.

Lényeges változást hozott az MVB-titkár kinevezésével kapcsolatos új szabályozás. A Vhr.5. 27. § (1) bekezdése a kinevezés jogát az MVB-elnöktől a honvédelmi miniszterhez telepítette, akinek azonban a kinevezést megelőzően be kellett szereznie az érintett MVB-elnök, valamint a katasztrófa elleni védekezésért felelős miniszter előzetes egyetértését. A módosítás következtében az MVB-titkár csupán két szervezet, a HM VH, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományából kerülhetett ki, és legalább főtiszt állománycsoportba kellett tartoznia.³⁶⁹ Az MVB titkárát illetően fontos kiemelni a Vhr.5. azon átmeneti rendelkezését, amely lehetővé tette, hogy az MVB titkári funkciót 2013. december 31-ig kormánytisztviselő is elláthassa.³⁷⁰

Külön szabály foglalkozott az MVB munkaszervezetével. Az új rendelkezés az MVB Titkárságát a kormányhivatal törzshivatalában, az MVB elnökének közvetlen alárendeltségében helyezte el, önálló osztály jogállású szervezetként.³⁷¹ A Vhr.5. ugyanakkor azt is rögzítette, hogy a titkár által vezetett Tit-

³⁶⁷ A Vhr.5. 24. §-a – ellentétben a korábbi szabályozással a – már nem említette az MVB határozatok miniszter általi megváltoztatásának jogát.

³⁶⁸ Vhr.5. 25. § (2) bekezdés.

³⁶⁹ Vhr.5. 27. § (2) bekezdés. A korábbi szabályozás még lehetővé tette a tiszt, illetve a képesítési követelményeknek megfelelő, közszolgálati jogviszonyban álló személy kinevezését is.

³⁷⁰ Vhr.5. 85. § (1) bekezdés.

³⁷¹ Mint a kormányhivatal önálló osztály jogállású szervezeti egységének, a Titkárságnak ügyrenddel kellett rendelkeznie, amelyet az előkészítés után, de még a kormány megbízott jóváhagyását megelőzően, véleményezés céljából meg kellett küldeni a szakmai irányítók részére. Lásd a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezeti és működési szabályzatáról szóló 3/2013.

kárság a HM VH, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a kormányhivatal által foglalkoztatott személyekből áll.³⁷² A Titkárság új szervezeti struktúrába illesztésének gördülékeny végrehajtásához szintén szükség volt átmeneti szabályozásra. A Vhr.5. 85. § (2) bekezdése előírta, hogy az MVB működésével kapcsolatos feladatoknak, valamint az MVB munkaszervezetének a fővárosi és megyei kormányhivatal részére történő átadását 2012. június 30-ig kellett végrehajtani. Az átadás-átvétel során – a 2011. december 31-i állapot szerint – át kellett adni az MVB munkaszervezetének működését biztosító személyi státusokat, infrastruktúrát, technikai eszközöket, továbbá a védelmi felkészítés céljára biztosított költségvetési források felhasználásával beszerzett teljes anyagi és technikai készletet.

Az MVB-ülésekre kötelezően – immár állandó meghívottként – meghívandók köre is módosult. Mindenekelőtt, a Vhr.5. 29. § (1) bekezdése utalt arra, hogy a Hvt.5. 25. § (5) bekezdése már kötelezően előírta az Országos Mentőszolgálat képviselőjének meghívását. Rajta kívül az MVB elnökének az MVB-ülésekre állandó meghívottként tanácskozási joggal meg kellett hívnia:

a) a honvédelemért felelős miniszter által kijelölt minisztériumi szervezeti egység vezetőjét;³⁷³

(I. 18.) KIM utasítás mellékletének 2. § (9) bekezdés c) pontját, a 30. § (1) bekezdés a) pontját, valamint (5) bekezdését. E rendelkezések azonban nem jelölték ki pontosan, hogy az MVB Titkársága tekintetében kit kell szakmai irányítónak tekinteni, és az sem volt egyértelmű, hogy van-e módosítási kötelezettség az ügyrend-tervezettel kapcsolatos észrevételek esetén.

³⁷² Vhr.5. 28. §. A fentebb már hivatkozott 2010. évi CXXVI. törvény 15. §-a utalt arra, hogy a kormányhivatal törzshivatalánál szolgálatot teljesítő katonák, fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai, illetve a Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium állományába tartozó, de a törzshivatalnál munkát végző kormánytisztviselők esetében a munkáltatói jogok gyakorlásának szabályait külön jogszabály határozza meg. Katonák esetében ez a lex specialis – jelen fejezet megírásának időpontjában – a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény (Hjt.), amelynek 77. § (4) bekezdése előírta, hogy az állomány központi államigazgatási szervek, továbbá központi államigazgatási szervek területi és helyi szervei védelmi igazgatással foglalkozó szervezeti elemeinél szolgálatot teljesítő tagjának szolgálati viszonyára – az általános jogállási szabályokon túl – az alábbi szabályokat is alkalmazni kell:

a) az állomány tagja részére a szolgálatteljesítés helye szerinti szervezeti elem vezetője, illetve felettese utasítást adhat;

b) a fegyelmi, a méltatlansági és a kártérítési eljárás megindítására, az állomány tagjának jutalmazására és más elismerésére a szolgálatteljesítés helye szerinti szervezeti elem vezetője, illetve annak felettese javaslatot tehet;

c) az állomány tagjának munkarendjére és a pihenőidejére a szolgálati érdek sérelme nélkül a szolgálatteljesítés helyén foglalkoztatottakra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni;

d) előmenetelére a speciális beosztást betöltőkre vonatkozó rendfokozati előmeneteli szabályok az irányadók.

Lásd Hjt. 54. § (1) bekezdés a)-c) pont), valamint (2) bekezdés.

³⁷³ A Vhr.4. e tárgyjal kapcsolatos rendelkezése még a HM VH vezetőjét említette, az új szabályozásban bevezetett módosítás azonban indokolt volt arra tekintettel, hogy a HM VH főigazgatója – vagy az általa kijelölt személy – az MVB honvédelmi elnökhelyettese lett, így a továbbiakban e minőségében, tagként vett részt az MVB ülésén.

- b) a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó minisztériumi szervezeti egység vezetőjét, vagy a BM OKF szervezeti egységének vezetőjét;³⁷⁴
- c) a megyei, fővárosi védelmi bizottság illetékességi területén működő rendvédelmi szervek megyei vezetőit, kivéve ha tagjai a megyei, fővárosi védelmi bizottságnak;³⁷⁵
- d) a fővárosi és megyei kormányhivatal főigazgatóját;
- e) a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területileg illetékes vezetőjét;
- f) a Honvéd Vezérkar főnöke által a megyei, fővárosi védelmi bizottsággal együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnokát, és a katonai igazgatási szervezet vezetőjét³⁷⁶, vagy a fentiekben felsorolt vezetők által kijelölt képviselőt.³⁷⁷

A fent említett személyeken kívül meg kellett hívni mindazokat, akiknek meghívását az MVB elnöke indokoltnak tartotta.³⁷⁸ Az MVB illetékességi területén működő rendvédelmi szervek közül a honvédelmi feladatok koordinálásáért felelős rendvédelmi szerv kijelölésére a Vhr.5. a rendvédelmi szervet irányító minisztert jelölte ki.³⁷⁹

A Vhr.5. 30. §-ának bevezető része egyértelművé tette, hogy az ott megjelölt – alapvetően államigazgatási irányítási jogkörben hozott – MVB-döntéseket egyedi határozatban³⁸⁰ kellett kiadni. Az e tárgykörrel kapcsolatos korábbi

³⁷⁴ E rendelkezés megfogalmazása kezdetekben okozott némi tanácsalanságot a meghívandó személy(ek) körét illetően. A konszenzusos megoldás szerint mind a BM illetékes szervezeti egységének vezetője (BM kabinetfőnök), mind a BM OKF vezetője külön meghívást kapott.

³⁷⁵ A rendelkezés újdonsága abban volt, hogy az MVB illetékességi területén működő rendvédelmi szervek vezetői mindenképpen meghívást kaptak az MVB ülésre, vagy tagként, vagy tanácskozási jogú meghívottként.

³⁷⁶ A rendelkezésben a korábbiakhoz képest „a katonai igazgatási szervezet vezetője” jelentett új elemet, ami annyiban volt érdekes, hogy a katonai igazgatás területi szervének vezetője, képviselője egyébként is MVB-tag volt. Lásd Hvt.5. 25. § (4) bekezdés d) pont

³⁷⁷ Az új szabályozás szerint – a szervezeti változások nyilvánvaló következményeként – nem kellett már meghívni gazdaságfelkészítési tárgyú napirend esetén a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium képviselőjét, az MVB elnökének helyettesítésére kijelölt alelnököt, illetve főpolgármester-helyettest, illetve azon honvédelemben közreműködő szerv vezetőjét, amelynek feladat- és hatáskörét az MVB napirendjén szereplő, vagy napirenden kívül megvitatni kívánt kérdés érintette. Az utolsó kitételrel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy az érintettségi alapon történő meghívást a szabályozásban felváltotta az indokoltági alapú meghívás.

³⁷⁸ Vhr.5. 29. § (2) bekezdés.

³⁷⁹ A korábbi szabályozás szerint e döntés meghozatalára az országos parancsnok (vezető) volt jogosult.

³⁸⁰ A megfogalmazásnak abból a szempontból van jelentősége, hogy a kiadott határozat nem minősül normatívnak, amelynek kiadására egyébként a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) 23. §-a más szerveket jogosít fel. Ugyanakkor a Jat. 24. §-a is elismeri az erre jogosult szerveknek az egyedi határozat meghozatalára, vagy egyedi utasítás adására vonatkozó, más jogszabályban rögzített jogát.

szabályozásban szereplő felsoroláshoz képest – néhány megfogalmazásbeli, de lényegét nem érintő pontosítás kivételével – egyetlen változás, hogy megjelent a polgári veszélyhelyzeti tervezés területi szintű feladatai koordinálásának szabályozása is.³⁸¹ Az MVB ugyanesak egyedi határozattal semmisítette meg a HVB jogszabálysértő döntését, illetve utasította szükség esetén új eljárásra a HVB-t.³⁸²

A Vhr.5-ben a HVB-re vonatkozó, egyébként sem túl bőbeszédű szabályozást teljesen új, de továbbra sem túlzottan részletes rendelkezések váltották fel. Rögzítésre került, hogy a HVB titkárát a HVB elnöke jelöli ki, titkárnak ugyanakkor csak a HVB valamely tagja volt kijelölhető.³⁸³ A Vhr.5. a HVB kapcsán is kitért az ülésekre a tagokon kívül meghívandó személyekre, annak rögzítésével, hogy tanácskozási joggal meg kellett hívni a HVB SZMSZ-ében meghatározott személyeket, valamint azokat, akinek meghívását a HVB elnöke az adott napirend kapcsán szükségesnek tartotta.³⁸⁴ A HVB-re vonatkozó részt az illetékességük területén működő katonai igazgatási szervekkel – erre irányuló megkeresés alapján történő – együttműködési kötelezettség rögzítése zárta.³⁸⁵ Erre példát maga a Vhr.5. is adott: a gazdasági- anyagi szolgáltatásra vonatkozó kérelem (igény) beérkezését követő naptól számított 90 napon belül az MVB-nek határozatban kellett kijelölnie az igénynek megfelelő ingatlanokat, szolgáltatásokat.³⁸⁶ Az ingatlan, szolgáltatás igénybevételi célú kijelölésének megszüntetésére – a területileg illetékes katonai igazgatási szerv vezetőjének javaslatára – az MVB volt jogosult, amelyről határozatot hozott.³⁸⁷

A gazdasági anyagi szolgáltatások igénybevételével kapcsolatban a Vhr.5. további feladat- és hatáskört állapított meg az MVB-elnök számára is. Ide tartozott, hogy az MVB elnöke:

a) az igénybevétel tervezése érdekében – a területileg illetékes katonai igazgatási központ vezetője javaslatára – határozatában a szolgáltatásra kötelezett részére egyszeri adatszolgáltatási kötelezettséget írhatott elő. Hasonlóképpen, az igénybevételre kijelölt ingatlan, szolgáltatás tulajdonosát, birtokosát, az azzal rendelkezni jogosultat a kijelölés időtartamára rendszeres adatszolgáltatásra kötelezhette. Az elrendelő határozat egy-egy példányt megküldte a területileg illetékes katonai igazgatási központnak,

³⁸¹ Vhr.5. 31. § g) pont.

³⁸² Vhr.5. 32. § (1) bekezdés.

³⁸³ Vhr.5. 32. § (2) bekezdés.

³⁸⁴ Vhr.5. 32. § (3) bekezdés.

³⁸⁵ Vhr.5. 32. § (4) bekezdés. A rendelkezések már nem említették meg a HVB részben önálló gazdálkodó tevékenységét, és nem rögzítették, hogy a HVB a költségvetési támogatást kizárólag a honvédelmi körzet számára meghatározott honvédelmi feladatok végrehajtására fordíthatja.

³⁸⁶ Vhr.5. 48. § (8) bekezdés.

³⁸⁷ Vhr.5. 50. § (3) bekezdés.

valamint annak vezetője útján az ingatlan fekvése szerint, szolgáltatás esetén a szolgáltatásra kötelezett székhelye, telephelye, fióktelepe szerint illetékes polgármesternek, és a szolgáltatásra kötelezettnek;³⁸⁸

- b) a területileg illetékes katonai igazgatási központ vezetőjének javaslata alapján a bejelentések valódiságának ellenőrzése, illetve az ingatlan, szolgáltatás igénybevételre történő alkalmasságának megállapítása érdekében határozatban helyszíni ellenőrzést rendelhetett el. Az elrendelő határozat egy-egy példányát meg kellett küldenie a területileg illetékes katonai igazgatási központ, valamint annak vezetője útján az ingatlan fekvése szerint, szolgáltatás esetén a szolgáltatásra kötelezett székhelye, telephelye, fióktelepe szerint illetékes polgármesternek, az igénybevevőnek, valamint a szolgáltatásra kötelezettnek, ez utóbbi esetében a helyszíni ellenőrzés időpontja előtt legalább 30 nappal;³⁸⁹
- c) határozatban elrendelte a kijelölt ingatlan, szolgáltatás igénybevételét. Az igénybevételt elrendelő határozat egy-egy példányát megküldte az igénybevevő székhelye szerint illetékes katonai igazgatási szervnek, valamint a katonai igazgatási szerv vezetője útján az igénybevevőnek, az ingatlan fekvése, illetve a szolgáltatásra kötelezett székhelye, telephelye, fióktelepe szerint illetékes polgármesternek, valamint a szolgáltatásra kötelezettnek.³⁹⁰

A honvédelmi kötelezettségek teljesítésével összefüggő szabályoknak egy közös helyen történő szabályozása érdekében a Vhr.5. – legalábbis az MVB tekintetében – viszonylag kis változtatással beemelte a korábban külön kormányrendeletben³⁹¹ szabályozott meghagyás³⁹² esetkörét.

II/ A védelmi bizottságok feladatrendszerében fontos igazodási pontot jelentett a 2012. január 1-jén hatályba lépett, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítéséről, az azokkal kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról, a hadköteles nyilvántartás vezetése, a gazdasági és anyagi szolgáltatások biztosítása érdekében teljesítendő adatszolgáltatásokról és a honvédelmi ágazatban használt igazolványokkal kapcsolatos adatkezelésről szóló 2011.

³⁸⁸ Vhr.5. 46. § (1)-(2) bekezdések, 49 § (1)-(2) bekezdések.

³⁸⁹ Vhr.5. 47. § (1)-(2) bekezdések.

³⁹⁰ Vhr.5. 51. § (3)-(4) bekezdések.

³⁹¹ Lásd fentebb a meghagyással kapcsolatos eljárás és a meghagyásba bevont szervek besorolásának szabályairól szóló 68/2009 (IV. 2.) Korm. rendeletre vonatkozó részt.

³⁹² Annyi változás azonban kétség kívül szembetűnő, hogy a *meghagyás* fogalmát immár nem kormányrendelet, hanem a Hvt.5. rögzítette. Ennek 80. § k) pontja alapján olyan, a munkakörhöz kapcsolódóan és névre szólóan végrehajtott eljárásról van szó, amely során kormányrendelet vagy hatósági határozat alapján meghagyásba bevont szerv által kijelölt személyek a meghagyási névjegyzékbe kerülnek, és akiket ez alapján a katonai igazgatásnak a kijelölt személyek lakóhelye szerint illetékes területi szerve behívásra ideiglenesen nem tervezhető kategóriába sorol.

évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Hak.tv.1.)³⁹³ is. Az új jogszabály egyik vívmánya, hogy definiálta – és ezáltal a honvédelmi igazgatástól megkülönböztette – a katonai igazgatást³⁹⁴, emellett megújította – a korábban hadkiegészítő parancsnokságokként ismert – katonai igazgatási szervezetrendszert, amelynek köszönhetően az MVB és HVB ezirányú kapcsolatrendszere is lényegesen megváltozott.

III/ 2012. január 1-je a védelmi igazgatás másik fontos területe, a katasztrófavédelmi igazgatás szempontjából is fontos változásokat hozott a védelmi bizottságok életében. Jóllehet – amint arra fentebb már utalás történt – a bizottságok szervezetének és alapvető működésének szabályai tekintetében továbbra is a honvédelmi törvény (Hvt.5.) és végrehajtási rendeletének (Vhr.5.) szabályai maradtak irányadók, az ekkor hatályba lépő új katasztrófavédelmi szabályozás – az ún. profiltisztítás jegyében – a korábbinál markánsabban jelentette meg, és különítette el a honvédelmi vonatkozású feladatoktól a védelmi bizottságok katasztrófavédelmi feladat- és hatásköreit. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (Kat.2.) általános indokolása szerint „az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai is bizonyították, hogy nélkülözhetetlen a védelmi igazgatás területi és helyi szintjén az irányítási jogosítványok megújítása annak érdekében, hogy a szükséges megelőző intézkedések meghozatala a korábbiaknál szervezettebben kerüljön végrehajtásra”. Emellett, „a szükségállapot és a veszélyhelyzet fogalmának az Alaptörvényben történő megjelenítésével³⁹⁵ párhuzamosan szükség volt a katasztrófavédelmi törvény olyan mértékű módosítására, amellyel biztosított a bekövetkezett katasztrófa, vagy az azt közvetlenül megelőző katasztrófaveszély esetén a katasztrófavédelmi rendszer megfelelő aktivizálása, illetve a szükséges intézkedések bevezetése”.

³⁹³ A törvény kiadását a Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszerének újragondolása, ezzel összefüggésben a katonai igazgatás szervezetére és a hadköteles nyilvántartásra vonatkozó szabályozás átalakítása tette szükségessé.

³⁹⁴ A Hak.tv.1. 1. § e) pontja szerint katonai igazgatás: a közigazgatás része, a közigazgatási szervek (állami, önkormányzati, katonai) jogilag szabályozott olyan tevékenysége, amely a haza fegyveres védelme feltételeinek megteremtése és megvalósítása érdekében, törvény alapján létrehozott jogalanyok és a természetes személyek honvédelmi kötelezettségeinek és önként vállalt honvédelmi feladatainak tervezésére, valamint a kötelezettségek és a vállalt feladatok végrehajtására irányul.

³⁹⁵ Amint erre a fentiekben már kitértünk, az Alaptörvény hatályba lépése előtt létező Alkotmány is ismerte a *szükségállapot* és a *veszélyhelyzet* fogalmait, és rögzítette azok legfontosabb szabályait (lásd 19. § (3) bekezdés i) pont, 19/C. §, 35. § (1) bekezdés i) pont). Az Alaptörvény ugyanakkor – túl azon, hogy szerkezetileg egy helyre csoportosította a különleges jogrendi időszakok szabályait – újrafogalmazta e két definíciót, amely révén egyértelművé vált, hogy *szükségállapot* esetén belbiztonsági-rendvédelmi kérdésről van szó (48. Cikk (1) bekezdés b) pont), a *veszélyhelyzet* kategória pedig a katasztrófavédelmi helyzetek (akár ipari, akár természeti eredetűről legyen is szó) különleges jogrendi megfelelője (lásd 53. cikk (1) bekezdés).

A Kat.2.-vel kapcsolatban mindenekelőtt azt érdemes megemlíteni, hogy – a katasztrófavédelem területén homogén szabályozásra törekedve – hatályon kívül helyezte és megfelelő átfogalmazás után beolvasztotta az egyes részterületek törvényi szabályozását.³⁹⁶ Emellett, megalkotta a katasztrófaveszély fogalmát³⁹⁷, amelynek kihirdetése ugyan nem minősül az Alaptörvény szerint különleges jogrendnek, mégis lehetőséget ad a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve (BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság) vezetője számára, hogy – a neki alárendelt állomány tekintetében – a katasztrófavédelmi feladatok ellátása keretében – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által előzetesen jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint – azonnal intézkedjen az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kritikus infrastruktúrák védelme, a lakosság alapvető ellátásának biztosítása, valamint a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében.³⁹⁸

A védelmi bizottságok vonatkozásában – a Hvt.5-höz hasonlóan – a Kat.2. is megerősítette a központi kormányzati irányítást, amelynek értelmében a katasztrófavédelem megszervezése és irányítása körében a Kormány közvetlenül vagy a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter útján irányította az MVB katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtását.³⁹⁹ A miniszteri irányítási jogkör tartalmát fejtették ki részletesebben a Kat.2. végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kat.Vhr.2.) 5. § a)-c) pontjai, amelyek szinte szó szerint átvették a Kat.Vhr.1. azonos tárgyú rendelkezéseit⁴⁰⁰, azzal az eltéréssel, hogy az új szabályozás a miniszter részére előírta, hogy irányítási jogának gyakorlásakor ki kell kérnie a kormányzati

³⁹⁶ Így például – a Kat.1. mellett – hatálytalanná vált a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény, a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény, vagy az önkéntes tűzoltó egyesületekről szóló 2008. évi XXXIII. törvény is.

³⁹⁷ A Kat.2. 3. § 9. pontja szerint a katasztrófaveszély olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot.

³⁹⁸ Kat.2. 43. § (1) bekezdés.

³⁹⁹ Kat.2. 5. § j) pont. Figyelemre méltó, hogy – egy utaló szabály kivételével – kikerültek a törvényi szabályozásból a katasztrófavédelmi kormányzati koordinációs szerve (korábbi Kormányzati Koordinációs Bizottság – KKB) vonatkozó részletes rendelkezések. A Kat. 2. 7. §-a csupán azt rögzítette, hogy a Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése és a védekezéssel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolása és irányítása érdekében kormányzati koordinációs szervet működtet. 2012. április 15-től még ez a rövid utaló rendelkezés is megváltozott: a kormányzati koordinációs szerv irányító jogköre megszűnt, és a döntés-előkészítésre valamint az ágazati koordinációra korlátozódott. Ez utóbbi feladatkör azonban kibővült, hiszen már nem csupán a védekezésre vonatkozott, hanem kiterjedt a felkészülésre, a megelőzésre, valamint a helyreállításra.

⁴⁰⁰ Kat.Vhr.2. 12. § (1) bekezdés a)-c) pontok.

koordinációs szerv véleményét. Emellett, a Kat.Vhr.2. megszüntette a miniszter közvetlen ellenőrzési jogát a felkészülési és védekezési tevékenység fellett.

Az irányítási jogkör speciális megjelenési formájaként volt értékelhető az a rendelkezés, miszerint ha veszélyhelyzet kihirdetésére került sor⁴⁰¹, és az több megyét érintett, vagy ha a katasztrófa elhárítása érdekében ez szükséges volt, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter – legfeljebb a veszélyhelyzet fennállásáig – miniszteri biztost nevezhetett ki, aki az MVB elnökét utasíthatta.⁴⁰²

E függelmi viszonyokon belül ugyanakkor továbbra is az MVB és a HVB feladata maradt, hogy illetékességi területükön összehangolják a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő szervek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátását és az arra való felkészülést.⁴⁰³ Területi (megyei) szinten a felkészüléssel kapcsolatos irányítási és összehangolási feladatok elsőszámú letéteményese továbbra az MVB maradt, és nem változtak az ezzel kapcsolatos hatáskörei sem.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ A Kat.2. 44. §-a az Alaptörvény 53. cikkében definiált *veszélyhelyzet* szituáció könnyebb beazonosítása érdekében példákat is megemlített. Ezek közé tartoztak az alábbiak:

a) elemi csapások, természeti eredetű veszélyek, különösen:

a. árvízvédekezés során, ha az előrejelzések szerint az áradó víz az addig észlelt legmagasabb vízállást megközelíti és további jelentős áradás várható, vagy elháríthatatlan jégtorlasz keletkezett, vagy töltésszakadás veszélye fenyeget,

b. belvízvédekezés során, ha a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet és a veszélyeztetés olyan mértékű, hogy a kár megelőzése, az újabb elöntések elhárítása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit,

c. több napon keresztül tartó kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesés vagy hófúvás, d. más szélsőséges időjárás következtében az emberek életét, anyagi javait a lakosság alapvető ellátását veszélyeztető helyzet következik be,

e. földtani veszélyforrások;

b) ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek, különösen:

a. a veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység során a szabadba kerülő anyag az emberi életet, egészséget, továbbá a környezetet tömeges méretekben és súlyosan veszélyezteti,

b. nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés, amely a biztonságot kedvezőtlenül befolyásolja és a lakosság nem tervezett sugárterhelését idézi elő;

c) egyéb eredetű veszélyek, különösen:

a. tömeges megbetegedést okozó humánjárvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány,

b. ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni és felszín alatti vizek haváriászerű szennyezése,

c. bármely okból létrejövő olyan mértékű légszennyezettség, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási küszöbértéket meghaladja;

d. a kritikus infrastruktúrák olyan mértékű működési zavara, melynek következtében a lakosság alapvető ellátása több napon keresztül, vagy több megyét érintően akadályozott.

⁴⁰² Kat.2. 46. § (1)-(2) bekezdések.

⁴⁰³ Kat.2. 10. §.

⁴⁰⁴ Lásd Kat.2. 11. § (1)-(2) bekezdések. Az MVB irányítási és összehangolási jogkörében annyi változás azonban bekövetkezett, hogy ez a jogkör immár kiterjedt a főpolgármesterre és a megyei közgyűlés elnökére is.

Az MVB – mint testület – feladat- és hatáskörei mellett a Kat.2. is megtartotta az MVB elnökének kiemelt szerepét, de az új szabályozás már látványosan elkülönítette az elnök felkészüléssel és védekezéssel kapcsolatos feladatait. A felkészülés és a megelőzés időszakában ugyanis az MVB elnöke – a bizottság döntésének megfelelően –

- a) biztosította a katasztrófavédelemben érintett és hatáskörébe tartozó megyei és helyi szervezetek felkészítését, alkalmazhatóságát, részükre a felkészülés érdekében feladatot határoz meg;
- b) biztosította a társadalmi és a karitatív szervezetek részvételét a felkészülés feladataiban;
- c) irányította az MVB által szervezett, a katasztrófák elleni védekezésben érintett szervek, szervezetek gyakorlatait, ellenőrzi a felkészülés hatékonyságát;
- d) felelős volt a riasztás, tájékoztatás előkészítéséért és végrehajtásáért, gondoskodott a lakosság és a gazdálkodó szervezetek riasztásához, tájékoztatásához szükséges eszközök működtetéséről;
- e) az MVB ülésének napirendjére tűzte a védekezésben részt vevő szervek felkészültségéről szóló beszámolót;
- f) az éves feladattervben meghatározta a polgármesterek felkészítésével kapcsolatos feladatokat;
- g) kezdeményezhette kölcsönös segítségnyújtási tervek kidolgozását más megyékkel és a fővárossal kötött megállapodások alapján;
- h) egyetértési jogot gyakorolt a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára vonatkozó – a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv által tett – javaslatokkal kapcsolatosan;
- i) a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére felterjesztette az illetékességi területén lévő települések polgármestereinek a települések katasztrófavédelmi besorolására vonatkozó javaslatait;⁴⁰⁵
- j) szervezte a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal a társadalmi szervezetek, valamint a polgári védelmi szervezetek együttműködését;
- k) felelős volt a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek megalakításáért, valamint a megyei (fővárosi) veszélyelhárítási terv⁴⁰⁶ elkészítéséért;

⁴⁰⁵ A Kat.Vhr.2. az átmeneti rendelkezései között előírta, hogy a települések besorolási javaslatát a polgármestereknek 2012. június 30-ig kellett elkészíteni. A besorolási javaslatot az MVB elnökének – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének közreműködésével – felül kellett vizsgálnia és a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester egyetértésével, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője útján a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére 2012. szeptember 30-ig jóváhagyásra fel kellett terjesztenie. Lásd Kat.Vhr.2. 103. § (1) bekezdés.

⁴⁰⁶ Az illetékességi területén jelentkező veszélyelhárítási feladatok összehangolását szolgáló területi (fővárosi) veszélyelhárítási terv elkészítése az MVB feladata volt, és a tervet szükség

- l) felelős volt a vezetési rendszer fenntartásáért, működőképességének biztosításáért.⁴⁰⁷

Az MVB-elnök szerepe még hangsúlyosabbá – a végrehajtás irányítójává⁴⁰⁸ – vált a védekezés időszakában. Ilyenkor, az MVB közreműködésével⁴⁰⁹:

- a) szervezte a Kormány által meghatározott területi védekezési feladatok végrehajtását;
- b) irányította a védekezést, és kezdeményezte a Kormány hatáskörébe tartozó intézkedések megtételét;
- c) magához vonhatta a védekezés irányítását, ha a saját vagy az érintett polgármester helyzetértékelése szerint a katasztrófa elleni védekezés a HVB lehetőségét meghaladta, erről haladéktalanul értesítenie kellett a kormányzati koordinációs szervet;
- d) halasztást nem tűrő esetben, a helyben szokásos módon, átmeneti jelleggel elrendelte az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges mértékben a veszélyeztetett területekről az állampolgárok kimenekítését, és erről a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján haladéktalanul értesítette a Kormányt;
- e) folyamatosan értékelte a kialakult helyzetet, a védekezés helyzetét, minderről jelentést tett a miniszteri biztosnak és tájékoztatta a kormányzati koordinációs szervet;
- f) elrendelte a katasztrófa elleni védekezésért felelős miniszter intézkedése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – a polgári védelmi szervezetek alkalmazását, erről egyidejűleg tájékoztatta a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét;⁴¹⁰

szerint, minden év június 30-ig felül kellett vizsgálnia. Mind a kidolgozáshoz, mind a felülvizsgálathoz az MVB-nek közreműködőként be kellett vonnia a megyei közgyűlés elnökét (a fővárosban a főpolgármestert) és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervét. A tervet az MVB elnöke – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének egyetértése mellett – csak azt követően hagyhatta jóvá, hogy azt az MVB bizottsági ülésen megtárgyalta. A tervben foglaltak végrehajtásának biztosítására az MVB legalább 3 évente köteles volt gyakorlatot tartani. Lásd Kat.Vhr.2. 30. § (2)-(7) bekezdések. A Kat.Vhr.2. átmeneti rendelkezései szerint a területi veszélyelhárítási terveket a települések katasztrófavédelmi besorolását követő 240 napon belül kellett az MVB-nek elkészítenie. Kat.Vhr.2. 103. § (2) bekezdés c) pont.

⁴⁰⁷ Kat.2. 12. § (1) bekezdés.

⁴⁰⁸ Némi zavart okozott az egységes irányítási rendszerben, hogy a Kat.2. 13. §-a az MVB elnöki irányítástól elkülönült kategóriaként kezelte a *védekezés közvetlen irányítását*: amennyiben ugyanis a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg több szerv együttműködése volt szükséges, a *védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt* – illetékességi területén – az MVB elnöke, vagy a HVB elnöke jelölte ki.

⁴⁰⁹ Látható tehát, hogy felkészülés idején az MVB-elnök tevékenységét alapvetően az MVB határozta meg, védekezési időszakban viszont az MVB „csupán” közreműködött az elnöki döntések meghozatalában.

⁴¹⁰ E hatáskört a Kat.2. 59. § (1) bekezdése azzal egészítette ki, hogy – mások mellett – az MVB elnöke is jogosult volt elrendelni az ideiglenes polgári védelmi szolgálat azonnali teljesítést.

- g) összehangolta a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését.⁴¹¹

Az utóbbi rendelkezéssel kapcsolatban érdekes, hogy míg a Kat.2. 12. § (2) bekezdés g) pontja csupán összehangolási feladatot határozott meg, addig a Kat.Vhr.2. már a kitelepítés és a befogadás elrendelésére adott jogosultságot az MVB-elnök számára, veszélyhelyzetben a Kormány felhatalmazása alapján, halasztást nem tűrő esetben saját jogon, de mindig csak az illetékességi területén belül.⁴¹² A kitelepítéssel összefüggésben az MVB elnökének további feladata lett, hogy:

- a) értékelje a kialakult helyzetet és határozza meg a kitelepítéssel kapcsolatos feladatokat;
- b) tájékoztassa a veszélyeztetett területen fekvő települések polgármestereit és utasítsa a kitelepítés előkészítésére;
- c) utasítsa a HVB-t a szükséges kitelepítési feladatok koordinálására;
- d) határozza meg a különböző ágazatok területi szintű szerveinek a kitelepítéssel kapcsolatos feladatait és koordinálja azok végrehajtását;
- e) amennyiben a kitelepítés megye vagy a főváros határán kívülre történik, vegye fel a kapcsolatot az illetékes MVB elnökével;
- f) veszélyhelyzetben rendelje el a vasúti, közúti, vízi, légi szállítások biztosítása érdekében a javítókapacitások, valamint az állomások, kikötők, repülőterek, raktárak igénybevételét vagy használatának korlátozását;
- g) hangolja össze a polgári védelmi szervezetek és a kitelepítésben részt vevő szervek, társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét;
- h) dolgozza fel, értékelje, összegezza és a Kormány számára a kormányzati koordinációs szerv útján terjessze fel a beérkező jelentéseket.⁴¹³

A befogadással kapcsolatban a Kat.Vhr.2. az MVB-elnökéhez telepítette az alábbi feladatokat:

- a) értékeli a kialakult helyzetet, valamint meghatározza a befogadással kapcsolatos feladatokat;
- b) tájékoztatja a veszélyeztetett területen kívül fekvő települések polgármestereit és utasítja a befogadás előkészítésére;
- c) utasítja a HVB-t a szükséges befogadási feladatok koordinálására;

⁴¹¹ Kat.2. 12. § (2) bekezdés. Mindezekon túl, az MVB elnöke (a törvény szövege szerint az MVB elnökének jogköreit gyakorló személy) veszélyhelyzetben, kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, a központi irányító szervekkel való összeköttetés megszakadása esetén elrendelhetette a vagyontárgyak elszállítását. Ez esetben meg kellett határoznia a befogadási területeket és az elszállítási irányokat (útvonalakat) is. Lásd Kat.2. 50. § (2) bekezdés b) pont, és (3) bekezdés.

⁴¹² Lásd Kat.Vhr.2. 46. § (1) bekezdés a) pont ac) alpont, és b) pont bb) alpont. Visszatelepítés elrendelésére szintén az MVB elnöke kapott jogot. Lásd Kat.Vhr.2. 46. § (2) bekezdés

⁴¹³ Kat.Vhr.2. 49§ (1) bekezdés.

- d) meghatározza a különböző ágazatok területi szintű szerveinek a befogadással kapcsolatos feladatait, valamint koordinálja azok végrehajtását;
- e) összehangolja a polgári védelmi szervezetek és a befogadásban részt vevő más szervek tevékenységét;
- f) kezdeményezi a kitelepítéssel érintett MVB-elnökénél az együttműködést és tájékoztatja a befogadás előkészítéséről, ha a megye, főváros határán kívül élő lakosságot kell befogadni;
- g) szükség esetén elrendeli a területi jellegű gazdasági és anyagi szolgáltatások igénybevételét;
- h) területi szinten összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét;
- i) feldolgozza, értékeli, összegzi a beérkezett jelentéseket, majd továbbítja a Kormány részére.⁴¹⁴

A törvényi szabályozás mellett a Kat.Vhr.2. – a Kat.Vhr.1. által lefektetett szabályozástól némiképp eltérő módon – további védekezési feladatokat állapított meg az MVB-elnök számára. Változás volt például az, hogy:

- a) a hatáskörét meghaladó esetekben a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője útján kellett kérnie a KKB döntését;
- b) a Magyar Honvédség védekezésbe történő bevonását nem csupán a kormányzati koordinációs szerv útján, hanem – amennyiben az intézkedés kéسدelme elháríthatatlan kárral vagy veszéllyel járt volna – közvetlenül a Magyar Honvédség Központi Ügyelet útján is kezdeményezhette, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének egyidejű tájékoztatása mellett;⁴¹⁵
- c) a katasztrófavédelmi operatív feladatok ellátásához a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve közreműködésével a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési pontot kellett fenntartania;⁴¹⁶
- d) megyei, fővárosi szintű veszélyeztetettség esetén felelős volt a katasztrófariasztásnak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve útján történő elrendeléséért, amelyről utólag tájékoztatnia kellett a katasztrófák elleni védekezésért felelős minisztert;⁴¹⁷
- e) másokkal együtt felelős volt a lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatásáért.⁴¹⁸

⁴¹⁴ Kat.Vhr.2. 53. § (1) bekezdés.

⁴¹⁵ Kat.Vhr.2. 9§ (1) bekezdés d) pont.

⁴¹⁶ Kat.Vhr.2. 9§ (1) bekezdés j) pont. Ezt a rendelkezést a 38. § (2) bekezdés d) pontja szinte szó szerint megismételte.

⁴¹⁷ Kat.Vhr.2. 36.§ b) pont.

⁴¹⁸ Kat.Vhr.2. 37. § (2) bekezdés d) pont.

A helyreállítással összefüggésben lényegesen megváltozott (csökkent) az MVB-elnök feladat- és hatásköre. Az új szabályozásból ugyanis eltűnt az MVB-elnök jogosultsága a helyreállítási munkák irányítására és ellenőrzésére, valamint a helyreállításhoz szükséges anyagok, eszközök beszerzésének koordinálására.⁴¹⁹ Ezzel szemben a katasztrófa károsító hatása által érintett területen a mentés és a következmények elhárítása érdekében az MVB elnökének a katasztrófavédelmi elnökhelyettes javaslatára az adott katasztrófatípus első helyi felelősségi körébe tartozó szerv állományából helyszíni műveletirányítót kellett kijelölnie. Amennyiben az intézkedés késedelme elháríthatatlan kárral vagy veszéllyel fenyegetett, az MVB katasztrófavédelmi elnökhelyettese az MVB elnökének utólagos jóváhagyásával maga is kijelölhette a helyszíni műveletirányítót. A helyszíni műveletirányító a tevékenységét az MVB/HVB katasztrófavédelmi elnökhelyettese, illetve a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítására kijelölt személy utasításainak megfelelően volt köteles végézn.⁴²⁰

Ugyancsak nem szerepelt már a Kat.Vhr.2. vonatkozó rendelkezései között az MVB elnökének a védekezési feladatok kapcsán kiadott intézkedések végrehajtásának ellenőrzésére, más területek védelmi bizottságaival való együttműködésre, valamint a megye, illetőleg a megye meghatározott részének katasztrófa sújtotta területté nyilvánításának kezdeményezésére vonatkozó jogosultsága.⁴²¹

A kárfelméréssel összefüggésben az MVB elnökének annyi feladata maradt csupán, hogy a kárfelmérési tevékenység megkezdését megelőzően, az ezt végző munkacsoport tagjai részére a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének közreműködésével felkészítést szervezzen a kárfelmérés irányelveiről, módszeréről, a legfontosabb építőipari normákról, a helyi sajátosságokról. A bizottság tagjainak megbízólevelét az MVB elnöke írta alá.⁴²² Amennyiben a kárfelméréssel kapcsolatban az érintett jogorvoslattal élt, a jogorvoslati kérelmet az MVB elnökének 5 napon belül el kellett bírálnia.⁴²³

A védekezés körében, a végrehajtásban közreműködő személyek többletfeladat-végzéséhez kapcsolódó juttatások, valamint a végrehajtásban közreműködő erők és eszközök ellátásának, elhelyezésének és üzemeltetésének költségei utólagos elszámolása érdekében írta elő a Kat.Vhr.2. 18. § (1) bekezdése, hogy az MVB elnöke intézkedjen az ott meghatározott adatok védekezési naplóban történő folyamatos és naprakész rögzítésére. Hasonló adminisztratív feladatot jelentett az a rendelkezés, miszerint a területileg illetékes védelmi bizottság elnöke köteles volt intézkedni a védekezés során felmerült anyagköltségeket

⁴¹⁹ Lásd Kat.Vhr.1. 13. § (4) bekezdés b)-c), és g) pontok.

⁴²⁰ Kat.Vhr.2. 84. § (1)-(3) bekezdések.

⁴²¹ Lásd Kat.Vhr.1. 13. § (3) bekezdés f)-h) pontok.

⁴²² Kat.Vhr.2. 89. § (3) bekezdés.

⁴²³ Kat.Vhr.2. 90. § (2) bekezdés.

igazolóló számlák, bizonylatok elkülönített nyilvántartására.⁴²⁴ Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy eltűnt az új szabályozásból az a rendelkezés, miszerint a védekezés során felmerülő költségek jogszerű felhasználásáért az MVB elnöke lenne felelős.⁴²⁵

Új feladatot jelentett az MVB-elnök számára az is, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének közreműködésével felül kellett vizsgálnia a települések polgármesterei által az adott település vonatkozásában lefolytatott kockázatbebecslési eljárás eredményeként kialakított katasztrófavédelmi osztályba sorolási javaslatot, és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján jóváhagyásra fel kellett terjesztenie a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszterhez.⁴²⁶

A Kat.1-hez képest a Kat.2.-ben új szabályként jelentek meg a gazdasági-anyagi szolgáltatásra vonatkozó rendelkezések, amelyek keretében az MVB elnöke is jogosult volt a szolgáltatás igénybevételének elrendelésére, figyelembe véve a közigazgatási, a közszolgáltatási, valamint a közellátási szempontokat, továbbá a szolgáltatásra kötelezett méltányos érdekeit is.⁴²⁷ Ugyanesek új rendelkezés volt a Kat.2.-ben, hogy lehetővé tette a polgári védelmi feladatok ellátását szolgáltatás igénybevételével, feltéve, hogy a katasztrófavédelem érdeke más módon nem vagy nem megfelelő időben, illetve csak aránytalanul nagy ráfordítással lenne kielégíthető, ide értve különösen veszélyhelyzetben a védekezéshez szükséges feltételek megteremtését.⁴²⁸ E feladatok teljesítése érdekében, már a felkészülés időszakában elrendelhető volt a szolgáltatásra kötelezett részére:

- a) az igénybevételre kijelölt ingatlanok, továbbá ingó dolgok és ezek adataiban történt változások bejelentése, valamint igénybevételre alkalmas állapotban tartása;
- b) a lakosság alapellátásához szükséges tartalékok és készletek képzése;
- c) a szolgáltatás teljesítéséhez szükséges előkészületi tevékenység, ideértve a tervezési feladatokat is;
- d) a bejelentések valóságának, a szolgáltatások teljesíthetőségének helyszíni ellenőrzése, az ellenőrzés során feltárt hiányosságok megszüntetése;
- e) a gyakorlatokhoz szükséges ingatlanok és ingó dolgok ideiglenes igénybevétele.

⁴²⁴ Kat.Vhr.2. 18. § (2) bekezdés.

⁴²⁵ Kat.Vhr.1. 16. § (5) bekezdés.

⁴²⁶ Kat.Vhr.2. 21. § (1)-(3) bekezdések.

⁴²⁷ Kat.2. 67. § (2) bekezdés a) pont, valamint (4) bekezdés.

⁴²⁸ Érdemes megemlíteni, hogy a Kat.1. nem, de a – Kat.2. által hatályon kívül helyezett – P.v. tv. ismerte a polgári védelmi feladatok megvalósítása érdekében nyújtandó *vagyoni szolgáltatási* kötelezettséget, jóllehet annak részletes szabályait nem dolgozta ki.

A különböző célú igénybevételek egyidejű elrendelésének kizárását biztosította az a – honvédelmi szempontból mindenképpen kiemelendő – szabály, miszerint a szolgáltatás igénybevételének elrendelése szempontjából a honvédelmi jellegű különleges jogrendi időszakok (rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, illetve váratlan támadás) során végrehajtandó honvédelmi feladatok ellátása érdekében történő igénybevétel megelőzi a katasztrófavédelmi feladatok ellátására történő igénybevételt.⁴²⁹

Szintén a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítéséhez kapcsolódik az MVB elnökét illető, a kötelezett technikai eszközeire vonatkozó azonosító és műszaki adatokra, illetve a szolgáltatásra kötelezett megnevezésére, székhelyének, telephelyének címére vonatkozó adatkezelési joga.⁴³⁰ Az adatkezelés témaköréhez tartozik, hogy az MVB elnöke a polgári védelmi feladatok tervezése és végrehajtása céljából a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő szervtől, államigazgatási szervtől személyes adatnak nem minősülő adatokat kérhetett.⁴³¹

Az MVB-elnök döntéseinek adott nyomatékot az a rendelkezés, miszerint a katasztrófavédelmi feladatok irányítása és végrehajtása során államigazgatási jogkörben járt el.⁴³²

Ellentétben a Kat.1-el, a Kat.2. – ha szűkszavúan is, de – már említést tett a HVB-ről⁴³³, és meghatározott néhány feladat- és hatáskört a HVB-elnök számára is. A 14. § (1) bekezdése szerint a HVB elnöke:

- a) működési területén irányította a védekezésben részt vevő szervek, szervezetek tevékenységét;
- b) utasíthatta a védekezés irányítása során a védekezésben részt vevő szervezetek vezetőit a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére;
- c) intézkedett a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök átcsoportosítására és bevonására.⁴³⁴

Fentieket egészítette ki a Kat.Vhr.2., amikor felhatalmazta a HVB-elnököt arra, hogy:

- a) meghatározza a védekezés helyi feladatait, ellenőrizze azok végrehajtását, illetve elrendelje a települési polgári védelmi erők bevonását;

⁴²⁹ Kat.2. 68. § (4) bekezdés.

⁴³⁰ Kat.2. 71. § (2) bekezdés. A Kat.2. egyidejűleg meghatározta az e körben kezelhető adatokat (71. § (7) bekezdés), valamint azok megszerzési forrását is (71. § (3)-(6) bekezdések).

⁴³¹ Kat.2. 71. § (8) bekezdés. Megjegyzendő, hogy ezt a jogosultságot nem csupán a Kat.1. ismer-
te (lásd 21. § (1) bekezdés), hanem a P.v.t.v. 11. §-a is tartalmazta.

⁴³² Kat.2. 19. § (1) bekezdés. A Kat.1. 22. § (1) bekezdése az államigazgatási jogkört még csak a polgári védelmi feladatok irányítása és végrehajtása céljából tartotta fenn.

⁴³³ Lásd a 10. §-al kapcsolatban említett általános összehangolási jogosítványt, vagy a 13. § szerinti kijelölési jogot.

⁴³⁴ A HVB illetékességi területét figyelembe véve logikusnak tűnik az a rendelkezés, amely szerint a HVB elnökének a védekezéssel kapcsolatos irányítási és utasítási jogköre nem terjedt ki a főpolgármesterre és a megyei közgyűlés elnökére. Lásd Kat.2. 14. § (2) bekezdés.

- b) kijelölje a védekezés koordinálásáért felelős személyt;
- c) koordinálja a védekezésben részt vevő polgármesterek tevékenységét;
- d) gondoskodik a helyreállítás meghatározott sorrendjének és ütemének megvalósításáról;
- e) intézkedjen a lakosság alapvető ellátásának biztosításáról a normál élet-körülmények helyreállításáig;
- f) határozza meg az illetékességi területükön működő közigazgatási szervek helyreállítással kapcsolatos feladatait;
- g) katasztrófavédelmi operatív feladatainak ellátásához a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve közreműködésével a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési pontot tartson fent;
- h) a katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos előterjesztésekről és döntésekről tájékoztassa a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetőjét;⁴³⁵
- i) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének egyetértésével hagyja jóvá a katasztrófavédelmi szempontból besorolt településekre vonatkozóan a polgármester által a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével elkészített települési veszélyelhárítási tervet.⁴³⁶

A HVB-elnök a kitelepítéssel kapcsolatban is kapott feladatokat. A Kat.Vhr.2. 49. § (2) bekezdése alapján a HVB elnöke:

- a) szükség esetén utasította a kitelepítés irányítása során a polgármestereket, a kitelepítési feladatokra vonatkozóan a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére;
- b) összehangolta a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét;
- c) felvette a kapcsolatot az illetékes HVB elnökével, amennyiben a kitelepítés a HVB honvédelmi körzetén⁴³⁷ kívülre, de a megyehatáron belül történt.

A befogadással összefüggésben a HVB elnöke:

- a) szükség esetén utasította a befogadás irányítása során a polgármestereket, a befogadási feladatokra vonatkozóan hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére;
- b) összehangolta a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét;

⁴³⁵ Kat.Vhr.2. 11. §.

⁴³⁶ Kat.Vhr.2. 26. § (1) bekezdés, 28. § (6) bekezdés.

⁴³⁷ Figyelemre méltó, hogy a c) pont jelen fejezet megírásakor hatályos szövege még mindig tartalmazta a honvédelmi körzet kifejezést, annak ellenére, hogy a HVB illetékességi területét kijelölő honvédelmi törvény szövegéből ez a fogalom a járások létrehozása (2013. január 1.) óta törlésre került. Lásd a 487. lábjegyzetet.

- c) felvette a kapcsolatot az illetékes HVB elnökével, amennyiben a befogadás a HVB honvédelmi körzetén kívülről, de a megyehatáron belül történt.⁴³⁸

A Kat.2. 76. § (1) bekezdése a költségviseléssel kapcsolatban – apróbb szöveg-pontosítással – megtartotta azt a korábbi szabályt, amely szerint az állami szervek, a Magyar Honvédség, a védelmi bizottságok felkészülésének, katasztrófa elleni védekezésének költségeit az állam viseli.⁴³⁹

Az MVB és HVB szempontjából fontos rendelkezésnek tekinthető a Kat.2. 145. §-a által végrehajtott jogszabály-módosítás, amely lehetővé tette, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv hivatásos állományú tagjai a védelmi bizottságoknál is teljesíthessenek szolgálatot.⁴⁴⁰

Ugyanesak a Kat.2. által bevezetett fontos jogszabály-változtatások között kell megemlíteni a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény (Jöt.) azon módosítását, amely szerint katasztrófa⁴⁴¹ esetén a területileg illetékes védelmi bizottság elnöke – a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezetője jóváhagyásával, elszámolási kötelezettség mellett – kérhette a korábban elkobzott ásványolajtermékek átadását.⁴⁴² Emellett, ugyanesak a Jöt. módosítása révén, az MVB elnöke katasztrófa esetén felhatalmazást kapott arra, hogy az üzemanyag-ellátás biztosítására a vámhatóság bevonásával a Jöt. előírásaitól eltérően is intézkedjen.⁴⁴³

IV/ A fenti szabályokat – a katasztrófavédelmi irányítási jogkörre hivatkozással ugyan, de az MVB törvényben, illetve kormányrendeletben rögzített feladat- és hatáskörébe rendhagyó módon beavatkozva – tovább részletezte a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet, amely az MVB számára előírta, hogy:

- a) a szervezeti és működési rendjükre vonatkozó szabályozóban rögzítse a katasztrófák elleni védekezés során követendő feladatellátási és munkarendjüket;⁴⁴⁴

⁴³⁸ Kat.Vhr.2. 53. § (2) bekezdés.

⁴³⁹ Kat.2. 76. § (1) bekezdés.

⁴⁴⁰ A rendelkezés a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 265. § (1) bekezdését módosította, amely 2011. december 31-ig a polgári védelem hivatásos állományú tagjairól szólt.

⁴⁴¹ A Kat.2. 3. § 5. pontja szerinti *katasztrófa* definíció szinte teljesen azonos a Kat.1. 3. § e) pontjában foglaltakkal. Különbség csak annyi, hogy az új definícióból kikerült a *szükséghelyzet* időszakára utalás.

⁴⁴² A Jöt. 120. § (8) bekezdés a) pontját a Kat.2. 165. § (1) bekezdése módosította.

⁴⁴³ A Jöt. 130. §-át a Kat.2. 165. § (2) bekezdése módosította.

⁴⁴⁴ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 11. § (1) bekezdés.

- b) a katasztrófavédelmi operatív tevékenység támogatása érdekében működtessen operatív munkaszervet, amely szakmailag irányítja az alárendeltségébe tartozó, a HVB-k mellett működő helyi operatív munkaszerveket;⁴⁴⁵
- c) operatív munkaszerve közreműködésével
- a. határozza meg a védekezés területi feladatait és ellenőrizze azok végrehajtását,
 - b. intézkedéseiről folyamatosan tájékoztassa a kormányzati koordinációs szerv vezetőjét, a Kat.2. 46. § szerinti miniszteri biztost és a Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ vezetőjét,
 - c. hajtsa végre a belügyminiszter, valamint a Kat.2. 46. § szerinti miniszteri biztos és a Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ vezetője által meghatározott mentési feladatokat,
 - d. irányítsa⁴⁴⁶ és területi operatív munkaszervük által koordinálja a védekezésben részt vevő szervezet tevékenységét és a felajánlásokat,
 - e. szükség esetén kezdeményezze más megyék vagy a főváros polgári védelmi szervezeteinek alkalmazását, továbbá a Magyar Honvédség közreműködését,
 - f. szükség esetén, a katasztrófák elleni védekezés feladatainak összehangolása érdekében határozza meg az illetékességi területükön működő közigazgatási szervek részére a védekezéssel és a felkészüléssel összefüggő feladatokat,
 - g. felügyelje a lakosság tájékoztatásával kapcsolatos tevékenységet,
 - h. katasztrófavédelmi feladataik végrehajtása során alkalmazza a védelmi célú infokommunikációs rendszert.⁴⁴⁷

Érdekes fejlemény, hogy – nyilvánvalóan a szabályozási anomáliát felismerve – a katasztrófavédelemmel összefüggő egyes miniszteri rendeletek módosításáról szóló 24/2012. (V. 8.) BM rendelet 19. §-a 2012. május 9-ével hatályon kívül helyezte a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet teljes 11. §-át, és az abban foglalt rendelkezések kis szövegmódosítással ugyan, de lényegében változatlan tartalommal beépítésre kerültek a Kat.Vhr.2-be.

Mindazonáltal, a hivatkozott belügyminiszteri rendelet a módosítást követően továbbra is határozott meg feladatokat az MVB-elnök számára, mégpedig a polgári védelmi szervezetek alkalmazásával kapcsolatban. A 35. § (2) bekezdése ugyanis rögzítette, hogy amennyiben a területi polgári védelmi szervezet alkalmazására a szervezése alapjául szolgáló közigazgatási egység határán kívül került sor, irányításáért és a mentési tevékenység feltételeinek

⁴⁴⁵ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 11. § (3)-(4) bekezdések.

⁴⁴⁶ Figyelemre méltó, hogy a védekezési feladatok végrehajtását illetően ugyancsak irányítási jogkörrel rendelkezik a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetője által kijelölt személy. Lásd 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 11. § (2) bekezdés.

⁴⁴⁷ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 11. § (5)-(6) bekezdések.

biztosításáért azon MVB elnöke a felelős, amelyik megyében a polgári védelmi szervezet a tevékenységet kifejti. Ugyancsak az MVB elnöke volt jogosult dönteni arról, hogy valamely település polgári védelmi szervezete alkalmazható-e más településen.⁴⁴⁸ Emellett, az MVB elnöke jogosult volt dönteni arról, hogy a területi polgári védelmi szervezet a védekezés időszakára települési polgári védelmi szervezetekkel kiegészíthető-e.⁴⁴⁹ A polgári védelmi szervezetek gyakorlati felkészítése keretében az MVB-elnök jogosult volt területi szinten polgári védelmi gyakorlatot elrendelni.⁴⁵⁰ A felkészülési kötelezettség azonban a védelmi bizottságokra is vonatkozott: a BM rendelet ugyanis előírta, hogy a BM OKF évente legalább egyszer részesítse katasztrófavédelmi felkészítésben⁴⁵¹ az MVB-elnököt, a megyei igazgatóság pedig az MVB tagjait.⁴⁵² A HVB-elnököt a megyei igazgatóságnak önkormányzati választási ciklusonként legalább egyszer kellett katasztrófavédelmi felkészítésben⁴⁵³ részesíteni.⁴⁵⁴

V/ Fentiekből következően, 2012. április 15-től a Kat.Vhr.2-nek az MVB elnökére vonatkozó rendelkezései lényegesen módosultak. A változások röviden a következők szerint foglalhatók össze:

- a) a hatáskörét meghaladó esetekben már nemcsak a kormányzati koordinációs szerv döntését kezdeményezhette, hanem annak útján a Kormány döntését is;⁴⁵⁵
- b) a helyreállítás sorrendjének és ütemének megvalósításával kapcsolatban nem kellett figyelembe vennie a kormányzati koordinációs szerv döntését;⁴⁵⁶

⁴⁴⁸ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 36. § (1) bekezdés.

⁴⁴⁹ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 39 § (2) bekezdés.

⁴⁵⁰ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 54. § b) pont.

⁴⁵¹ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 57. § (3) bekezdés szerint a felkészítésnek tartalmaznia kellett különösen:

- a) a közigazgatási- és rendvédelmi szervek, valamint a társadalmi szervezetek területi szintű együttes tevékenységét;
- b) a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek riasztását;
- c) a területi polgári védelmi szervezetek létrehozását;
- d) a megelőzés, védekezés, helyreállítás során ellátandó feladatokat;
- e) a lakosság alapvető ellátását; valamint
- f) a távolsági védelem ismereteit.

⁴⁵² 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 57. § (1)-(2) bekezdések.

⁴⁵³ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 58. § (2) bekezdés szerint a felkészítés tartalma volt különösen:

- a) a védekezésben részt vevők irányítása;
- b) a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának szabályai;
- c) a lakosság alapvető ellátása;
- d) a lakosság tájékoztatása és riasztása; valamint
- e) a távolsági védelem ismeretei.

⁴⁵⁴ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 58. § (1) bekezdés.

⁴⁵⁵ Kat.Vhr.2. 9. § (1) bekezdés c) pont.

⁴⁵⁶ Kat.Vhr.2. 9. § (1) bekezdés f) pont.

- c) a katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos előterjesztéseket és döntéseket a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője útján kellett felterjesztenie a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternek;⁴⁵⁷
- d) a kitelepitéssel kapcsolatban hozzá beérkezett, általa feldolgozott, értékelt, és összegzett jelentéseket immár nem a kormányzati koordinációs szerv, hanem a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter útján terjesztette fel a Kormány számára.⁴⁵⁸

Az új szabályozás nyilvánvalóan érintette az MVB-t is. A Kat.Vhr.2. 9/A. § (1) bekezdése előírta, hogy az MVB:

- a) a szervezeti és működési rendjére vonatkozó szabályozóban rögzítése a katasztrófák elleni védekezés során követendő feladatellátási és munkarendjét;⁴⁵⁹
- b) a katasztrófavédelmi operatív tevékenységének támogatása érdekében működtessen operatív munkaszervet, amellyel az MVB illetékességi területén lévő HVB melletti helyi operatív munkaszervek – az MVB döntéseinek keretei között – folyamatosan együttműködtek;⁴⁶⁰
- c) a területi operatív munkaszerve bevonásával
 - a. intézkedéseiről folyamatosan tájékoztassa a kormányzati koordinációs szerv és a kormányzati koordinációs szerv operatív szerve vezetőjét, valamint a Kat.2. 46. §-a szerinti miniszteri biztost,
 - b. hajtsa végre a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, valamint a miniszteri biztos által meghatározott mentési feladatokat,
 - c. irányítsa a védekezésben részt vevő szervek tevékenységét és koordinálja a felajánlásokat,
 - d. amennyiben szükséges, kezdeményezze más megyék vagy a főváros polgári védelmi szervezeteinek alkalmazását, továbbá a Magyar Honvédség közreműködését,
 - e. amennyiben szükséges, az illetékességi területén működő közigazgatási szervek részére a védekezéssel és a felkészüléssel összefüggő feladatot határozzon meg a katasztrófák elleni védekezés feladatainak összehangolása érdekében,
 - f. felügyelje a lakosság tájékoztatásával kapcsolatos tevékenységet,⁴⁶¹

⁴⁵⁷ Kat.Vhr.2. 9. § (2) bekezdés.

⁴⁵⁸ Kat.Vhr.2. 49. § (1) bekezdés h) pont.

⁴⁵⁹ A védekezési feladatok végrehajtásának összehangolására a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vagy a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság vezetője által kijelölt személy lett jogosult. Lásd Kat.Vhr.2. 9/A. § (2) bekezdés.

⁴⁶⁰ Kat.Vhr.2. 9/A. § (3)-(4) bekezdések.

⁴⁶¹ Kat.Vhr.2. 9/A. § (5) bekezdés.

d) a katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtása során a védelmi célú infokommunikációs rendszereket alkalmazza.⁴⁶²

VI/ Figyelemre méltó változás volt, hogy a vízügyi igazgatási szervek irányításának átalakításával összefüggésben egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 300/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet 2012. január 1-jétől hatályon kívül helyezte azokat a rendelkezéseket, amelyek az MVB és a HVB védekezéssel és felkészüléssel kapcsolatos irányítási és összehangolási hatáskörét, valamint az elnökeik felé irányuló javaslattevő, döntéselőkészítő jogkörét tartalmazták.

Ugyanesak 2012. január 1-jétől az MVB elnöke egyetértési jogot gyakorolt azzal kapcsolatban, hogy az illetékes vízügyi igazgató a nagyobb kár elhárítása érdekében javaslatot tegyen a vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszternek, veszélyhelyzetben pedig a KKB elnökének a vízkárelhárítási célú tározó igénybevételére.⁴⁶³ 2013. március 16-tól viszont az MVB elnöke felhatalmazást kapott arra, hogy javaslatot tegyen a vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter részére a veszélyhelyzet kihirdetésének kezdeményezésére.⁴⁶⁴

VII/ Tovább bővítette a védelmi bizottságok feladatrendszerét a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1182/2012. (VI. 1.) Korm. határozat, amelynek 1. melléklete szerinti, 2012. évre vonatkozó feladatterv az alábbi tennivalókban való közreműködést határozta meg az MVB, illetve az MVB-elnök számára:

- a) A katonai–rendvédelmi–civil együttműködés feladatai keretében el kellett készíteni az átfogó megközelítés elve alapján a katonai–rendvédelmi–civil együttműködés kialakításának, fejlesztésének 2012–2016-ra szóló akciótervét;⁴⁶⁵
- b) a védelmi felkészítés feladatai körében
 - a. külön terv szerint végre kellett hajtani a védelmi igazgatás rendszerében területi szintű vezetői feladatot ellátók felkészítését,
 - b. elő kellett készíteni és végre kellett hajtani a „Fejér 2012” országos védelmi igazgatási gyakorlatot, összevonva a Honvédelmi Tanács és a Kormány speciális működésével összefüggő gyakorlattal,
 - c. meg kellett küldeni a honvédelemért felelős miniszter és a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére az MVB titkárságainak a megyei, fővárosi kormányhivatalokba történő integrálásáról szóló beszámolót, megyénkénti bontásban;⁴⁶⁶

⁴⁶² Kat.Vhr.2. 9/A. § (6) bekezdés.

⁴⁶³ 15. § (4) bekezdés b) pont.

⁴⁶⁴ A főpolgármestert ez a jogosultság az MVB-n keresztül illette meg. Lásd 4. § (4) bekezdés b)-c) pontok.

⁴⁶⁵ Feladatterv 2. pont.

⁴⁶⁶ Feladatterv 4. pont.

- c) a nemzetgazdaságra háruló honvédelmi feladatokkal összefüggésben feladatként jelentkezett
- a. a gazdaság erőforrásainak védelmi célú igénybevétele, a védelmi tartalékolási rendszer átalakítása, a gazdaságfelkészítési és a lakosság-ellátási tervezés módszertana szabályozásának kidolgozása,
 - b. a gazdaságmozgósítási célú adatgyűjtés végrehajtása, a beérkező adatok feldolgozása.⁴⁶⁷
- d) végre kellett hajtani a területi és helyi szinten működő védelmi bizottságok kötelező tervrendszerének átfogó felülvizsgálatát;⁴⁶⁸
- e) a honvédelmi irányítás jogkörében, a honvédelemért felelős miniszter által jóváhagyott terv alapján, az érintett államigazgatási szervek bevonásával átfogó, felügyeleti ellenőrzést kellett lefolytatni a Fejér Megyei, a Győr-Moson-Sopron Megyei, valamint a Pest Megyei Védelmi Bizottságoknál és munkaszervezetüknél, valamint céll ellenőrzést kellett végrehajtani a Vas Megyei, valamint a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Védelmi Bizottságoknál és munkaszervezetüknél;⁴⁶⁹
- f) a Kormány számára szóló jelentés összeállításához tájékoztatót kellett küldeni a honvédelmi miniszter részére a 2012. évi védelmi igazgatási feladatterv végrehajtásáról, a jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról;⁴⁷⁰
- g) javaslatokat kellett küldeni a honvédelmi miniszter és a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére a védelmi felkészítés 2013. évi feladattervének összeállítása érdekében a feladatokhoz tartozó költségvetési igények megjelölésével.⁴⁷¹

VIII/ Az addig létező védelmi bizottsági modellhez képest egy speciális feladat- és hatáskörű védelmbizottság-típus létrehozásának jogi alapjait fektette le az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 2012. január 1-jén hatályba lépett módosítása. A katasztrófa-egészségügyi ellátással foglalkozó új, XIV. fejezet meghatározta az egészségügyi válsághelyzet fogalmát⁴⁷², és elrendelte, hogy egészségügyi válsághelyzet idején a betegek

⁴⁶⁷ Feladatterv 6. pont.

⁴⁶⁸ Feladatterv 7. pont.

⁴⁶⁹ Feladatterv 10. pont.

⁴⁷⁰ Feladatterv 11. pont.

⁴⁷¹ Feladatterv 12. pont.

⁴⁷² Az Eütv. 228. § (2) bekezdése szerint egészségügyi válsághelyzetnek minősült:

a) minden – rendszerint váratlanul bekövetkező – esemény, amely a polgárok életét, testi épségét, egészségét vagy az egészségügyi szolgáltatók működését veszélyezteti vagy károsítja olyan mértékben, hogy az az egészségügyi ellátási szükségletek és a helyben rendelkezésre álló kapacitás közötti aránytalanság kialakulásához vezet, továbbá az egészségügyi államigazgatási szerv, az egészségügyi szolgáltatók, valamint más állami és önkormányzati szervek együttműködését teszi szükségessé, függetlenül attól, hogy erre különleges jogrend idején vagy azon kívül kerül sor;

ellátása a katasztrófa-egészségügyi ellátás keretében történjen.⁴⁷³ Ugyancsak a katasztrófa-egészségügyi ellátásra vonatkozó rendelkezéseket kellett alkalmazni bármely különleges jogrendi időszak bevezetésekor⁴⁷⁴, de a megyei vagy fővárosi tiszti főorvos javaslatára az egészségügyi védelmi bizottság (a továbbiakban: EüVB) különleges jogrenden kívül is egészségügyi válsághelyzetnek minősíthetett valamely eseményt, ha az az adott megye területét érintette.⁴⁷⁵

Az EüVB összetételére, feladat- és hatáskörére, illetékességére vonatkozó részletes szabályokat a katasztrófa-egészségügyi ellátásról szóló 377/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kat.eü.r.1.) alkotta meg.⁴⁷⁶ Ezek szerint az EüVB:

- a) illetékessége a megyére, illetve a fővárosra terjedt ki;
- b) elnöke az EüVB illetékessége szerinti megyei vagy fővárosi kormányhivatal vezetője volt;
- c) tagja volt
 - a. megyei, fővárosi tiszti főorvos,
 - b. Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet térségi egészségügyi központjának vezetője, és
 - c. az országos tiszti főorvos által kijelölt személy;
- d) állandó meghívottja volt tanácskozási joggal
 - a. az EüVB illetékességi területéhez tartozó gyógyintézet igazgatói,
 - b. az Országos Egészségbiztosítási Pénztár által kijelölt személy,
 - c. az Országos Mentőszolgálat képviselője;
- e) elnöke az ülésre tanácskozási joggal más személyeket is meghívhatott;
- f) testületi szerv volt;
- g) döntéseit szavazattöbbséggel hozta, szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata döntött;
- h) üléseit az elnök hívta össze és vezette. Az EüVB-t szükség esetén, de legálább évente össze kellett hívni;
- i) működésének részletes szabályait ügyrendje határozta meg.⁴⁷⁷

b) az a) pontban meghatározott eseteken kívül bármely olyan körülmény kialakulása, amely a gyógyintézet külön jogszabály szerinti ellátási területéhez tartozó lakosság egészségügyi ellátását súlyosan és közvetlenül akadályozza, feltéve, hogy az ellátási területéhez tartozó lakosság más gyógyintézet általi ellátása aránytalan nehézséggel járna.

⁴⁷³ Eütv. 228. § (1) bekezdés.

⁴⁷⁴ Ez esetben nem volt szükség az egészségügyi válsághelyzet külön kihirdetésére. Eütv. 228. § (3) bekezdés.

⁴⁷⁵ Több megyét, vagy az ország teljes területét érintő eseményt az országos tiszti főorvos javaslatára a Kormány minősíthetett egészségügyi válsághelyzetnek. Eütv. 228. § (4) bekezdés.

⁴⁷⁶ A Kat.eü.r.1. által hatályon kívül helyezett, a katasztrófa-egészségügyi ellátásról szóló 158/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet már említést tett ugyan az MVB-ről, de lényeges feladat- és hatáskört még nem telepített az MVB-hez.

⁴⁷⁷ Kat.eü.r.1. 2. §.

Amennyiben az EüVB valamely eseményt egészségügyi válsághelyzetté minősített⁴⁷⁸, erről haladéktalanul tájékoztatni kellett az országos tiszti főorvost, a közigazgatás-szervezésért felelős minisztert, az egészségügyért felelős minisztert és az MVB-t, valamint gondoskodnia kellett az egészségügyi válsághelyzetté minősítésnek a közszolgálati műsorszolgáltatók, illetve – lehetőség szerint – a körzeti, illetve helyi műsorszolgáltatók és legalább egy országos napilap általi, lehető legrövidebb időn belül történő közzétételéről.⁴⁷⁹

Ha az EüVB elnöke az egészségügyi válsághelyzetet előidéző esemény bekövetkezését észlelte, vagy erről az érintett egészségügyi szolgáltató vagy a területi szakellátási kötelezettséggel rendelkező szerv értesítette, ezt haladéktalanul köteles volt jelenteni a közigazgatás-szervezésért felelős miniszter, az egészségügyért felelős miniszter és az országos tiszti főorvos részére.⁴⁸⁰ Az EüVB:

- a) ellátta az egészségügyi válsághelyzet kezeléséhez szükséges feladatok összehangolt koordinálását és irányítását a Kat.eü.r.l. szerint;⁴⁸¹
- b) egészségügyi válsághelyzet esetén, illetékességi területén átmenetileg módosíthatta az alapellátás körzethatárait, a járó-, illetve fekvőbeteg-szakellátáson belül a tevékenységek szakmai megoszlását, az ellátási terület határait, a betegbeutalás rendjét, továbbá a fekvőbeteg-gyógyintézetek ágyszámát, és erről az érintetteket a helyben szokásos módon, soron kívül tájékoztatnia kellett;
- c) irányította a közegészségügyi és járványügyi feladatok egészségügyi válsághelyzet idején történő végrehajtását;⁴⁸²
- d) javasolhatta az egészségügyért felelős miniszternek, hogy
 - a. a katasztrófavédelmi tervben e célra kijelölt egészségügyi szolgáltatók részére határozatban rendelje el szükséggyógyintézet telepítését,
 - b. a telepítésre kerülő szükséggyógyintézet részére adjon ki átmeneti működési engedélyt,
 - c. az egészségügyi válsághelyzetté minősítő határozatában rendelkezzen az egészségügyi válsághelyzettel érintett gyógyintézet átmeneti működtetésének formájáról,

⁴⁷⁸ Az EüVB elnöke az egészségügyi válsághelyzetté minősítés során annak megítélésénél, hogy a más gyógyintézet általi betegellátás aránytalan nehézséggel jár-e, az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről szóló törvény vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott elvi elérhetőség szabályait és a gyógyintézetben ellátott betegek érdekeit kellett, hogy figyelembe vegye. Lásd az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről szóló 2006. évi CXXXII. törvény 4/A. § (4)-(5) bekezdéseit.

⁴⁷⁹ Kat.eü.r.l. 3. § (1) bekezdés a) pont.

⁴⁸⁰ Kat.eü.r.l. 3. § (2)-(3) bekezdések.

⁴⁸¹ Eütv. 232/B. §.

⁴⁸² Kat.eü.r.l. 4. § (1) bekezdés.

- d. az egészségügyi válsághelyzettel érintett gyógyintézet működési engedélyét vonja vissza, és egyúttal átmenetileg más működtetőnek adjon átmeneti működési engedélyt;⁴⁸³
- e) a gyógyintézet ingó és ingatlan vagyonával kapcsolatban a gyógyintézet további működtetése érdekében haladéktalanul döntsön a közigazgatási hatósági eljárás szerinti biztosítási intézkedésről, illetve a végrehajtáshoz igénybe vehető eszközről;⁴⁸⁴
- f) köteles volt együttműködni az egészségügyi közszolgáltatásért felelős szervvel a betegellátás zavartalanságának mielőbbi biztosítása és az átmeneti működtetés mielőbbi megszüntetése érdekében;⁴⁸⁵
- g) jogosult volt – a Magyar Honvédség, a honvédelmi szervek, a rendvédelmi szervek egészségügyi szolgáltatóinál dolgozók kivételével – bármely egészségügyi dolgozót az ország más helységébe egészségügyi tevékenység végzésére kirendelni;⁴⁸⁶
- h) szükség esetén, amennyiben a kirendelt személy lakóhelye, illetve tartózkodási helye szerint illetékes volt, gondoskodott a kirendelt személynek a kirendelés helyére történő szállításáról;⁴⁸⁷
- i) háziorvosi, illetve járóbeteg-szakellátási feladatra történő kirendelés esetén, ha a kirendelt személy lakóhelye, illetve tartózkodási helye és a kirendelés helye közötti napi közlekedésre nem volt lehetőség, illetve ez aránytalan nehézséggel járt volna, a kirendelés helye szerinti önkormányzattal együttműködve gondoskodott a kirendelt személy elhelyezéséről és ellátásáról;⁴⁸⁸
- j) a közép- vagy felsőfokú egészségügyi szakképzésben, főiskolai vagy egyetemi szintű egészségügyi alapképzésben, felsőoktatásban szociális alapképzésben, valamint az egészségügyi és szociális akkreditált iskolai rendszerű szakképzésben nappali tagozaton részt vevő személy katasztrófa-egészségügyi ellátási feladatokra történt igénybe vétele esetén
- a. kijelölte az ezen személy által ellátandó feladatot és a feladatellátás helyét,
- b. szükség esetén gondoskodott ezen személy megfelelő helyre történő eljuttatásáról;⁴⁸⁹
- k) szükség szerint kezdeményezte az illetékes MVB-nél a polgári védelmi szervezetek alkalmazását;⁴⁹⁰

⁴⁸³ Kat.eü.r.l. 5. § (1) bekezdés, 6. § (2)-(3) bekezdések.

⁴⁸⁴ Kat.eü.r.l. 6. § (5) bekezdés.

⁴⁸⁵ Kat.eü.r.l. 6. § (7) bekezdés.

⁴⁸⁶ Eütv. 229. § (3) bekezdés, valamint Kat.eü.r.l. 7. § (3) bekezdés a) pont.

⁴⁸⁷ Kat.eü.r.l. 7. § (7) bekezdés.

⁴⁸⁸ Kat.eü.r.l. 7. § (8) bekezdés.

⁴⁸⁹ Kat.eü.r.l. 8. § (1)-(2) bekezdések.

⁴⁹⁰ Kat.eü.r.l. 8. § (3) bekezdés.

- l) a megyét érintő egészségügyi válsághelyzet megszűnésekor döntött az egészségügyi válsághelyzetté minősítés visszavonásáról;⁴⁹¹
- m) javasolhatta az egészségügyért felelős miniszternek, hogy az egészségügyi válsághelyzetté minősítés visszavonását követő 24 órán belül vonja vissza az érintett gyógyintézet átmeneti működési engedélyét;⁴⁹²
- n) az egészségügyért felelős miniszter utasítására katasztrófa-egészségügyi gyakorlat végrehajtását rendelhette el;⁴⁹³
- o) a közigazgatás-szervezésért felelős miniszter és az egészségügyért felelős miniszter előzetes jóváhagyásával – egyeztetve az MVB-vel – önállóan vagy a védelemben részt vevő területi szervezetekkel együttműködve helyi katasztrófa-egészségügyi gyakorlatot, továbbá az egészségügyi válsághelyzet idejére vonatkozó szakmai előírások elsajátítására katasztrófa-egészségügyi kiképzést rendelhetett el.⁴⁹⁴

Az MVB és az EüVB közötti együttműködésként a Kat.eü.r.1. 10. § (1) bekezdése előírta, hogy az MVB-nek az EüVB-vel együttműködve, annak igényei alapján kell tervezni és biztosítani a katasztrófa-egészségügyi ellátáshoz szükségessé váló objektum kiürítését és átadását, továbbá a szükséggyógyintézet telepítéséhez és működtetéséhez nélkülözhetetlen szállításokat és infrastrukturális ellátást, beleértve a fertőtlenítéshez, járványmegelőzéshez és egyéb közegészségügyi feladatokhoz szükséges felszereléseket és személyeket is.

IX/ Tekintettel arra, hogy az egészségügyi védelmi bizottság megjelenése, elnevezése, összetétele, feladat- és hatáskörei némi zavart okoztak a védelmi bizottságok rendszerében, az Eütv. és a Kat.eü.r.1. vonatkozó rendelkezéseit módosítani kellett. Az Eütv. 2012. július 1-jétől hatályba lépett, e témával kapcsolatos új rendelkezései megszüntették az EüVB-ket, és a katasztrófa-egészségügy terén az EüVB-k által ellátott feladatokat az MVB, illetve elnöke feladatává tette. Ennek megfelelően, különleges jogrenden kívül az egy megye területét érintő eseményt a megyei vagy fővárosi tiszti főorvos javaslatára az MVB elnöke volt jogosult egészségügyi válsághelyzetnek minősíteni⁴⁹⁵, és az MVB feladata lett, hogy az egészségügyi válsághelyzet kezeléséhez szükséges feladatok összehangolt végrehajtását helyi szinten koordinálja és irányítsa.⁴⁹⁶ A törvényváltozás része volt az is, hogy az MVB, illetve annak elnöke már nem volt jogosult egészségügyi dolgozó kirendelésére.⁴⁹⁷

⁴⁹¹ Kat.eü.r.1. 3. § (5) bekezdés.

⁴⁹² Kat.eü.r.1. 6. § (10) bekezdés.

⁴⁹³ Kat.eü.r.1. 9. § (2) bekezdés a) pont.

⁴⁹⁴ Kat.eü.r.1. 9. § (2) bekezdés b) pont.

⁴⁹⁵ Eütv. 228. § új (4) bekezdés a) pont aa) alpont.

⁴⁹⁶ Eütv. 232/B. § (2) bekezdés.

⁴⁹⁷ E döntés meghozatalára immár az egészségügyi szolgáltató vezetője, ennek hiányában a megyei tiszti főorvos lett jogosult. Lásd Eütv. 229. § (3) bekezdés.

Kat.eü.r.1-et hatályon kívül helyező, a katasztrófa-egészségügyi ellátásról szóló 139/2012. (VI. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kat.eü.r.2.) is már az MVB-k rendszerében szabályozta a katasztrófa-egészségügyi ellátási feladat- és hatásköröket. Ennek egyik legfontosabb következménye az lett, hogy a szabályozásból eltűntek az elnökre, a tagokra, a kötelezően meghívandókra, a testületi jellegre és a működésre vonatkozó rendelkezések, hiszen az MVB esetében ezek más szabályozásból (lásd Hvt.5. és Vhr.5.) következtek.

Amennyiben valamely eseményt az MVB minősített egészségügyi válsághelyzetté, erről az MVB elnökének már csak a közigazgatás-szervezésért felelős minisztert kellett tájékoztatnia.⁴⁹⁸

Az új szabályozás határozottan elkülönítette a felkészülés és a helyzetkezelés szakaszait. Az MVB feladata volt:

1) a felkészülés időszakában:

- a) egészségügyi szolgáltató kijelölése a katasztrófa-egészségügyi ellátásra;⁴⁹⁹
- b) az egészségügyért felelős miniszter utasítására – a közigazgatás-szervezésért felelős miniszter egyetértésével – katasztrófa-egészségügyi gyakorlat vagy nemzetközi gyakorlatban való részvétel elrendelése;⁵⁰⁰
- c) a megyei tiszti főorvos javaslatára vagy egyetértésével az egészségügyi szolgáltató részére szakmai felkészítő, katasztrófa-egészségügyi gyakorlat vagy megyei katasztrófavédelmi vagy honvédelmi felkészülési gyakorlaton való részvétel elrendelése;⁵⁰¹
- d) a megyei tiszti főorvos javaslatának figyelembevételével a katasztrófa-egészségügyi ellátáshoz szükségessé váló objektum kiürítésének és átadásának, a szükséggyógyintézet telepítéséhez és működtetéséhez nélkülözhetetlen szállítások és infrastrukturális ellátás tervezése és biztosítása, beleértve a fertőtlenítéshez, járvány megelőzéshez és egyéb közegészségügyi feladatokhoz szükséges felszereléseket és személyeket is;⁵⁰²

2) az egészségügyi válsághelyzet kezelésének időszakában:

- a) a megyei tiszti főorvos által előzetesen kijelölt fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi szolgáltató részére határozatban – sürgős esetben szóban – az időszakosan működő gyógyintézetnek a szolgáltató katasztrófatervében foglaltak szerinti telepítésének elrendelése, továbbá intézkedés az erre a célra előzetesen biztosított ingatlan, valamint a szükséges szállí-

⁴⁹⁸ Az országos tiszti főorvos és az egészségügyért felelős miniszter a megyei tiszti főorvos útján kapott tájékoztatást. Lásd Kat.eü.r.2. 2. § (1) bekezdés.

⁴⁹⁹ Ez a feladat a Kat.eü.r.2. 6. §-ból következett.

⁵⁰⁰ Kat.eü.r.2. 7. § (1) bekezdés a) pont.

⁵⁰¹ Erről az MVB elnöke legalább 30 nappal korábban tájékoztatta a megyei tiszti főorvos útján az országos tiszti főorvost, valamint a közigazgatás-szervezésért felelős miniszter útján az egészségügyért felelős minisztert és lehetővé tette kijelölt képviselőik részére a gyakorlat megtekintését. Lásd Kat.eü.r.2. 7. § (1) bekezdés b) pont.

⁵⁰² Kat.eü.r.2. 9. § (1) bekezdés.

tó kapacitás és a működtetéshez szükséges logisztikai támogatás rendelkezésre bocsátásáról;⁵⁰³

- b) a megyei tiszti főorvos kezdeményezésére az egészségügyi ellátást támogató polgári védelmi szervezetek alkalmazásának elrendelése.⁵⁰⁴

Jóllehet egészségügyi személyzet kirendelésére – amint arra fentebb már utalás történt – az MVB már nem volt jogosult, a kirendelt személynek a kirendelés helyére történő szállításáról szükség esetén a fogadó MVB kezdeményezésére a kirendelt személy lakóhelye, illetve tartózkodási helye szerint illetékes MVB volt köteles gondoskodni. Emellett, ha a kirendelt személy lakóhelye, illetve tartózkodási helye és a kirendelés helye közötti napi közlekedésre nem volt lehetőség, illetve ez aránytalan nehézséggel járt volna, a kirendelt személy elhelyezéséről és ellátásáról szükség esetén háziorvosi, illetve járóbeteg-szakellátási feladatra történő kirendelésnél a kirendelés helye szerinti önkormányzattal együttműködve a kirendelés helye szerint illetékes MVB volt köteles gondoskodni.⁵⁰⁵

X/ A járások 2013. január 1-jei létrehozása az MVB vonatkozásában egyetlen változást hozott, nevezetesen azt, hogy pontosításra került az MVB ülésekre kötelezően meghívandók körére vonatkozó törvényi rendelkezés: kikerült a Hvt.5-ből az Országos Mentőszolgálat képviselőjére történő hivatkozás, helyébe a témakör kormányrendeleti szintű szabályozására utalás került.⁵⁰⁶

Az új szabályozás – érthetően – a védelmi igazgatás szervezetrendszerében elsősorban a helyi szint, vagyis a HVB feladat- és hatáskörét érintette számottevően. A HVB-kkel kapcsolatban mindenekelőtt rögzítésre került, hogy a járásokban és a fővárosi kerületekben működnek, következésképpen, illetékességi területük a járásokhoz, illetve a fővárosi kerületekhez igazodott. Ezzel egyidejűleg a Hvt.5-ből törlésre került a – HVB illetékességi területére korábban használt – honvédelmi körzet kifejezés.⁵⁰⁷

A HVB szervezetében is fontos változások következtek be. A HVB elnöke a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatal vezetője lett. Rögzítésre került, hogy az elnök és a két szakmai (honvédelmi és kataszt-

⁵⁰³ Kat.eü.r.2. 12. § (1) bekezdés.

⁵⁰⁴ Kat.eü.r.2. 12. § (2) bekezdés.

⁵⁰⁵ Kat.eü.r.2. 17. §.

⁵⁰⁶ Hvt.5. 25. § (5) bekezdés.

⁵⁰⁷ Hvt.5. 27. § (1) bekezdés. Minthogy HVB a korábbi szabályozás szerint – a fővárosi kerületek mellett – a megyei jogú városokban és az MVB által kijelölt városokban is működött, már önmagában e rendelkezés jelentős szerkezeti átalakítást tett szükségessé. A változásnak – vagyis az illetékesség egyértelmű törvényi rögzítésének – egyenes következménye lett, hogy megszűnt az MVB joga a HVB illetékességének megállapítására, az érintett polgármesterek nem élhettek e kérdéskörben vélemény-nyilvánítási jogukkal. Lásd Hvt.4. 27. § (2)-(3) bekezdések.

rőfavédelmi) elnökhelyettes is tagja a HVB-nek⁵⁰⁸. Rajtuk kívül HVB-tagnak számított még:

- a) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv kivételével a rendvédelmi szerveknek a helyi védelmi bizottság illetékességi területe szerinti vezetője;
- b) a helyi védelmi bizottság illetékességi területén működő, a helyi védelmi bizottság feladatrendszerében érintett szakigazgatási szerv vezetője;
- c) a fővárosi és megyei kormányhivatal képviselője;
- d) különleges jogrend bevezetése esetén a katonai igazgatási szerv képviselője;⁵⁰⁹
- e) HVB titkára (2013. július 1-jétől).⁵¹⁰

Módosult a HVB kiadásainak és működési költségeinek fedezetére vonatkozó rendelkezés is: az ehhez szükséges összeget a járási hivatal részére az egyes honvédelmi feladatokra biztosított költségvetési összegből és céltámogatásból, továbbá a HVB illetékességi területéhez tartozó településekre háruló honvédelmi feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott normatív állami támogatásból kellett biztosítani.⁵¹¹

A HVB elnöke a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek terén is feladatot kapott: egyrészt megállapította a helyi jellegű szolgáltatások és szolgáltatásra kötelezettek körét, másrészt nyilvántartást kellett vezetnie az MVB elnökének, valamint a HVB illetékességi területén a polgármesterek hatáskörébe tartozó igénybevételi jog gyakorlásának elősegítése érdekében. Emellett, feladata lett, hogy koordinálja az igénybevétel helyi szintű végrehajtását is.⁵¹²

A közigazgatásra, közrendre és közbiztonságra vonatkozó rendkívüli intézkedések körében a Hvt.5. rögzítette, hogy a HVB elnöke:

- a) hatáskörébe tartozó államigazgatási feladatot rendelet is megállapíthat;
- b) a honvédelmi igazgatási, valamint a rendkívüli intézkedésekből adódó feladatait az MVB utasításai szerint köteles ellátni.⁵¹³

A járások létrehozása nyomán a Vhr.5. védelmi bizottságokkal kapcsolatos rendelkezései is lényegesen megváltoztak. Általános megállapításként érdemes kiemelni, hogy – tovább hangsúlyozandó a védelmi igazgatási feladatok önkormányzati feladatból állami feladattá válását – a Vhr.5. vonatkozó rendelkezéseiből törlésre kerültek a jegyzőre/főjegyzőre vonatkozó hivat-

⁵⁰⁸ Az elnök és az elnökhelyettesek természetesen eddig is tagjai voltak a HVB-nek, de ez a *de facto* helyzet csak most került konkrét jogszabályai rendelkezésben rögzítésre.

⁵⁰⁹ Hvt.5. 27. § (4) bekezdés.

⁵¹⁰ Hvt.5. 27. § (4) bekezdés új e) pontját a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról szóló 2013. évi XCVII. törvény 73. § (3) bekezdése iktatta be.

⁵¹¹ Hvt.5. 28. § (3) bekezdés.

⁵¹² Hvt.5. 14. § (5a) bekezdés.

⁵¹³ Hvt.5. 66. § (1), (3) bekezdések.

kozások.⁵¹⁴ Emellett, a védelmi bizottságokra vonatkozó rendelkezéseknél a „Kormány általános hatáskörű területi szerve” kifejezést felváltotta a „fővárosi és megyei kormányhivatal” megjelölés.⁵¹⁵

A Vhr.5. 24. §-ában pontosításra került, hogy a honvédelemért felelős miniszter az MVB feletti felügyeleti jogkörében nem csupán az MVB, hanem annak elnöke jogszabálysértő döntését is megsemmisítheti, ugyanígy, nem csupán az MVB-t, hanem elnökét is szükség esetén új eljárásra utasíthatja.

Nem feltétlenül a járásokkal összefüggésben, de 2013. január 1-jei hatállyal további pontosításra került az MVB-ülésekre tanácskozási joggal kötelezően meghívandók listája. A módosítás révén:

- a) egyértelművé vált, hogy a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó minisztériumi szervezeti egység vezetőjét csak a honvédelmi feladatok tekintetében, a BM OKF szervezeti egységének vezetőjét csak a katasztrófavédelmi feladatok tekintetében kell meghívni;
- b) a felsorolásba bekerült az Országos Mentőszolgálat területileg illetékes vezetője, ezáltal egységesen a Vhr.5-be kerültek a meghívandók;
- c) MVB-taggá válására tekintettel kikerült a tanácskozási joggal meghívandók közül a fővárosi és megyei kormányhivatal főigazgatója.⁵¹⁶

2013. június 4-től az MVB elnöke tanácskozási joggal meghívhatta az MVB üléseire a az érintett HVB elnökét is.⁵¹⁷

A Vhr.5. újrafogalmazta az MVB által egyedi határozatban szabályozandó kérdéseket. E körbe új elemként került be a HVB által kötelezően létrehozandó munkacsoportokkal, a munkacsoportok által kezelendő iratokkal, továbbá a HVB, valamint a HVB által kötelezően létrehozandó munkacsoportok tagjai, a polgármesterek és a közbiztonsági referensek honvédelmi felkészítésének követelményeivel kapcsolatos szabályozás. Ugyanakkor, az MVB-től a HVB-hez kerültek a polgármesterrel, valamint a polgármesteri hivatallal kapcsolatos rendelkezések.⁵¹⁸

Új rendelkezésként jelent meg az, hogy az MVB a Titkársága közreműködésével gyakorolt felügyeletet a HVB felett. Az MVB e jogkörében egyedi határozattal megsemmisíthette a HVB jogszabálysértő döntését, szükség esetén új eljárásra utasította a HVB-t.⁵¹⁹ Szintén új jogosultsággént jelent meg az MVB-

⁵¹⁴ Pl. Vhr.5. 20. § (1) bekezdés e) pont, 20. § (5) bekezdés.

⁵¹⁵ Pl. Vhr.5. 23. § (1)-(2) bekezdések.

⁵¹⁶ Vhr.5. 29. § (1) bekezdés.

⁵¹⁷ Lásd Vhr.5. 29. § (1a) bekezdés. Bevezette az egyes kormányrendeleteknek a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényhez kapcsolódó módosításáról szóló 176/2013. (VI. 3.) Korm. rendelet 12. §-a.

⁵¹⁸ Vhr.5. 31. §.

⁵¹⁹ Vhr.5. 31/A. §.

nél az, hogy ellenőrizte a saját maga által kijelölt helyi szerveknél a honvédelmi feladatok végrehajtását. Ezt az ellenőrzést az MVB által kijelölt bizottság hajtotta végre a területi államigazgatási szervek bevonásával. Az ellenőrzés keretében vizsgálni és értékelni kellett:

- a) a honvédelmi feladatok végrehajtására kialakított szervezeti és működési rendet;
- b) a honvédelmi felkészítés intézkedési terveit;
- c) a nemzetgazdaság erőforrásai védelmi célú felkészítésének tervezését;
- d) a döntések jogszerűségét;
- e) a vezetési feltételek meglétét;
- f) az ügyviteli szabályozók betartását;
- g) a honvédelmi felkészülés terén végzett időszaki munkát;
- h) a helyi védelmi bizottság felkészültségét, a gyakorlatok és felkészítések végrehajtását;
- i) a helyi védelmi bizottság gazdálkodásának jogszerűségét és célszerűségét;
- j) a támogató infokommunikációs rendszer alkalmazását.⁵²⁰

XI/ A védelmi bizottságok 2013. évi tevékenységét meghatározó szabályozással kapcsolatban feltétlenül meg kell említeni a 2013 júniusában bekövetkezett rendkívüli dunai árhullám miatt kiadott közjogi normákat. Mindenekelőtt, a Kormány:

- a) a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről szóló 177/2013. (VI. 4.) Korm. rendeletben Győr-Moson-Sopron megye és Komárom-Esztergom megye területére, Pest megyében a Szobi járás, a Váci járás, a Dunakeszi járás, a Szentendrei járás területére, továbbá Budapest I., II., III., IV., V., IX., XI., XIII., XXI., XXII. kerületének közigazgatási területére 2013. június 4-én 12.00 órai hatállyal;
- b) Pest megyében az Érdi járás, a Ráckevei járás és a Szigetszentmiklósi járás, Fejér megyében a Martonvásári járás és a Dunaújvárosi járás, Bács-Kiskun megyében a Kunszentmiklósi járás, a Kalocsai járás és a Bajai járás, Tolna megyében a Paksi járás, Tolnai járás és a Szekszárdi járás, Baranya megyében a Mohácsi járás közigazgatási területére 2013. június 10-én 12.00 órai hatállyal árvízi veszély miatt, a Kat.2. 44. § a) pont aa) alpontja alapján veszélyhelyzetet hirdetett ki.⁵²¹ Ennek megfelelően, a Kormány konkrét, a

⁵²⁰ Vhr.5. 31/B. §.

⁵²¹ A veszélyhelyzetet a Kormány a 2013. június 4-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról szóló 192/2013. (VI. 12.) Korm. rendeletben, valamint a 2013. június 10-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról szóló 219/2013. (VI. 24.) Korm. rendeletben 2013. július 19-ig meghosszabbította. A veszélyhelyzet meghosszabbításához az Országgyűlés a 2013. június 4-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításához történő hozzájárulásról szóló 44/2013. (VI. 12.) OGY határozatban, valamint a 2013. június 10-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításához történő hozzájárulásról szóló 58/2013. (VI. 18.) OGY határozatban hozzájárult.

veszélyhelyzet idején bevezethető intézkedések bevezetéséről döntött, továbbá a veszélyhelyzet kihirdetésére okot adó körülmény bekövetkezését követő, a veszélyelhárítás érdekében szükséges azonnali kötelezettségvállalásokra vonatkozóan több könnyítést engedett.

A veszélyhelyzetet elrendelő kormányrendeletekben bevezetett rendkívüli intézkedések⁵²² végrehajtására, illetve a Kat.2-ben foglalt feladat és hatáskörük gyakorlásaként az érintett megyék MVB elnökei több MVB-elnöki határozatot is kiadtak.

A veszélyhelyzetet a Kormány 2013. július 20-i hatállyal szüntette meg.⁵²³

XII/ 2013. augusztus 1-jétől új alapokra került az MVB gazdálkodása. A Vhr.5. új szövegezésű 23. § (2) bekezdése szerint az MVB, valamint munkaszervezete működési feltételeit a fővárosi és megyei kormányhivatal biztosította, továbbá intézte a gazdálkodásukkal kapcsolatos feladatokat. Az MVB, valamint munkaszervezete működési támogatására biztosított központi pénzügyi forrásokat a fővárosi és megyei kormányhivatal elkülönítetten kezelte. A pénzügyi források felhasználása az MVB által jóváhagyott feladat- és pénzügyi terv alapján történt, amely terv teljesítéséről az MVB elnöke évente a

⁵²² Rendkívüli intézkedésként a Kormány lehetővé tette:

- a) a közúti, vasúti, vízi és légi járművek forgalmának a nap meghatározott tartamára, vagy meghatározott területére (útvonalra) korlátozását, illetve az ország egész területén vagy meghatározott részén ideiglenes megtiltását (Kat.2. 49. § (1) bekezdés);
- b) közterületen rendezvény, nyilvános gyűlés megtartásának megtiltását a védelmi érdekek sérelme esetén (Kat.2. 49. § (3) bekezdés);
- c) annak elrendelését, hogy a lakosság az ország meghatározott területét a szükséges időtartamra hagyja el (kitelepítés), egyben a lakosság új tartózkodási helyének kijelölését (Kat.2. 49. § (4) bekezdés);
- d) az ország meghatározott területére történő belépés, az ott-tartózkodás korlátozása, illetve engedélyhez kötését (Kat.2. 49. § (6) bekezdés a) pont);
- e) a veszélyeztetett területekről a nemzetgazdasági és más szempontból fontos vagyontárgyak elszállításának és biztonságba helyezésének elrendelését (kiürítés) (Kat.2. 50. §);
- f) ideiglenes polgári védelmi szolgálat ellátásának elrendelését (Kat.2. 51. § (1) bekezdés);
- g) élet- és vagyonmentés érdekében a mentésre alkalmas bármely jármű, műszaki eszköz és földmunkagép igénybevételének elrendelését (Kat.2. 51. § (2) bekezdés);
- h) a veszélyhelyzet elhárításához szükséges mértékben – kártalanítás mellett – az ingatlan igénybevételének, illetve az építmény részleges vagy teljes bontásának elrendelését, amennyiben az a veszély elhárítása vagy további veszély megelőzése érdekében feltétlenül szükséges (Kat.2. 51. § (3) bekezdés);
- i) azt, hogy az oktatásért felelős miniszter határozatban előírja a közoktatási intézmények működésével, működtetésével, a nevelési év, tanítási év megszervezésével kapcsolatos feladatokat (Kat.2. 51. § (3) bekezdés)
- j) 2013. június 10-től a vasúti, közúti, vízi, légi szállítások biztosítása érdekében a javítókapacitások, valamint az állomások, kikötők, repülőterek, raktárak igénybevételének vagy használata korlátozásának elrendelését (Kat.2. 49. § (7) bekezdés).

⁵²³ Lásd a 2013. június 4-én és 2013. június 10-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 259/2013. (VII. 9) Korm. rendeletet.

honvédelmi felkészítés éves feladattervének végrehajtásáról szóló beszámolóban adott tájékoztatást.⁵²⁴

Teljesen új szabályozást nyert a Vhr.5. – HVB-vel foglalkozó – 32. §-a is, és további új rendelkezésekkel egészült ki. Eszerint:

- a) a HVB elnökét védelmi igazgatási feladatai ellátásában a járási hivatal javaslattevő, döntés-előkészítő jogkörrel segítette és közreműködött a döntések végrehajtásában. E körbe tartozott még, hogy a HVB gazdasági ügyeit is a járási hivatal intézte;⁵²⁵
- b) a HVB titkárát a HVB elnöke nevezte ki az MVB honvédelmi és katasztrófavédelmi elnökhelyetteseinek egyetértésével;⁵²⁶
- c) a HVB elnökhelyettesei szavazati joggal vettek részt a HVB ülésein. A HVB honvédelmi elnökhelyettesét a HM VH vezetője jelölte ki;⁵²⁷
- d) a HVB az illetékességi területén – erre irányuló megkeresés alapján – együttműködött a katonai igazgatási szervekkel a feladatok végrehajtásában.⁵²⁸

A Vhr.5. új 32/A. §-ában foglaltaknak megfelelően a HVB elnöke:

- a) felelt a helyi szintű honvédelmi feladatok összehangolásáért;
- b) gondoskodott a HVB munkaszervezetének működési feltételeiről;
- c) gondoskodott a HVB infokommunikációs rendszere és egyéb, katasztrófavédelmi célú elektronikus hírközlési kommunikációs rendszer működőképességének folyamatos biztosításáról.

Az új szabályozás a HVB-titkárt egyértelműen a HVB-elnök közvetlen alárendeltségébe helyezte.⁵²⁹ Ez az alá-fölérendeltségi viszony 2013. február 26-tól még egyértelműbbé vált, tekintettel arra, hogy a Vhr.5. 32. § új (3) bekezdése már konkrétan megjelölte, hogy a HVB titkári feladatokat a járási hivatal hivatalvezető-helyettese lássa el. A HVB titkárát e feladatai ellátásában a megyei védelmi igazgatási és megyei katasztrófavédelmi igazgatási szervek rendszeres felkészítés és továbbképzések formájában voltak kötelesek támo-

⁵²⁴ A védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1524/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat 1. melléklete (A védelmi felkészítés 2013. évi feladatterve) egyebek mellett az MVB-elnök számára is előírta, hogy a Kormány számára szóló jelentés összeállításához küldjön tájékoztatót a honvédelmi miniszter részére a 2013. évi védelmi igazgatási feladatterv végrehajtásáról, a jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról. Hasonló feladatszabás történt az ezt megelőző években is a tárgyévi, illetve az azt követő feladatok végrehajtásával kapcsolatban (lásd 2005/2009. (IV. 30.) Korm. határozat, 1055/2010. (III. 5.) Korm. határozat, 1105/2011. (IV. 22.) Korm. határozat, 1182/2012. (VI. 1.) Korm. határozat).

⁵²⁵ Vhr.5. 32. § (1)-(2) bekezdések.

⁵²⁶ Vhr.5. 32. § (3) bekezdés.

⁵²⁷ Vhr.5. 32. § (4) bekezdés.

⁵²⁸ Vhr.5. 32. § (5) bekezdés.

⁵²⁹ Vhr.5. 32/B. §.

gatni.⁵³⁰ A titkár számára a Vhr.5. előírta, hogy támogassa a HVB-elnököt a feladatai végrehajtásában, továbbá működjön közre a polgármesterek védelmi igazgatási feladatai ellátásában.

A HVB üléseire tanácskozási joggal meg kellett hívni a HVB SZMSZ-ében meghatározott személyeket, a járási székhely polgármesterét, és az illetékeségi területén található települések polgármesterei által megválasztott, a HVB által meghatározott számú polgármestert, valamint mindazokat, akiknek meghívását a HVB elnöke az adott napirend kapcsán indokoltnak tartotta. A HVB üléseire tanácskozási joggal, békeidőszakban meg kellett hívni a katonai igazgatási szerv képviselőjét is.⁵³¹

A HVB döntése alapján, az illetékeségi területén működő védelmi igazgatási szervezeteknek és a honvédelemben közreműködő szervezeteknek részt kellett venni a HVB honvédelmi igazgatási feladatainak végrehajtásában. A HVB illetékeségi területén működő rendvédelmi szervezetek közül a honvédelmi feladatok koordinálásáért felelős rendvédelmi szervezet a rendvédelmi szervezet irányító miniszter jelölte ki.⁵³²

A HVB – az MVB iránymutatása alapján – egyedi határozatban meghatározta:

- a) a honvédelemben közreműködők kiértékelésének, riasztásának, készenléte fokozásának, valamint az információk továbbításának rendjét;
- b) a kötelezően létrehozandó munkacsoportok szervezetét és működését, a munkacsoport által kezelendő iratokat;
- c) a polgármesterek, közbiztonsági referensek, valamint a honvédelemben közreműködő helyi szervezetek vezetői tartózkodási helyének bejelentése és nyilvántartása rendjét;
- d) a polgármesteri hivataloknál a 24 órás ügyeleti szolgálat ellátásának követelményeit;
- e) az igénybevételre kijelölt technikai eszközök és ingóságok mozgásának korlátozására, az ingatlanok és szolgáltatások átadásának előkészítésére vonatkozó követelményeket;
- f) a polgári veszélyhelyzeti tervezés helyi szintű feladatai koordinálásának szabályait.⁵³³

A HVB-elnök feletti MVB-elnöki irányítási jogosítványok egyértelmű megfogalmazását jelentette 2013. augusztus 1-jétől a 26. § új d) pontja, amely rögzítette, hogy az MVB elnöke az MVB illetékeségi területén működő HVB-elnököt feladat végrehajtására utasíthatta.

⁵³⁰ Vhr.5. új 32/B. §.

⁵³¹ Vhr.5. 32/C. §. Különleges jogrend idején katonai igazgatási szerv képviselője a HVB tagja. Lásd Hvt.5. 27. § (4) bekezdés.

⁵³² Vhr.5. 32/D. §.

⁵³³ Vhr.5. 32/E. §.

Az MVB-hez hasonlóan – 2013. augusztus 1-jétől – a HVB gazdálkodása is új alapokra került. A megjelölt időponttól kezdve a HVB gazdasági ügyeit a fővárosi és megyei kormányhivatal intézte. A HVB és munkacsoportjai működésének támogatására biztosított központi pénzügyi forrásokat a fővárosi és megyei kormányhivatal elkülönítetten volt köteles kezelni. A pénzügyi források felhasználása a HVB által az MVB előzetes véleményének figyelembe vételével kialakított pénzügyi terv alapján történt, amely terv teljesítéséről a HVB elnöke évente, az MVB elnöke által meghatározott határidőig köteles volt tájékoztatni az MVB-t.⁵³⁴

Ugyanesak 2013. augusztus 1-jétől módosult a HVB honvédelmi elnökhelyettesére vonatkozó rendelkezés. Az új szabályok szerint HVB honvédelmi elnökhelyettesét a HM VH vezetője az önkéntes tartalékos állományból jelölte ki. Rögzítésre került emellett az is, hogy a HVB honvédelmi elnökhelyettesévé az volt kijelölhető, aki felsőfokú képesítéssel rendelkezett, és vállalta, hogy a kijelöléstől számított kettő éven belül a Nemzeti Közszolgálati Egyetem honvédelmi igazgatási szakirányú képesítést nyújtó képzésén a tanulmányait megkezdi, és a képzésre vonatkozó szabályok szerint, az előírt határidőre eredményesen befejezi. A honvédelmi elnökhelyettes beiskolázásáról a HM VH vezetőjének kezdeményezésére a honvédség központi személyügyi szerve intézkedett.⁵³⁵

További változás, hogy a HVB és munkacsoportjai működési feltételeiről, valamint a HVB honvédelmi elnökhelyettese ezzel kapcsolatos feladatának végrehajtásához szükséges munkahelyi feltételekről a HVB elnöke volt köteles gondoskodni.⁵³⁶

XIII/ 2013. július 1-jén hatályba lépett a Hak.tv.1-et felváltó, a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról szóló 2013. évi XCVII. törvény (a továbbiakban: Hak.tv.2.), amely a honvédelmi kötelezettségek végrehajtása szempontjából fontos jogosultságot adott az MVB-elnök számára: kezdeményezhette a kormányhivatalnál honvédelmi bírság kiszabását.⁵³⁷

⁵³⁴ Vhr.5. 32. § (2) bekezdés.

⁵³⁵ Vhr.5. 32. § (4) bekezdés. Átmeneti rendelkezésként rögzítésre került, hogy a 32. § (4) bekezdés szerinti képesítési követelményeket a már kijelölt HVB honvédelmi elnökhelyettes esetén is alkalmazni kell, azzal, hogy a kétéves határidő 2013. szeptember 1-jén kezdődik. Lásd Vhr.5. 85. § (3) bekezdés.

⁵³⁶ Vhr.5. 32/A. § b) pont.

⁵³⁷ Hak.tv.2. 65. § (2) bekezdés. Honvédelmi bírságot – amelynek legkisebb összege százezer forint, legmagasabb összege hárommillió forint volt, természetes személy esetében háromszázezer forint lehetett – abban az esetben volt lehetőség kiszabni, ha:

- a) valaki a hadkötelezettség teljesítésével összefüggésben elrendelt orvosi vizsgálatnak nem vetette alá magát;
- b) ha a hadköteles a katonai igazolványát vagy a behívó parancsát másra átruházta, más őrizetére bízta, biztosítékul adta vagy külföldre vitte, az arra jogosult személy felszólítására nem mutatta fel;

XIV/ Az államigazgatási egyeztetések elhúzódása miatt megkésve kiadott, a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1524/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat a tárgyévre vonatkozó feladattervben⁵³⁸ több feladat végrehajtásába is bevonta az MVB-t, illetve az MVB-elnököt. Ezek közé tartozott:

- a) a polgári–katonai–rendvédelmi együttműködés feladatai között meg kellett kezdeni a polgári–katonai–rendvédelmi képességek együttes, koordinált alkalmazásáról szóló, a honvédelmi miniszter által kiadott tervben foglalt feladatok végrehajtását;⁵³⁹
- b) a védelmi felkészítés feladatai keretében:
 - a. külön terv szerint végre kellett hajtani a védelmi igazgatás rendszerében területi és helyi szintű feladatot ellátók felkészítését;
 - b. felül kellett vizsgálni az MVB-k, HVB-k, valamint a polgármesterek honvédelmi igazgatási feladatainak végrehajtásához szükséges állami támogatások rendszerét, és ki kellett alakítani a területi, a helyi és a települési szintű honvédelmi igazgatási feladatok végrehajtásával kapcsolatos költségek és kiadások fedezetére szolgáló állami támogatás nyújtásának szabályait;⁵⁴⁰
- c) a válságkezelési gyakorlatokkal, rendezvényekkel összefüggő feladatként részt kellett venni
 - a. a NATO 2014. évi válságkezelési gyakorlat (CMX 14) nemzeti feladatainak előkészítésében, valamint a gyakorlattal összefüggő szövetségi feladatok végrehajtásában,
 - b. a „Védelmi Igazgatás 2013” gyakorlat sorozat előkészítésében, megszervezésében és végrehajtásában, kettő ütemben, a honvédelmi igazgatás központi, területi és helyi szerveinek részvételével, a Honvédelmi Minisztérium külön terve szerint;⁵⁴¹
- d) a nemzetgazdaságra háruló honvédelmi feladatok közé tartozott a gazdaságfelkészítési és a lakosságellátási tervezés módszertanának részletes kidolgozása és korszerűsítése az új jogszabályok alapján;⁵⁴²

c) ha valaki a talált katonai igazolványt vagy behívó parancsot a katonai igazgatás szervének vagy a rendőrségnek 5 napon belül nem szolgáltatta be;

d) ha a gazdasági és anyagi szolgáltatásra kötelezett a kötelezettségének nem tett eleget, vagy a technikai eszköz igénybeviteléről szóló határozat átvételét megtagadta;

e) ha valaki a honvédelmi célból kijelölt ingatlannal, ingóval, szolgáltatással kapcsolatban elrendelt adatszolgáltatási kötelezettségének nem vagy nem megfelelően tett eleget, vagy azokkal kapcsolatos karbantartási kötelezettségét elmulasztotta; vagy

f) ha valaki a nála lévő hadiruházatot, katonai felszerelési tárgyat a rendeltetésétől eltérő célra használta, vagy másnak használatra átadta. Lásd Hak.tv.2. 65. § (1) bekezdés, 66. § (1) bekezdés.

⁵³⁸ Lásd 1. melléklet az 1524/2013. (VIII. 12.) Korm. határozathoz.

⁵³⁹ Feladatterv 2. pont.

⁵⁴⁰ Feladatterv 3. pont.

⁵⁴¹ Feladatterv 5. pont.

⁵⁴² Feladatterv 6. pont.

- e) a védelmi igazgatás tervrendszerének kialakításával kapcsolatos feladatok keretében
- a. ki kellett dolgozni a védelmi igazgatás tervrendszerének kialakításával kapcsolatos koncepciót,
 - b. el kellett készíteni a védelmi igazgatás központi és területi szintű tervdokumentációját,
 - c. ajánlásokat kellett készíteni a védelmi igazgatás helyi szintű tervdokumentációjának 2013. december 31-ig történő kialakításához;⁵⁴³
- f) a honvédelmi irányítás jogkörében, a honvédelmi miniszter által jóváhagyott terv alapján, az érintett államigazgatási szervek bevonásával átfogó, felügyeleti ellenőrzést kellett lefolytatni a Békés, valamint a Zala Megyei Védelmi Bizottságoknál és munkaszervezetüknél, valamint céllellenőrzést kellett végrehajtani a Budapest Főváros, a Baranya, valamint a Heves Megyei Védelmi Bizottságoknál és munkaszervezetüknél;⁵⁴⁴
- g) a Kormány számára szóló jelentés összeállításához tájékoztatót kellett küldeni a honvédelmi miniszter részére a 2013. évi védelmi igazgatási feladatterv végrehajtásáról, a jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról;⁵⁴⁵
- h) javaslatokat kellett küldeni a honvédelmi miniszter részére a védelmi felkészítés 2014. évi feladattervének összeállítása érdekében a feladatokhoz tartozó költségvetési igények megjelölésével.⁵⁴⁶

XV/ A Kat.eü.r.2-t hatályon kívül helyező, az egészségügyi válsághelyzeti ellátásról szóló 521/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Eü.ve.r.) – tekintettel az Eütv. 247. § (1) bekezdés e) pontjának kormányrendelet-alkotásra felhatalmazást adó, 2014. január 1-jén hatályba lépett új szövegére – már nem katasztrófa-egészségügyi ellátásról, hanem egészségügyi válsághelyzeti ellátásról rendelkezett, lényegében megtartva a korábbi szabályozásban foglaltakat azzal a különbséggel, hogy az addigi MVB feladat- és hatáskörök MVB-elnöki döntési jogkörbe kerültek. A főbb módosítások az alábbiakban foglalhatók össze:

- a) egészségügyi válsághelyzetté minősítés joga az MVB-től az MVB-elnökéhez került;⁵⁴⁷
- b) a felkészülés időszakában
 - a. egészségügyi válsághelyzeti ellátásra egészségügyi szolgáltató kijelölésére az MVB elnöke vált jogosulttá,⁵⁴⁸

⁵⁴³ Feladatterv 7. pont.

⁵⁴⁴ Feladatterv 10. pont.

⁵⁴⁵ Feladatterv 11. pont.

⁵⁴⁶ Feladatterv 12. pont.

⁵⁴⁷ Eü.ve.r. 2. § (1) bekezdés a) pont.

⁵⁴⁸ Eü.ve.r. 6. §.

- b. az MVB határozatot hozott a megyei tiszti főorvos igénye alapján a területileg illetékes katonai igazgatási szerv által előkészített, az egészségügyi válsághelyzeti ellátáshoz szükséges – szükséggyógyintézet céljára alkalmas – objektumok kijelölésére vonatkozó határozati javaslat alapján. A határozatot az MVB megküldte az érintett objektum tulajdonosa (kezelője), a megyei tiszti főorvos, a szükséggyógyintézet működtetésére kijelölt egészségügyi szolgáltató és a katonai igazgatás központi szerve részére,⁵⁴⁹
- c. a megyei tiszti főorvos által összeállított, az egészségügyi válsághelyzeti ellátáshoz szükséges anyagi-technikai eszközök és szolgáltatások kijelölésére vonatkozó igény alapján az MVB elnöke az MVB tagjai véleményének kikérését követően az MVB illetékességi területén levő települések polgármesterei részére meghatározta a kijelölendő anyagi-technikai eszközök és szolgáltatások körét;⁵⁵⁰
- c) a védekezés időszakában az MVB elnökének feladata lett
 - a. a megyei tiszti főorvos által előzetesen kijelölt fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi szolgáltató részére határozatban elrendelni az időszakosan működő gyógyintézetnek a szolgáltató válsághelyzeti tervében foglaltak szerinti telepítését, továbbá kiadni az egészségügyi válsághelyzeti célra előzetesen kijelölt ingatlan, valamint anyagi-technikai eszköz és szolgáltatás igénybevételére vonatkozó, államigazgatási jogkörben hozott határozatot, erről tájékoztatni a megyei tiszti főorvost, az érintett polgármestert, valamint a katonai igazgatás központi szervét,⁵⁵¹
 - b. a megyei tiszti főorvos kezdeményezésére elrendelni az egészségügyi ellátást támogató polgári védelmi szervezetek alkalmazását.⁵⁵²
 - c. megszervezni a kirendelt személynek a kirendelés helyére szállítását, szükség szerint gondoskodni elhelyezéséről és ellátásáról.⁵⁵³

XVI/ A védelmi bizottságok feladat- és hatáskörét érintő kodifikációs folyamat 2014-ben is folytatódott. A védelmi igazgatás tervrendszerének bevezetéséről szóló 1061/2014. (II. 18.) Korm. határozat 1. b) pontjában a Kormány felkérte a védelmi igazgatás központi, területi szerveit, hogy a védelmi igazgatás helyi

⁵⁴⁹ Eü.ve.r. 9 § (1) bekezdés.

⁵⁵⁰ Az anyagi-technikai eszköz és szolgáltatás kijelöléséről államigazgatási jogkörben az érintett polgármester hozott határozatot. Lásd Eü.ve.r. 9 § (2) bekezdés.

⁵⁵¹ Eü.ve.r. 12 § (1) bekezdés.

⁵⁵² Eü.ve.r. 12 § (2) bekezdés.

⁵⁵³ Eü.ve.r. 17 § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont.

szintű szervei bevonásával a honvédelmi intézkedési terveiket⁵⁵⁴ az 1. melléklet szerinti koncepció⁵⁵⁵ figyelembe vételével 2014. március 31-ig dolgozzák ki.

A honvédelmi intézkedési tervnek tartalmaznia kellett a feladatban résztvevőkre vonatkozóan:

- a) az irányítás, vezetés, együttműködés rendjét;
- b) a kapcsolattartás és jelentések rendjét;
- c) a védelmi igazgatási szervek (munkaszervek, -csoportok) készenlétbe helyezését;
- d) a munkaszervek, -csoportok, az ügyeleti (készenléti) szolgálatok működési rendjét; itt kellett megjelölni a honvédelemben közreműködő szerv feladat- és hatáskörébe tartozó honvédelmi feladatokat – pl. a nemzeti intézkedési rendszer, a gazdaság felkészítés és -mozgósítás, a befogadó nemzeti támogatás, a tömegtájékoztatás, a kulturális örökség elemeinek védelme, a lakosság ellátása, a meghagyás stb. terén – megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, váratlan támadás vagy szükségállapot idejére vonatkozóan;
- e) a riasztás, kapcsolattartás rendjét;
- f) az egyéni védőeszközökkel (szükség-védőeszközökkel) való ellátás rendjét;

⁵⁵⁴ A Vhr.5. 22. § (2) bekezdése szerint a Kormány, a feladat- és hatáskör szerint felelős miniszter, továbbá illetékességi területén a megyei, fővárosi védelmi bizottság határozza meg a honvédelemben közreműködő szervek által készítendő terveket és azok tartalmi követelményeit.

⁵⁵⁵ A koncepció fontos megállapításai közé tartozott, hogy:

- a) a védelmi igazgatás tervrendszere – a jelenleg más-más tárca szakpolitikai feladat- és hatáskörébe tartozás miatt – a honvédelmi igazgatás terv-dokumentációval (nevezetesen: az ágazati szabályozókban már nevesítésre került honvédelmi intézkedési tervvel), a katasztrófavédelem részéről a veszélyelhárítási tervvel, a védelemgazdaság részéről pedig az újra fogalmazott védelemgazdasági alaptervvel együttesen alkot egy teljesen egész, komplett egységes tervrendszert;
- b) a honvédelem, a katasztrófavédelem és a védelemgazdaság sajátos, egymástól funkcionálisan eltérő követelményeire tekintettel megfelelő tervdokumentáció kidolgozása indokolt, majd azt követően vizsgálni szükséges a kor színvonalának megfelelő, korszerű térinformatikai alkalmazás lehelőségeit;
- c) a tervrendszer megújításának célja, hogy a mai kor követelményeinek megfelelő, feladatorientált, a központi, a területi és a helyi sajátosságokat, továbbá a biztonságra hatást gyakorló kihívásokat (kockázatokat és veszélyforrásokat) maximálisan figyelembe vevő, a gyakorlatban jól használható, egymásra épülő, az együttműködést kiemelten kezelő tervrendszer kerüljön kidolgozásra;
- d) olyan tervrendszert kell kialakítani, amely különleges jogrend időszakában biztosítja a honvédelemben közreműködő szervek – ezen belül is meghatározóan a központi közigazgatási szervek – vezettségét, s így általuk, illetve rajtuk keresztül az ország működőképességének fenntartását, szükség esetén a lakosság élet- és vagyonmentését, valamint a lakosság folyamatos ellátását;
- e) a tervrendszer strukturális átalakítása mellett a tartalmi megújítást is végre kell hajtani.

- g) a honvédelmi feladatok, a válságkezelés katonai feladatai végzésére, ellátására kijelölt állomány alkalmazási készenlétbe helyezésének és a működéséhez szükséges anyagi készletek biztosításának rendjét;
- h) a honvédelmi feladatok, a válságkezelés katonai feladatai végrehajtásában részt vevő egyéb védelmi igazgatási szervek, szervezetek készenlétbe helyezésének és alkalmazásának rendjét;
- i) a logisztikai feladatokhoz szükséges anyagi készletekkel (élelmiszer, ivóvíz, egészségügyi felszerelés) való ellátás, a pihentetés és váltás feltételeinek, a gazdasági és anyagi szolgáltatások biztosításának rendjét;
- j) az objektumba (munkaterületre) történő belépés (beléptetés) rendjét.

A honvédelmi intézkedési tervnek tartalmaznia kell a honvédelemben közreműködő szerv objektumában dolgozók védelmére vonatkozóan:

- a) a riasztás, figyelmeztetés, tájékoztatás rendjét;
- b) különleges jogrend időszakában, jogszabályban meghatározott közreműködési feladatokat.

A koncepció szerint a honvédelmi intézkedési terv tartalmazhatott minden olyan egyéb előírást, amely biztosította a honvédelemben közreműködő szerv alaprendeltetéséből adódó feladatának végrehajtását, rendeltetésszerű működését a honvédelmi feladatok és a válságkezelés katonai feladatainak végrehajtásával összefüggésben, illetve különleges jogrend idején az alkalmazásra kerülő rendkívüli intézkedések, továbbá bevezetésre kerülő rendszabályok és intézkedések mellett is.

A jóváhagyott honvédelmi intézkedési terv egy példányát – a minisztériumok kivételével – fel kellett terjeszteni, illetve meg kellett küldeni a honvédelemben közreműködő szerv felett irányítási, felügyeleti, tulajdonosi jogkört gyakorló vezetőknek.

XVII/ A védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1138/2014. (III. 14.) Korm. határozat 1. melléklete⁵⁵⁶ – a központi államigazgatási szervek mellett – a védelmi bizottságok számára is több, 2014-ben – többnyire a fő felelőssel együttműködésben – végrehajtandó feladatot megállapított. Ebbe a körbe tartozott:

- a) a védelmi felkészítés feladatai között
 - a. külön terv szerint, a védelmi igazgatás rendszerében központi, területi (megyei), helyi (járási), és települési szinten honvédelmi igazgatási feladatot ellátók továbbképzése a Nemzeti Közszolgálati Egyetem közreműködésével,
 - b. a központi, a területi és a helyi védelmi igazgatási szerveknél tevékenykedő önkéntes műveleti tartalékosok honvédelmi igazgatási felkészí-

⁵⁵⁶ A védelmi felkészítés 2014. évi feladatterve (a továbbiakban: 2014. évi feladatterv).

- tésének folytatása, a tényleges katonai szolgálatuk alatti honvédelmi igazgatási feladataik és a védelmi igazgatási gyakorlatokba történő bevonásuk megtervezése és végrehajtása,
- c. a Honvédelmi Minisztérium által irányított „Honvédelmi kötelék” program keretében a honvédelmi igazgatás területi szintjein lebonyolítandó honvédelmi versenyek és más rendezvények eljárási, szervezési és végrehajtási szabályainak kidolgozása, a végrehajtás feltételeinek megteremtése;⁵⁵⁷
 - b) a válságkezelési gyakorlatokkal, rendezvényekkel összefüggő feladatok között
 - a. A NATO 2014. évi válságkezelési gyakorlata (CMX 14) nemzeti feladatainak előkészítése és végrehajtása,
 - b. a NATO 2015. évi válságkezelési gyakorlat (CMX 15) nemzeti feladatainak előkészítése, részvétel a gyakorlat tervezésével összefüggő szövetségi feladatok végrehajtásában,
 - c. a „Védelmi Igazgatás 2014” gyakorlatsorozat előkészítése, megszervezése és végrehajtása a honvédelmi igazgatás központi, területi, helyi és települési szerveinek részvételével, a Honvédelmi Minisztérium külön terve szerint, egyik elemében együttműködésben a Nemzeti Közszolgálati Egyetem „Végvár 2014” gyakorlatával,
 - d. az Európai Unió „Multi-Layer 2014” gyakorlat nemzeti feladatainak előkészítése, részvétel a gyakorlat végrehajtásában;⁵⁵⁸
 - c) a nemzetgazdaságra háruló honvédelmi feladatok körében a védelmi célú tartalékolás rendszerének átalakításával kapcsolatos koncepció kidolgozása és annak a Kormány általi elfogadását követően az ágazati szabályozók kiadása, szükség esetén a kapcsolódó jogszabályok felülvizsgálata, és a gazdaságfelkészítési és a lakosságellátási tervezés módszertanának korszerűsítése;⁵⁵⁹
 - d) a védelmi igazgatás tervrendszerének kialakításával kapcsolatos feladatokként
 - a. útmutató készítése a védelmi igazgatás helyi (járási) szintű tervdokumentációjának 2014. november 28-ig történő kialakításához,
 - b. a védelmi igazgatás helyi (járási) szintű tervdokumentációjának elkészítése;⁵⁶⁰
 - e) a honvédelmi irányítás jogkörében, a honvédelmi miniszter által jóváhagyott terv alapján, az érintett államigazgatási szervek bevonásával átfogó, felügyeleti ellenőrzés lefolytatása a Bács-Kiskun Megyei, valamint a Tolna Megyei Védelmi Bizottságoknál és munkaszervezetüknél, továbbá

⁵⁵⁷ 2014. évi feladatterv 3. pont.

⁵⁵⁸ 2014. évi feladatterv 5. pont.

⁵⁵⁹ 2014. évi feladatterv 6. pont.

⁵⁶⁰ 2014. évi feladatterv 7. pont.

céllenőrzés végrehajtása a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottságnál és munkaszervezeténél;⁵⁶¹

- f) a Kormány számára szóló jelentés összeállításához tájékoztató megküldése a honvédelmi miniszter részére a 2014. évi védelmi igazgatási feladatterv végrehajtásáról, a jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról;⁵⁶²
- g) javaslatok megküldése a honvédelmi miniszter részére a védelmi felkészítés 2015. évi feladattervének összeállítása érdekében a feladatokhoz tartozó költségvetési igények megjelölésével.⁵⁶³

⁵⁶¹ 2014. évi feladatterv 10. pont.

⁵⁶² 2014. évi feladatterv 11. pont.

⁵⁶³ 2014. évi feladatterv 12. pont.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

(a már nem hatályos jogszabályok dőlt betűvel szedve)

Törvények, törvényerejű rendeletek

1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről

1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya

1951. évi 7. törvényerejű rendelet a Munka Törvénykönyve

1954. évi X. törvény a tanácsokról

1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól

1960. évi IV. törvény a honvédelemről

1964. évi I. törvényerejű rendelet a honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvény egyes rendelkezéseinek módosításáról

1964. évi IV. törvény a vízügyről

1971. évi I. törvény a tanácsokról

1976. évi I. törvény a honvédelemről

1982. évi 17. törvényerejű rendelet az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről⁵⁶⁴

1986. évi 10. törvényerejű rendelet az állami népességyikvántartásról

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

1990. évi LXXXIII. törvény a helyi önkormányzatok megalakulásával összefüggő kiegészítő és átmeneti szabályokról

1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről

1993. évi CX. törvény a honvédelemről

1994. évi LXIII. törvény a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény módosításáról

1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról

1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről

1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről

⁵⁶⁴ A jogszabály a jelen kötet megírásakor még hatályos, azonban az egyes törvényeknek az elektronikus anyakönyv kialakításával összefüggésben szükséges módosításáról szóló 2013. évi LXXVI. törvény 117. §-a 2014. július 1-jétől hatályon kívül helyezte.

1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről

2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről

2003. évi CXXVII. törvény a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól

2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

2004. évi CVII. törvény a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról

2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

2005. évi XCVI. törvény a katasztrófavédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról

2006. évi LVII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról

2006. évi CIX. törvény a kormányzati szerkezetalakítással összefüggő törvénymódosításokról

2006. évi CXXXII. törvény az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről

2007. évi LXXXII. törvény egyes jogszabályok és jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről

2008. évi XXXIII. törvény az önkéntes tűzoltó egyesületekről

2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről

2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról

2010. évi CXXVI. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról

2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25)

2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

2011. évi CLXXVII. törvény az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítéséről, az azokkal kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról, a hadköteles nyilvántartás vezetése, a gazdasági és anyagi szolgáltatások biztosítása érdekében teljesítendő

adatszolgáltatásokról és a honvédelmi ágazatban használt igazolványokkal kapcsolatos adatkezelésről

2012. évi XLVI. törvény a földmérési és térképészeti tevékenységről

2012. évi CCV. törvény a honvédek jogállásáról

2013. évi XCVII. törvény a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról

Kormányrendeletek, minisztertanácsi rendeletek

10/1955. (II. 15.) MT rendelet az árvíz- és belvízvédekezésről, valamint a helyi vízkárelhárításról

25/1956. (VIII. 30.) MT rendelet az árvíz- és belvízvédekezésről, valamint a helyi vízkárelhárításról szóló 10/1955. (II. 15.) MT rendelet módosításáról

1019/1957. (II. 5.) Korm. határozat az ország árvíz- és belvízvédekezésének javítása érdekében szükséges intézkedésekről

46/1958. (VIII. 9.) Korm. rendelet az árvíz- és belvízvédekezés műszaki és államigazgatási feladatainak összehangolásáról

32/1964. (XII. 13.) Korm. rendelet a vízügyről szóló 1964. évi IV. törvény végrehajtásáról

17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet egyes szabálysértésekről

11/1971. (III. 31.) Korm. rendelet a tanácsokról szóló 1971. évi I. törvény végrehajtásáról

6/1976. (III. 31.) MT rendelet a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény végrehajtásáról

135/1989. (XII. 22.) MT rendelet az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer létrehozásáról

47/1990. (III. 13.) MT rendelet a honvédelmi oktatással összefüggő jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről

84/1990. (XI. 13.) Korm. rendelet a köztársasági megbízottak képesítési feltételeiről

124/1991. (IX. 27.) Korm. rendelet a területi honvédelmi igazgatás átmeneti rendelkezéséről

77/1992. (IV. 30.) Korm. rendelet a köztársasági megbízott egyes feladatairól

178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény végrehajtásáról

114/1995. (IX. 27.) Korm. rendelet a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményekről

196/1996. (XII. 22.) Korm. rendelet a mentésben való részvétel szabályairól, a polgári védelmi szakhatósági jogköréről és a miniszterek polgári védelmi feladatairól

232/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet a vizek kártételei elleni védekezés szabályairól

60/1997. (IV. 18.) Korm. rendelet az óvóhelyi védelem, az egyéni védőeszköz-ellátás, a lakosság riasztása, valamint a kitelepítés és befogadás általános szabályairól

248/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerről

50/1998. (III. 27.) Korm. rendelet a zártcélú távközlő hálózatokról

158/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet a katasztrófa-egészségügyi ellátásról

167/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet a védelmi stratégiai és biztonságpolitikai hatáskörök gyakorlásával kapcsolatos egyes kormányrendeletek módosításáról, illetőleg hatályon kívül helyezéséről

179/1999. (XII. 10.) Korm. rendelet a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény végrehajtásáról

2/2001. (I. 17.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről

275/2001. (XII. 21.) Korm. rendelet a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet módosításáról

44/2003. (IV. 3.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya, Románia Kormánya, a Szlovák Köztársaság Kormánya és Ukrajna Kormánya között a többnemzetiségű műszaki zászlóalj létrehozásáról szóló, Budapesten, 2002. január 18-án aláírt Megállapodás kihirdetéséről

45/2003. (IV. 3.) Korm. rendelet a többnemzetiségű műszaki zászlóalj és a katasztrófavédelemben érintett más állami szervek kölesönös tájékoztatási, egyeztetési és együttműködési rendjéről

131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról

165/2003. (X. 18.) Korm. rendelet a nukleáris és radiológiai veszélyhelyzet esetén végzett lakossági tájékoztatás rendjéről

176/2003. (X. 28.) Korm. rendelet a befogadó nemzeti támogatás egyes kérdéseiről

100/2004. (IV. 27.) Korm. rendelet az elektronikus hírközlés veszélyhelyzeti és minősített időszak felkészítésének rendszeréről, az államigazgatási szervek feladatairól, működésük feltételeinek biztosításáról

241/2004. (VIII. 16.) Korm. rendelet a posta veszélyeztetettségi és minősített időszak felkészítésének rendszeréről, feladatairól, működési feltételeiről

- 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről
- 71/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
- 68/2009. (IV. 2.) Korm. rendelet a meghagyással kapcsolatos eljárás és a meghagyásba bevont szervek besorolásának szabályairól
- 55/2010. (III. 11.) Korm. rendelet a befogadó nemzeti támogatás részletes kormányzati feladatairól
- 167/2010. (V. 11.) Korm. rendelet az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről
- 245/2010. (X. 6.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről
- 251/2010. (X. 19.) Korm. rendelet a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról
- 252/2010. (X. 21.) Korm. rendelet a Magyar Kármentő Alapról
- 304/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról, továbbá a károsultak támogatásával összefüggő egyéb szabályokról
- 346/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet a kormányzati célú hálózatokról
- 25/2011. (III. 10.) Korm. rendelet a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról
- 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról
- 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
- 300/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet vízügyi igazgatási szervek irányításának átalakításával összefüggésben egyes kormányrendeletek módosításáról
- 377/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a katasztrófa-egészségügyi ellátásról
- 139/2012. (VI. 29.) Korm. rendelet a katasztrófa-egészségügyi ellátásról
- 169/2013. (V. 29.) Korm. rendelet az egyes kormányzati célú hálózatokkal összefüggő kormányrendeletek módosításáról
- 176/2013. (VI. 3.) Korm. rendelet egyes kormányrendeleteknek a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényhez kapcsolódó módosításáról

177/2013. (VI. 4.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről

192/2013. (VI. 12.) Korm. rendelet a 2013. június 4-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról

219/2013. (VI. 24.) Korm. rendelet a 2013. június 10-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításáról

259/2013. (VII. 9.) Korm. rendelet a 2013. június 4-én és 2013. június 10-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről

303/2013. (VII. 31.) Korm. rendelet az egyes nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső jogviszonyokról és a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggő lényeges adatokról, valamint a lényeges adatok bejelentésének rendjéről

521/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet az egészségügyi válsághelyzeti ellátásról

527/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet a vízügyi ágazat irányításának átalakításával összefüggésben, valamint a vízkárelhárítás hatékonyságának növelése érdekében egyes kormányrendeletek módosításáról

Miniszteri rendeletek

9/1994. (V. 27.) HM rendelet a fővárosi, megyei védelmi bizottságok titkári feladatainak ellátásához szükséges képesítési követelményekről

62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

24/2012. (V. 8.) BM rendelet a katasztrófavédelemmel összefüggő egyes miniszteri rendeletek módosításáról

Országgyűlési határozatok, Köztársasági Elnöki határozatok

66/1990. (VIII. 14.) OGY határozat a köztársasági megbízottak működési területét meghatározó régiókról

321/1990. (XII. 29.) KE határozat köztársasági megbízottak kinevezéséről

105/1994. (VII. 18.) KE határozat köztársasági megbízott felmentéséről

180/1994. (X. 29.) KE határozat köztársasági megbízottak felmentéséről

98/2010. (X. 19.) OGY határozat a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításának engedélyezéséről

124/2010. (XII. 22.) OGY határozat a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításának engedélyezéséről

13/2011. (III. 9.) OGY határozat a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításának engedélyezéséről

44/2013. (VI. 12.) OGY határozat a 2013. június 4-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításához történő hozzájárulásról

58/2013. (VI. 18.) OGY határozat a 2013. június 10-én kihirdetett veszélyhelyzet meghosszabbításához történő hozzájárulásról

Kormányhatározatok, Miniszterelnöki határozatok

4/1991. (IX. 27.) ME határozat a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok tisztviselőinek és tagjainak kinevezéséről

4/1992. (III. 30.) ME határozat a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok tisztviselőinek és tagjainak felmentéséről és kinevezéséről

13/1992. (X. 20.) ME határozat a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok tisztviselőinek és tagjainak felmentéséről és kinevezéséről

3/1993. (VI. 1.) ME határozat a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok tisztviselőinek és tagjainak felmentéséről és kinevezéséről

1041/1994. (V. 31.) Korm. határozat a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról

1067/2004. (VII. 8.) Korm. határozat egyes kormány- és minisztertanácsi határozatok hatályon kívül helyezéséről, valamint a 2004. évi deregulációs programról

2101/1994. (X. 20.) Korm. határozat a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás minősített időszakai együttműködésének alapelveiről

2227/1996. (VIII. 30.) Korm. határozat a védelmi igazgatás és a katonai igazgatás minősített időszakai együttműködésének alapelveiről szóló 2101/1994. (X. 20.) Korm. határozat módosításáról

1048/2005. (V. 19.) Korm. határozat a 2005. évi katasztrófavédelmi feladatokról

1039/2009. (IV. 2.) Korm. határozat a katasztrófavédelmi felkészülés és megelőzés 2009. évi feladatairól

2005/2009. (IV. 30.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről

1055/2010. (III. 5.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről

1111/2010. (V. 6.) Korm. határozat a katasztrófavédelmi felkészülés és megelőzés egyes kérdéseiről

1105/2011. (IV. 22.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről

1182/2012. (VI. 1.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről

1524/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről

1061/2014. (II. 18.) Korm. határozat a védelmi igazgatás tervrendszerének bevezetéséről

1138/2014. (III. 14.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről

Miniszteri utasítások

3/2013. (I. 18.) KIM utasítás a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezeti és működési szabályzatáról

ISSN 2064 3306
ISBN 978 963 327 617 4

Lektorálta: Dr. Baán Mihály alezredes
A kötetet szerkesztette: Lengyel Zoltán ezredes

Korrektor: Mészáros Károly
Műszaki szerkesztő: Sztáryné Benkő Krisztina
Tördelőszerkesztő: Gábor Mariann
Borítóterv: Dani Márton

Nyomdai kivitelezés:
HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató
Közhasznú Nonprofit Kft.
Felelős vezető: Németh László ágazati igazgató

